

Kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs en het programma School en Omgeving

Masterscriptie

Febroniya Atto

Studentnr. 1070932

Universiteit Twente

Faculteit Management en Bestuur

Master Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen

Begeleiders: dr. H.F. de Boer & H.M. Mul MSc

Voorwoord

Als puber wilde ik heel graag op tennisles. Ik was groot fan van de Amerikaanse tennisser Andre Agassi en wilde zelf ook graag tennissen. Vlakbij mijn huis in Enschede-Zuid was er een tennischool. Toch heb ik als tiener nooit op tennisles gezeten. Als dochter van Syrisch-orthodoxe vluchtelingen was hier geen geld voor. Ik hoefde het thuis niet eens te vragen. Door mijn eigen achtergrond hebben gelijke kansen in het onderwijs altijd mijn speciale interesse gehad.

Mijn scriptie gaat over kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs en het programma School en Omgeving. Middels de Subsidieregeling School en Omgeving wil het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) dat middelbare scholen en basisscholen investeren in het aanbieden van naschoolse activiteiten van diverse aard aan hun leerlingen. De Gelijke Kansen Alliantie (GKA) zorgt in de praktijk voor de uitvoering hiervan. De overheid heeft hiermee als doel kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen. In het kader van mijn onderzoek heb ik onderzocht in hoeverre onderhavige subsidieregeling het effect heeft dat de overheid voor ogen heeft. Ook heb ik onderzocht in hoeverre het programma School en Omgeving de kansengelijkheid bevordert. Hierbij heb ik mij gericht op een viertal middelbare scholen in de regio Twente. Dit betreft vier middelbare scholen in drie middelgrote Twentse steden. Teneinde hun anonimiteit te waarborgen, heb ik de namen van de scholen in mijn onderzoek achterwege gelaten. Wel zijn deze bij mijn begeleiders uiteraard bekend.

Toen ik besloot een masteropleiding te gaan doen naast mijn werk, wist ik dat dit uitdagend zou worden. Achteraf is het studeren en het schrijven van mijn scriptie naast mijn werk als advocaat nog hectischer geweest dan ik had voorzien. Ook ging het gepaard met de nodige tijdsdruk omdat onderhavige opleiding per 1 september 2024 stopt. Ik ben dan ook dankbaar dat ik mijn opleiding tijdig heb kunnen afronden. Ten slotte wil ik mijn begeleiders dr. Harry de Boer en Hinke Mul MSc hartelijk danken voor hun goede begeleiding. Ook wil ik de respondenten in mijn onderzoek heel erg bedanken voor hun deelname. Zij hebben hiermee een belangrijke bijdrage geleverd aan het onderzoek.

Febroniya Atto

Enschede, 20 augustus 2024

Samenvatting

In deze masterscriptie is onderzoek gedaan naar de werking van het subsidiebeleid van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) in relatie tot het programma School en Omgeving. Dit is gedaan aan de hand van de volgende onderzoeksvraag:

Werkt het subsidiebeleid van het ministerie van OCW om kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs te bevorderen en in welke mate draagt het programma School en Omgeving hieraan bij?

Aanleiding voor het onderzoek was het feit dat het programma School en Omgeving in 2022 door de overheid in het leven was geroepen om de kansengelijkheid in het Nederlands funderend onderwijs te bevorderen maar er tot op heden geen duidelijkheid was over de maatschappelijke effecten van het programma.

In het kader van mijn onderzoek heb ik allereerst literatuuronderzoek gedaan. Hierbij heb ik onder andere in kaart gebracht wat de huidige kennis is op het gebied van kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs, de Subsidieregeling School en Omgeving en het programma School en Omgeving. Ik heb hierbij met name gebruik gemaakt van beleidsdocumenten van het ministerie van OCW, onderzoeksrapporten van de Inspectie van het Onderwijs, verslagen van de Gelijke Kansen Alliantie (GKA) en handboeken maatschappijleer en sociologie.

Tevens heb ik kwalitatief onderzoek gedaan in de vorm van semigestructureerde interviews. Ik heb van vier middelbare scholen in de regio Twente de (locatie)directeur gesproken. Van twee van deze scholen heb ik tevens de portefeuillehouder kansengelijkheid geïnterviewd. De interviews zijn handmatig gecodeerd en geanalyseerd met behulp van thematische analyse.

Hoewel er sprake is van enige output (positieve bevindingen) is er nog geen sprake van outcome (maatschappelijke effecten). Nog niet alle scholen hebben het programma School en Omgeving gemonitord. Tevens is niet gebleken dat de scholen die wel reeds hebben gemonitord de maatschappelijke effecten daadwerkelijk hebben gemeten. Het is dan ook te vroeg om uitspraken te kunnen doen over de maatschappelijke effecten van het programma.

Wel lijkt het erop dat het subsidiebeleid van het ministerie van OCW om kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen werkt, althans *kan* werken, en dat het programma School en Omgeving hier vermoedelijk in zekere mate aan bijdraagt. Het feit dat aan een aantal noodzakelijke voorwaarden grotendeels wordt voldaan - de subsidieregeling dient door haar de doelgroep te worden aangevraagd en ingezet zoals beoogd - en de eerste positieve bevindingen van de deelnemende scholen wijzen hierop.

Verantwoording

Met toestemming van de examencommissie Behavioural, Management and Social Sciences (BMS) omvat deze masterscriptie een gecombineerd onderzoek. Het onderzoek is zowel een masterthesis voor de opleiding Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen (EMM, 15 EC) als een onderzoek in het kader van het vak Onderzoek van Onderwijs (OvO, 10 EC). Om te kunnen verantwoorden dat aan de voorwaarden van beide studieonderdelen is voldaan, wordt hier uiteengezet hoe beide deelonderzoeken samenhangen en terugkomen in mijn onderzoek. Ook zijn er voor beide deelonderzoeken twee aparte deelvragen gehanteerd.

Voor het beantwoorden van de verschillende deelvragen is gebruikgemaakt van dezelfde gegevensset. Beide deelonderzoeken kunnen dan ook worden onderbouwd door hetzelfde methodologische kader dat is opgenomen in hoofdstuk 3. Methoden van onderzoek. Voor wat betreft het theoretische kader geldt dit ook voor paragraaf 2.1. Kansengelijkheid in het onderwijs. Beide deelonderzoeken komen hierin terug. Paragraaf 2.2 Subsidieregeling School en Omgeving is in samenhang met paragraaf 2.1 Kansengelijkheid in het onderwijs gericht op beantwoording van deelvraag 1. (masterthesis EMM). In deelvraag 1. wordt het doel van de Subsidieregeling School en Omgeving onderzocht. De paragrafen 2.3 Doelen programma School en Omgeving en 2.4 Deelname programma School en Omgeving in regio Twente zijn in samenhang met paragraaf 2.1 Kansengelijkheid in het onderwijs gericht op de beantwoording van deelvraag 2. (OvO). In deelvraag 2. wordt het doel van het programma School en Omgeving onderzocht. Hoofdstuk 4. Resultaten is gericht op het beantwoorden van de deelvragen 3. en 4. (masterthesis EMM en OvO). In deelvraag 3. wordt onderzocht of de Subsidieregeling School en Omgeving door haar doelgroep wordt aangevraagd en effectief wordt ingezet. In deelvraag 4. ten slotte wordt onderzocht of het programma School en Omgeving de kansengelijkheid onder leerlingen bevordert.

Met de opleiding Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen word je opgeleid tot docent in de vakken maatschappijleer en maatschappijwetenschappen. Door de integratie met de UT-masteropleiding Public Administration leer je als student eveneens veel op het gebied van bestuur en beleid. Daarmee word je niet alleen opgeleid tot docent maar word je ook in staat geacht mee te denken over schoolbeleid of een beleidsfunctie te vervullen in het onderwijs (Universiteit Twente, 2020).

Public Administration - in het Nederlands bestuurskunde - is “de wetenschappelijke discipline waarin de organisatie en het functioneren van het openbaar bestuur wordt bestudeerd” (Korsten, 2006, p. 3). Hoewel dit een gangbare definitie van bestuurskunde is, worden er ook bredere definities gehanteerd. Zo spreken anderen van een ‘maatschappelijke bestuurskunde’: “een

bestuurskunde die een krachtige bijdrage levert aan de aanpak van maatschappelijke problemen” (Overmars, Honingh & Noordegraaf, 2023, p. 5). Hoewel dit een erg brede definitie is, kan ik mij hier goed in vinden. Bestuurskunde gaat immers niet alleen over de overheid. Want grote maatschappelijke problemen laten zich niet bestuderen door de overheid alleen. Hierbij spelen ook andere actoren een rol. Naast overheidsinstanties zijn dit bijvoorbeeld burgers en belangenorganisaties (Overmars, Honingh & Noordegraaf, 2023).

Binnen het vak Onderzoek van Onderwijs leer je sociaalwetenschappelijke onderzoeksvaardigheden gebruiken in de eigen onderwijspraktijk. Meer specifiek leer je: “data te verzamelen en te analyseren, conclusies te trekken en te rapporteren over het onderzoek en de uitkomsten en hierop te reflecteren en de uitvoering en verslaglegging van het onderzoek te verantwoorden met behulp van wetenschappelijke en vakdidactische bronnen en bronnen over het uitvoeren van sociaalwetenschappelijk onderzoek” (Universiteit Twente, 2023, p. 4).

Zoals we verderop zullen zien, kan sociale ongelijkheid invloed hebben op de doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen. Als docent in opleiding was ik tijdens mijn stage dan ook benieuwd naar eventueel beleid of activiteiten van mijn stageschool om kansengelijkheid te bevorderen. Bij navraag bleek dat er op dit gebied geen specifiek beleid was maar dat er op de vmbo locaties van de school wel naschoolse activiteiten werden aangeboden. In het kader van mijn onderzoek kijk ik onder andere naar het soort naschoolse activiteiten dat op de deelnemende scholen wordt aangeboden. Aan de hand hiervan wil ik onderzoeken of de activiteiten kansengelijkheid bevorderen en tevens nagaan of de activiteiten mogelijk bijdragen aan de doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen.

Mijn onderzoek begeeft zich op het snijvlak van de studies Public Administration en Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen. Het maatschappelijke probleem dat in casu onderzocht wordt, is kansenongelijkheid in het Nederlandse onderwijs. Om het probleem van kansenongelijkheid in het onderwijs te besturen, heeft de overheid het instrument ‘subsidie’ ingezet. Door subsidie voor naschoolse activiteiten te verstrekken aan scholen met de hoogste achterstandscijfers wil de overheid de kansengelijkheid in het funderend onderwijs bevorderen. Voor het aanbieden van deze naschoolse activiteiten heeft het ministerie van OCW het programma School en Omgeving opgezet. Duidelijk is dat het inzetten van een subsidieregeling om de kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen, geen zekerheid biedt dat dit doel ook daadwerkelijk wordt bereikt. Om hier duidelijkheid over te krijgen, dient onderzoek te worden gedaan op schoolniveau. Hiermee kan onderzocht worden of dit subsidiebeleid van de overheid

werkt. In dit kader kan ook onderzocht worden of het programma School en Omgeving de kansengelijkheid in het onderwijs bevordert. Tevens kan inzicht worden gekregen in de vraag of de aangeboden naschoolse activiteiten bijdragen aan de doelen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen.

Of het subsidiebeleid van de overheid werkt, wordt onderzocht aan de hand van de deelvragen 1. en 3. (EMM/Public Administration). De deelvragen 1. en 3. passen specifiek bij de vakgebieden EMM/Public Administration omdat deze de door de overheid gehanteerde subsidieregeling onderzoeken. Hierbij wordt onder andere gekeken naar het doel en het effect van de subsidieregeling. Als je als overheid een subsidieregeling inzet om een bepaald maatschappelijk probleem te sturen, is het van belang te weten in hoeverre het ingezette instrument effectief is en het gewenste doel daadwerkelijk wordt bereikt. Dit is bijvoorbeeld belangrijk voor de vraag of een subsidieregeling moet worden verlengd of juist beëindigd.

Of het programma School en Omgeving de kansengelijkheid in het onderwijs bevordert, wordt onderzocht aan de hand van de deelvragen 2. en 4. (OvO). De deelvragen 2. en 4. passen specifiek bij het vak OvO. Als onderzoeker doe je hier sociaalwetenschappelijk onderzoek in de onderwijspraktijk. Aan de hand van interviews op scholen onderzoek je of de aangeboden naschoolse activiteiten bijdragen aan het bevorderen van kansengelijkheid. Dit is bijvoorbeeld van belang om als school de overweging te maken bepaalde naschoolse activiteiten een volgend schooljaar al dan niet weer aan te bieden. Door het meten van output en outcome kan waar nodig worden gestuurd op de aangeboden activiteiten. Ook kan aan de hand hiervan als school de overweging worden gemaakt in de toekomst wel of geen gebruik te maken van de subsidieregeling.

Tevens is het nuttig om als school te weten of de door jou aangeboden naschoolse activiteiten bijdragen aan de doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen. Volgens de literatuur kunnen deze vakken leerlingen een stevige kennisbasis bieden zodat zij meer gelijke kansen hebben om aan de samenleving, politiek en democratie mee te doen (Van den Boorn, 2019). In paragraaf 2.1 Kansengelijkheid in het onderwijs zullen we zien dat weinig (politieke) participatie en sociale ongelijkheid nauw met elkaar verweven zijn en elkaar in stand houden.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	8
1.1 Onderzoeksvragen	10
1.2 Leeswijzer	11
2. Bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs	12
2.1 Kansengelijkheid in het onderwijs	12
2.2 Subsidieregeling School en Omgeving	28
2.3 Doelen programma School en Omgeving	32
2.4 Deelname programma School en Omgeving in regio Twente	34
2.5 Beantwoording theoretische deelvragen	35
3. Methoden van onderzoek	37
3.1 Onderzoeksinstrument per deelvraag	37
3.2 Literatuuronderzoek	38
3.3 Kwalitatief onderzoek	38
3.4 Populatie, steekproef, betrouwbaarheid en validiteit	41
3.4.1 Populatie	41
3.4.2 Steekproef	42
3.4.3 Betrouwbaarheid	43
3.4.4 Validiteit	43
3.5 Data-analyse	44
4. Resultaten	46
4.1 Directeur en medewerker school 1	46
4.2 Directeur school 2	48
4.3 Directeur en medewerker school 3	50
4.4 Directeur school 4	53
4.5 Beantwoording deelvragen 3. en 4.	54
5. Conclusie & reflectie	60
5.1 Conclusie	60
5.2 Reflectie op het onderzoek	62
6. Aanbevelingen	66
Literatuurlijst	68
Bijlage I - Overzicht factoren die samenhangen met onderwijs(on)gelijkheid	74
Bijlage II - Subsidieregeling School en Omgeving 2022-2023	76

Bijlage III - Flyer programma School en Omgeving	93
Bijlage IV - Informatieblad deelnemers	95
Bijlage V - Coderingstabelleninterviews	98

1. Inleiding

Kansengelijkheid in het onderwijs gaat over het kunnen benutten van je volle potentie. Volgens bijzonder hoogleraar Kansengelijkheid in het onderwijs Louise Elffers is er “niet één sluitende definitie of één perfecte benadering van het vraagstuk van kansengelijkheid die toegepast kan worden op alle situaties en in alle contexten” (Elffers, 2022, p. 53). Ook hoogleraar Eddie Denessen, die eveneens veel onderzoek doet naar kansengelijkheid in het onderwijs, sluit zich hierbij aan (Van Vijfeijken, 2021). Elffers geeft te kennen dat een veel gebruikte interpretatie van het begrip kansengelijkheid is dat individuen bij gelijke geschiktheid gelijke kansen krijgen om bepaalde doelen na te streven of te realiseren. Deze interpretatie sluit aan bij het uitgangspunt van gelijke behandeling dat verankerd is in artikel 1 van onze Grondwet. Voor het onderwijs zou deze interpretatie volgens Elffers vertaald kunnen worden naar het uitgangspunt dat:

Leerlingen bij gelijke geschiktheid gelijke kansen hebben om bepaalde onderwijsuitkomsten na te streven en te realiseren, door een gelijke kans op instroom in een bepaalde route of opleiding, een gelijke kans op het ontvangen van bepaalde instructie en begeleiding en een gelijke kans op het behalen van een bepaald diploma (Elffers, 2022, p. 58).

Het recht op onderwijs en tevens het recht op gelijke kansen in het onderwijs zijn vastgelegd in artikel 28 lid 1 van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Volgens het Unicef rapport ‘An unfair start’ doet het Nederlandse voortgezet onderwijs, in tegenstelling tot het basisonderwijs en in vergelijking met andere landen, het aanzienlijk minder goed als het gaat om gelijke kansen (Unicef, 2018). In 2016 constateerde de Inspectie van het Onderwijs in haar rapport ‘De Staat van het Onderwijs - Onderwijsverslag 2014/2015’ (Inspectie van het Onderwijs, 2016) dat de verschillen in kansen, die er altijd al waren, de laatste jaren groter waren geworden. Het beeld hierbij is dat bij gelijke intelligentie het voor je schoolkeuze en je schoolloopbaan steeds bepalender wordt uit welk gezin je komt. En volgens het in 2016 gepubliceerde rapport van de Inspectie van het Onderwijs speelt de opleiding van je ouders hierin de hoofdrol. Met name het basisschooladvies in groep 8 heeft veel effect op de onderwijskansen van leerlingen. De Inspectie heeft vastgesteld dat “leerlingen met lager opgeleide ouders vaker een advies voor een lager onderwijsniveau krijgen en minder vaak een advies voor een hoger onderwijsniveau dan op basis van hun eindtoetscore te verwachten zou zijn” (Inspectie van het Onderwijs, 2016, p. 22). Kinderen van hoogopgeleide ouders ‘profiteren’ hiermee van het opleidingsniveau van hun ouders. Voor kinderen van laagopgeleide ouders is het opleidingsniveau van hun ouders juist eerder een handicap. Hierdoor ontstaan verschillen in kansengelijkheid tussen leerlingen, die toenemen tijdens hun schoolloopbaan.

Overigens is kansenongelijkheid in het onderwijs niet uitsluitend een Nederlands probleem. Juist omdat het internationaal om veel bredere problematiek gaat, wordt hier in het kader van de *Sustainable Development Goals* (SDG's) van de Verenigde Naties aandacht aan besteed. Dit gebeurt in de vorm van SDG 4: Gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs. Ook gebeurt dit in de vorm van SDG 10: Ongelijkheid verminderen (Verenigde Naties, 2024). Deze SDG's bepalen onder meer dat “in 2030 de situatie tussen meisjes en jongens gelijk is en voor de kwetsbaren (met inbegrip van mensen met een handicap, inheemse bevolkingen en kinderen in kwetsbare situaties) verbeterd moet zijn en dat gelijke kansen verzekerd zijn ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status” (Van de Venis, 2021, p.7). Van de Venis (2021) stelt hier tevens dat hoewel Nederland internationaal sterke toewijding toont inzake de SDG's van de Verenigde Naties, de hierin verwoorde principes en doelen met het oog op toekomstige generaties weinig worden teruggevonden in de regelgeving en het beleid op gelijke kansen in het onderwijs. In zijn rol als Waarnemend Ombudsman Toekomstige Generaties betreft hij dit.

Instanties als de Inspectie van het Onderwijs en de Verenigde Naties maken zich begrijpelijkerwijs zorgen om de toename van kansenongelijkheid in het onderwijs en de afwezigheid van de principes en doelen van de SDG's in Nederlandse regelgeving en beleid op dit gebied. Je schoolkeuze en je schoolloopbaan zouden immers (bij gelijke intelligentie) niet mogen worden bepaald door het gezin waaruit je komt.

Daarbij komt dat de gevolgen van kansenongelijkheid in het onderwijs niet beperkt blijven tot de schoolkeuze en schoolloopbaan van leerlingen. Deze kansenongelijkheid werkt op allerlei gebied door in het verdere leven van individuele leerlingen. Dit betekent in de praktijk dat kansenongelijkheid in het onderwijs niet alleen schadelijke implicaties heeft voor de betrokken leerlingen maar op langere termijn ook voor de samenleving. Zo blijkt uit gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) dat hoe hoger de opleiding, hoe vaker mensen deelnemen aan alle vormen van politieke participatie (CBS, 2024). Dit duidt er volgens het CBS op dat kennis een hulpbron is voor politieke participatie. Minder politieke participatie door lageropgeleiden leidt ertoe dat sociale ongelijkheid in stand wordt gehouden. Weinig politieke participatie heeft sociale ongelijkheid tot gevolg omdat het resulteert in een gebrek aan representatie (De Voogd & Cuperus, 2021). Als je minder vertegenwoordigd wordt in de politiek, worden je belangen ook minder behartigd in politieke besluitvorming. Dit houdt vervolgens sociale ongelijkheid in stand. Hiermee heeft sociale ongelijkheid, in de vorm van kansenongelijkheid in het onderwijs, ook gevolgen voor de doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen. Dit wordt nader besproken in het theoretisch kader.

1.1 Onderzoeksvragen

Zoals we in het volgende hoofdstuk zullen zien, is er reeds inventariserend onderzoek gedaan naar de verrijkte schooldag en lopen er momenteel verschillende landelijke onderzoeken om de maatschappelijke effecten van het programma School en Omgeving in kaart te brengen. In het kader van mijn eigen onderzoek wil ik graag regionaal onderzoek doen naar het programma School en Omgeving.

Bij de beleidsmakers van het ministerie van OCW leeft kennelijk de veronderstelling dat het doel van meer kansengelijkheid pas wordt bereikt als de Subsidieregeling School en Omgeving wordt aangevraagd en effectief wordt ingezet. Dit veronderstelt dat er verschil in effect te zien zou moeten zijn tussen scholen die wel gebruik hebben gemaakt van de subsidieregeling en scholen die hier geen gebruik van hebben gemaakt. Mijn eigen verwachtingen sluiten hierbij aan. Omdat scholen veelal beperkte financiële middelen hebben, wenden zij deze middelen bij voorkeur aan voor het uitvoeren van hun kerntaken. Dit betreft primair het geven van goed onderwijs. Mijn verwachting is dat indien scholen de subsidie niet aanvragen, zij niet hun reguliere inkomsten hiervoor zullen aanwenden en derhalve in de praktijk weinig, althans minder, zullen doen om kansengelijkheid op hun school te bevorderen. Wel houd ik rekening met de mogelijkheid dat scholen eventueel andere ontvangen subsidies aanwenden om kansengelijkheid te bevorderen. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de gelden van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) die scholen ontvingen teneinde de ontstane achterstanden in coronatijd in te halen (Ministerie van OCW, 2024).

Hierbij wil ik mij verdiepen in een viertal middelbare scholen in Twente en vergelijkend onderzoek verrichten. Van die vier scholen hebben twee scholen *wel* gebruik gemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving en hebben twee scholen hier *geen* gebruik van gemaakt (Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen, 2022). Ik wil graag onderzoeken of de Subsidieregeling School en Omgeving het effect heeft dat de overheid ermee voor ogen heeft. Ook wil ik graag onderzoeken of het programma School en Omgeving de kansengelijkheid onder leerlingen bevordert.

Voor het formuleren van mijn onderzoeksvragen heb ik mij verdiept in de relevante literatuur (Baarda, Bakker, Fischer, Julsing & Van Vianen, 2021). Vanuit het voorgaande zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

Onderzoeksvraag: Werkt het subsidiebeleid van het ministerie van OCW om kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs te bevorderen en in welke mate draagt het programma School en Omgeving hieraan bij?

De onderzoeksvraag is opgedeeld in de onderstaande vier deelvragen teneinde deze te kunnen beantwoorden. De deelvragen 1. en 3. zien op het EMM/Public Administration deel van het onderzoek. De deelvragen 2. en 4. zien op het OvO deel van het onderzoek.

Deelvraag 1.: Waarvoor dient de Subsidieregeling School en Omgeving?

Deelvraag 2.: Waarvoor dient het programma School en Omgeving?

Deelvraag 3.: Wordt de Subsidieregeling School en Omgeving door haar doelgroep aangevraagd en effectief ingezet?

Deelvraag 4.: Bevordert het programma School en Omgeving de kansengelijkheid onder leerlingen?

1.2 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk, hoofdstuk 2. Bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs, vormt het theoretische kader van het onderzoek. Hier ga ik onder andere in op de recente ontwikkelingen op het gebied van kansengelijkheid in het onderwijs, de Subsidieregeling School en Omgeving en het programma School en Omgeving. Ook wordt hier ingegaan op de invloed van kansengelijkheid in het onderwijs op onder andere de doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen: de politieke en maatschappelijke geletterdheid, het politiek en maatschappelijk oordeelsvermogen en het politiek en maatschappelijk participatievermogen van burgers (Bernaerts & Van Kesteren, 2012). Hierbij baseer ik mij op de relevante literatuur, waaronder beleidsstukken, overheidsrapporten en handboeken maatschappijleer en sociologie. Aan het eind van hoofdstuk 2. zal ik de deelvragen 1. en 2. beantwoorden.

In hoofdstuk 3. Methoden van onderzoek worden de onderzoeksmethode en de verantwoording hiervan uiteengezet. In hoofdstuk 4. Resultaten worden de belangrijkste onderzoeksresultaten behandeld. Aan het eind van dit hoofdstuk worden ook de deelvragen 3. en 4. beantwoord. In hoofdstuk 5. Conclusie & reflectie volgt vervolgens de conclusie van het onderzoek en de reflectie op het onderzoek. Ten slotte zijn in hoofdstuk 6. Aanbevelingen de aanbevelingen naar aanleiding van de onderzoeksresultaten opgenomen.

2. Bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs

Dit hoofdstuk betreft het theoretische kader van mijn onderzoek. Aan het eind van het hoofdstuk zal ik de deelvragen 1. en 2. beantwoorden aan de hand van de literatuur.

2.1 Kansengelijkheid in het onderwijs

De toename van verschillen in kansengelijkheid is volgens het eerdergenoemde rapport van de Inspectie van het Onderwijs te wijten aan een combinatie van factoren en spelers (Inspectie van het Onderwijs, 2016). Allereerst speelt het veranderende gedrag van ouders een belangrijke rol. Hoger opgeleide ouders kiezen bewuster het onderwijs voor hun kinderen en ze investeren vaker in huiswerkklassen en toets- en examentrainingen (zogenoemd schaduwonderwijs). Ook blijkt dat leraren - doorgaans onbedoeld - een grote invloed kunnen hebben. Zij hebben vaak (onbewust) hogere verwachtingen van leerlingen met hoger opgeleide ouders en lagere verwachtingen van leerlingen met lager opgeleide ouders. Deze verwachtingen kunnen bij iedere overgang of selectiemoment het verschil maken voor een leerling. Volgens het onderwijsverslag van de Inspectie van het Onderwijs is een andere factor die meespeelt dat scholen en opleidingen in kwaliteit steeds meer van elkaar gaan verschillen. Dit zorgt er in de praktijk voor dat “leerlingen van lager opgeleide ouders vaker naar minder goede scholen gaan en leerlingen van hoger opgeleide ouders juist vaker naar de betere scholen” (Inspectie van het Onderwijs, 2016, p. 6). Blijkens het onderwijsverslag van de Inspectie van het Onderwijs houdt dit verband met het feit dat hoger opgeleide ouders zich steeds meer bewust lijken van hun invloed op de schoolcarrière van hun kind. Volgens de Inspectie van het Onderwijs resulteert dit erin dat “scholen met veel leerlingen van lager opgeleide ouders vaker (zeer) zwak zijn, leraren er vaker ziek zijn en leerlingen zich er vaker onveilig voelen” (Inspectie van het Onderwijs, 2016, p. 6).

De Inspectie van het Onderwijs constateerde in bovengenoemd onderwijsverslag dat het keren van de groeiende kansengelijkheid tussen leerlingen met en zonder hoogopgeleide ouders vraagt om een gezamenlijke analyse en een gezamenlijke aanpak (Inspectie van het Onderwijs, 2016). Dit houdt verband met het feit dat de oorzaken van oplopende ongelijkheid volgens de Onderwijsinspectie niet alleen binnen het onderwijs liggen en kansengelijkheid ook niet door het onderwijs alleen opgelost kan worden. De Inspectie van het Onderwijs benoemt hierbij het belang van samenwerking met partijen buiten het onderwijsdomein zoals gemeenten en partijen in de zorg.

Naar aanleiding van het Onderwijsverslag 2014/2015 is bij Kamerbrief van 31 oktober 2016 door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (verder: ministerie van OCW) het zogenoemde ‘Actieplan Gelijke Kansen’ aangekondigd (Ministerie van OCW, 2016). Het actieplan omvat een reeks aan maatregelen om gelijke kansen in het onderwijs te bevorderen. Met het actieplan wordt een impuls gegeven aan het bevorderen van gelijke kansen in het onderwijs. In de Kamerbrief is tevens aangekondigd dat vanaf 2020 door het Kabinet structureel vijftientig miljoen euro wordt vrijgemaakt voor het bevorderen van kansengelijkheid.

De verschillende maatregelen in het kader van het actieplan zijn onderverdeeld in vier actielijnen: 1. soepele overgangen 2. stimulerend onderwijs 3. sterke netwerken 4. onderzoek en kennisopbouw. Deze maatregelen worden uiteengezet in bovenstaande Kamerbrief. ‘Soepele overgangen’ houden verband met het feit dat soepele overgangen, lage drempels, hoge verwachtingen en goede begeleiding van leerlingen cruciaal zijn voor het bevorderen van gelijke kansen. Om deze reden wordt het categorisch uitsluiten van meervoudige schooladviezen bijvoorbeeld niet meer toegelaten. In een meervoudig schooladvies geeft de basisschool advies voor twee schooltypes (bijvoorbeeld havo/vwo). Ook wordt een doorstroomrecht aangekondigd om de kansen van leerlingen te vergroten. Dit doorstroomrecht houdt in dat, per 1 augustus 2020, vmbo’ers en havisten kunnen doorstromen naar havo of vwo (Ministerie van OCW, 2020).

Met soepele overgangen wordt dan ook niet alleen gedoeld op de overgang van de basisschool naar de middelbare school maar ook op de overgang naar een ander onderwijsniveau binnen het voortgezet onderwijs. Met ‘stimulerend onderwijs’ wordt onder meer gedoeld op het investeren in docenten en het bereikbaar maken van brede brugklassen voor alle leerlingen. Bij ‘sterke netwerken’ moet onder andere worden gedacht aan het versterken van ouderbetrokkenheid, ondersteuning van scholieren en studenten in armoede en het investeren in cultuureducatie voor het vmbo. De laatste actielijn ziet op het investeren in onderzoek om ongelijke kansen in het onderwijs beter aan te kunnen pakken. In dit kader wordt bijvoorbeeld gekeken naar de effectiviteit en doelmatigheid van bestaande onderwijsachterstandregelingen maar ook naar andere mechanismen en prikkels die kansen en prestaties van achterstandsleerlingen bevorderen of belemmeren. Ook refereert de laatste actielijn aan blijvende monitoring van de ontwikkeling van gelijke kansen door de Inspectie van het Onderwijs.

Naar aanleiding van het Onderwijsverslag 2014/2015 (Inspectie van het Onderwijs, 2016) constateerde de Inspectie van het Onderwijs echter dat alleen beleidsmaatregelen op het gebied van gelijke kansen niet genoeg waren. Bij eerder genoemde Kamerbrief van 31 oktober 2016 is daarom vanuit het ministerie van OCW de ‘Gelijke Kansen Alliantie’ opgericht. De Kamerbrief

begint met de ambitieuze zin: “Elk kind moet, ongeacht afkomst, zijn of haar talenten ten volle kunnen ontplooiën”.

Gelijke Kansen Alliantie

De Gelijke Kansen Alliantie (GKA) is opgericht met als doel het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs. Uitgaande van een gezamenlijke aanpak staat hierbij de verbinding tussen ‘school, thuis en wijk’ centraal. Binnen de GKA werken de Rijksoverheid, scholen, gemeenten en maatschappelijke organisaties samen teneinde kansengelijkheid te bevorderen. Hierbij wordt zo veel mogelijk aangesloten bij wat er lokaal al gebeurt in de wijk om gelijke kansen te vergroten. Volgens de toenmalige minister en staatssecretaris van OCW, Jet Bussemaker respectievelijk Sander Dekker, kunnen bestaande samenwerkingsverbanden zich bij de alliantie aansluiten om samen één landelijke beweging te vormen voor gelijke kansen (Ministerie van OCW, 2016).

Inmiddels bestaat de Gelijke Kansen Alliantie meer dan zeven jaar en is het uitgegroeid tot een duurzaam netwerk van 101 aangesloten gemeenten en vele maatschappelijke organisaties, scholen, kennisinstituten en mensen die werken aan het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs. De betrokken partijen - bestaande uit scho(o)l(en), gemeente en maatschappelijke organisaties(s) - werken samen op basis van een zogenoemde GKA-Agenda. In de GKA-Agenda wordt per gemeente beschreven: “wat de lokale opgave rondom kansengelijkheid is en welke activiteiten de gemeente in samenwerking met het lokale onderwijsveld en maatschappelijke partners zal verrichten om kansengelijkheid te bevorderen” (Gelijke Kansen Alliantie, 2022, p. 8). Naast de lokale GKA-Agenda’s zijn er de afgelopen jaren een drietal landelijke GKA-Agenda’s opgezet (Gelijke Kansen Alliantie, 2022). Deze landelijke GKA-Agenda’s houden zich bezig met de thema’s professionalisering, taal & ouders en armoede. Ook heeft de Gelijke Kansen Alliantie in 2021 onderzoek laten doen naar de factoren die samenhangen met onderwijs(on)gelijkheid. Uit de resultaten blijkt dat een dertigtal factoren kunnen worden geformuleerd op vijf niveaus: leerling, familie, school, wijk en samenleving (Badou & Day, 2021). Bij leerlingfactoren gaat het om de individuele factoren die direct betrekking hebben op de leerlingen zelf. Er worden negen leerlingfactoren onderscheiden die onder andere betrekking hebben op intelligentie, cultureel kapitaal, veerkracht en motivatie van leerlingen. Het overzicht met alle dertig factoren die samenhangen met onderwijs(on)gelijkheid is bijgevoegd als bijlage I.

In de voortgangsrapportage 2022 van de Gelijke Kansen Alliantie (Gelijke Kansen Alliantie, 2022) concludeert de toenmalige Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs Dennis Wiersma dat de alliantie al veel heeft bereikt maar dat “we er nog niet zijn”. Volgens hem krijgt nog niet elk kind een eerlijke kans of kan niet elk kind het optimale uit zichzelf halen. Dit is voor de minister

aanleiding om in het voorjaar van 2023 nieuwe beleidsmaatregelen aan te kondigen om kansengelijkheid te bevorderen in het (funderend) onderwijs. In zijn beleidsbrief van 10 maart 2023 aan de Tweede Kamer (Ministerie van OCW, 2023, p. 1) formuleert de minister maatregelen op vijf terreinen die kansengelijkheid in het funderend onderwijs moeten bevorderen:

1. Investerings in de kwaliteit en het bereik van voor- en vroegschoolse educatie;
2. Een meerjarige aanpak aan de basisvaardigheden voor leerlingen;
3. Stimuleren van leerlingen toegang te hebben tot scholen en extra activiteiten, ongeacht het inkomen van hun ouders;
4. Verrijking van de omgeving voor kinderen en jongeren met het programma School en Omgeving;
5. Praktijkgerichte programma's in het hele onderwijs en meer flexibiliteit in de overgang naar voortgezet onderwijs.

De maatregelen op het vierde terrein begeven zich op het werkkerrein van de Gelijke Kansen Alliantie. De alliantie sluit vanuit het programma School en Omgeving aan bij coalities om hen te ondersteunen bij het ontwikkelen van een stimulerende omgeving voor kinderen en jongeren. Omgevingsfactoren vormen immers mede factoren die samenhangen met onderwijs(on)gelijkheid. Dit geldt bijvoorbeeld voor leerlingen die door hun thuissituatie of de plek waar ze wonen minder toegang hebben tot activiteiten zoals sport, cultuur, techniek en natuur (GKA, 2024). Minister Wiersma schrijft in zijn eerder genoemde beleidsbrief (Ministerie van OCW, 2023), dat in het programma School en Omgeving 'de samenleving wordt opgezocht', waarin volgens hem zichtbaar wordt dat gelijke kansen een zaak is van ons allemaal.

Het coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' van het kabinet Rutte IV dateert van 15 december 2021. In het coalitieakkoord was een van de belangrijkste punten: het versterken van kansengelijkheid (VVD, D66, CDA en ChristenUnie, 2021). Het kabinet wilde kansengelijkheid in het primair en secundair onderwijs versterken door te investeren in een zogenoemde Rijke Schooldag. In het kader van het vergroten van kansengelijkheid in het onderwijs staat in het coalitieakkoord opgenomen:

Als onderdeel van een brede aanpak van bestrijding van armoede in kwetsbare wijken door gemeenten investeren we in een rijke schooldag, waarbij scholen zelf bepalen wat zij nodig achten om de kansengelijkheid te verkleinen. Te denken valt aan begeleiding bij huiswerk, sport en cultuur in samenwerking met plaatselijke verenigingen en bibliotheken. We beginnen bij de scholen waar de nood het hoogst is (Rijksoverheid, 2021, p. 23-24).

Programma School en Omgeving

Het eerder genoemde programma School en Omgeving (beleidsmaatregel 4.) vormde de eerste stap in de uitwerking van de coalitieakkoord ambities rondom de Rijke Schooldag. In zijn Kamerbrief van 7 juli 2022 zet de toenmalige minister van Primair en Voortgezet Onderwijs Dennis Wiersma uiteen waarom het programma School en Omgeving nodig is en hoe het programma eruit ziet (Ministerie van OCW, 2022).

De minister benadrukt in zijn brief dat het belangrijk is dat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen, zonder dat zij daarbij belemmerd worden door factoren die zij zelf niet kunnen beïnvloeden. Om deze reden investeert het kabinet met een brede en integrale aanpak over de verschillende terreinen op meerdere fronten in gelijke kansen. Ook kan het vergroten van kansengelijkheid in het onderwijs volgens hem niet los worden gezien van de andere stappen die het kabinet zet voor beter onderwijs. Hij refereert hierbij onder meer aan het masterplan basisvaardigheden en het investeren in voldoende en goed opgeleide leraren.

Volgens de minister is het onderwijs een belangrijke factor in het bevorderen van kansengelijkheid in de maatschappij, maar kan het samenspel van allerlei problematiek (armoede, onveilige woonomgeving, kleine woning en te weinig bewegen) niet alleen op school worden doorbroken. Hij is dan ook van mening dat een integrale aanpak nodig is. Naast goed onderwijs als de basis, ziet hij het verrijken van de school en omgeving als één van de instrumenten die daarbij structureel kan helpen. Hierover schrijft de minister in zijn Kamerbrief:

Door op en rondom de school te zorgen voor een breed aanbod aan activiteiten en ondersteuning kan elke leerling zijn talenten en vaardigheden in de volle breedte ontwikkelen en benutten. Brede ontwikkeling vraagt overal iets anders en op sommige plekken meer dan elders. Met lokale coalities wil ik de school en omgeving verrijken voor leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs, om ze de ‘bagage’ te bieden die ze nodig hebben. Zo halen we het beste uit deze leerlingen (Ministerie van OCW, 2022, p. 3).

Kenmerkend aan het programma School en Omgeving is dat het een breed scala aan activiteiten bevat waarmee leerlingen zich optimaal zouden moeten kunnen ontwikkelen. Het gaat volgens de minister om extra activiteiten die ervoor zorgen dat kinderen hun horizon kunnen verbreden. Hij benadrukt hierbij dat de samenwerking in een coalitie is vereist omdat alleen grote stappen kunnen worden gezet richting kansengelijkheid als dit integraal wordt aangepakt en *school, thuis* en *omgeving* met elkaar worden verbonden.

Als we nader kijken naar hoe het programma School en Omgeving is opgezet, dan zien we een indeling in drie type gebieden: de voorlopers, de starters en de doorgroeiërs. De 45 gebieden met

de voorloperstatus betreffen gebieden die reeds extra activiteiten aanbieden naast het reguliere onderwijs. Deze gebieden hebben derhalve al ervaring met het verrijken van de school en omgeving. Met deze voorlopers is de minister vanaf het schooljaar 2022/2023 een intensieve samenwerking van drie jaar aangegaan. Hierbij is in eerste instantie zo veel mogelijk ingezet op scholen met relatief veel leerlingen met extra uitdagingen en in wijken met een groot armoedeprobleem. Bij de selectie van de voorlopers heeft de minister onder meer hierop geselecteerd.

De minister zet in zijn brief verder uiteen dat het zijn bedoeling is toe te werken naar een zogenoemd modulair systeem. In het kader van dit systeem bepalen coalities zelf op welke ontwikkelingsdomeinen zij aanvullende activiteiten aanbieden en hoe zij dit aanbod met het curriculum en de wijk integreren. Hiermee wil de minister uiteindelijk een aanbod creëren met de grootst mogelijke impact. Omdat er volgens de minister nog onvoldoende inzicht is in de wijze waarop school en omgeving het meest efficiënt kan worden ingericht, wil hij graag middels een zogenoemde lerende aanpak toewerken naar een structurele, meer uniforme vormgeving van het aanbod. Met deze aanpak wil hij ruimte geven aan lokale initiatieven en de keuze geven met welke partijen men een coalitie wil vormen. Parallel hieraan werkt hij met de betrokken partijen aan de eerder genoemde standaardisering van het aanbod.

Naast de voorlopers zijn er 35 startende gebieden en 50 zogenoemde ‘doorgroeiers’. Starters krijgen subsidie en ondersteuning om een samenwerking met lokale partijen te organiseren en een eigen programma op te zetten. Doorgroeiers krijgen subsidie om met de bestaande coalitie het aanbod aan activiteiten door te ontwikkelen. Anders dan de voorlopers worden de starters en de doorgroeiers niet geselecteerd op basis van specifieke criteria. Men kan zich inschrijven en bij overschrijving wordt er geselecteerd op basis van loting. Overigens kan dit systeem van loting mijns inziens een beletsel zijn om duurzaam coalities en programma’s op te zetten. Indien je als doorgroeier binnen een coalitie een nieuwe subsidieaanvraag wilt doen voor het nieuwe schooljaar is het maar de vraag of je bij overschrijving wel wordt ingeloot. Een ander verschil tussen doorgroeiers en voorlopers is dat voorlopers scholen zijn die reeds vóór het programma School en Omgeving extra activiteiten aanboden naast het reguliere onderwijs.

De eerste ronde van het programma School en Omgeving (2022/2023) bestaat in totaal uit 130 lokale coalities die van de minister subsidie ontvangen om hun verrijkte bestaande programma uit te breiden of op te starten. De subsidie dient te worden aangevraagd door de betrokken school in de coalitie.

De Gelijke Kansen Alliantie speelt een belangrijke rol binnen het programma School en Omgeving. In de praktijk zorgt de GKA voor de uitvoering ervan. De GKA ondersteunt de coalities die deelnemen aan het programma School en Omgeving. Zij ondersteunt de coalities bij het ontwikkelen van een stimulerende omgeving voor de leerlingen. De GKA heeft hiervoor zogenoemde regiocoördinatoren in heel het land. Zij helpen onder meer bij het opstellen van een gelijke kansen-convenant binnen coalities, brengen partijen met elkaar in contact en zorgen ervoor dat successen en valkuilen van coalities worden gedeeld.

Tot 1 oktober 2023 konden scholen (primair en voortgezet onderwijs) subsidie aanvragen voor de komende twee schooljaren. Bij Kamerbrief van 12 oktober 2023 (Ministerie van OCW, 2023) berichtte de toenmalige demissionaire minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs Mariëlle Paul, de Tweede Kamer over bepaalde ontwikkelingen rondom de Subsidieregeling School en Omgeving 2023-2025. In haar brief benadrukt ze allereerst het belang van het programma School en Omgeving. Volgens haar worden met het programma de kansen van leerlingen in het onderwijs en de maatschappij vergroot. Ook benoemt zij in haar brief een aantal zaken die in het kader van de subsidieregeling van het programma volgens haar niet goed zijn gegaan. Zo schrijft zij in haar Kamerbrief dat er in de toelichting bij de aanvraag verwarring was ontstaan over het omrekenen van het aanbod naar een gemiddeld aantal leerlingen en uren per week. Nadat dit werd geconstateerd, is de toelichting volgens haar onmiddellijk hersteld. Ook is naar aanleiding hiervan een team van medewerkers aangesteld om aanvragers extra te ondersteunen. Tevens betreurt zij de relatief korte aanvraagperiode voor deelname aan het programma. De subsidieregeling werd op 6 juli 2023 gepubliceerd. Dit bleek voor een deel van de scholen vlak voor hun zomervakantie te zijn. Verder constateert de minister in haar brief dat voor de aanvraagperiode 2023-2025 (circa 530 schoolvestigingen) iets minder aanvragen zijn binnengekomen dan voor de aanvraagperiode 2022-2023 (circa 600 schoolvestigingen).

De Kamerbrief van de minister is aanleiding voor Tweede Kamerleden tot het stellen van Kamervragen. Zo vragen de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie zich af of het niet ongewenst is dat juist de 5% meest kwetsbare scholen worden onderworpen aan een stevige resultaatverplichting. Ook zijn zij benieuwd naar de spreiding over het land voor wat betreft de subsidieaanvragen. De leden van de VVD-fractie vragen de minister of zij kan aangeven wat het maatschappelijke effect is van de reeds uitgekeerde subsidies. Tevens vragen zij de minister of er inzichten zijn in de beweegredenen van scholen die in het voorgaande jaar deel hebben genomen, maar dit in de komende twee jaar niet doen. De leden van de D66-fractie benadrukken in hun inbreng dat zij toe willen naar een rijke schooldag voor iedereen “waarbij kinderen een dagdeel het beste onderwijs krijgen van een topleerkracht maar de schooldag daar niet ophoudt”. Zij willen dat

kinderen in het kader van die rijke schooldag cultuur-, muziek-, sport-, en natuurlessen krijgen en de leraar juist wordt ontzorgd. Ook stellen zij de Kamervraag aan de minister of zij de mening deelt dat het cruciaal is om zo veel mogelijk categorie A-scholen (schoolvestigingen met de hoogste relatieve CBS-scores) mee te laten doen aan het programma School en Omgeving. Dit vanwege de hogere achterstanden op deze scholen. De relatieve achterstandsscores van het CBS zijn de achterstandsscores van een schoolvestiging gedeeld door het aantal leerlingen op die vestiging (Staatscourant, 2024). De leden van de BBB-fractie willen graag van de minister weten wat de reden is dat er minder scholen subsidie aangevraagd hebben dan bij de eerdere Subsidieregeling School en Omgeving. Ook vragen zij wat het vervolgtraject is voor scholen en gemeenten die teleurgesteld zijn omdat ze niet in aanmerking komen voor de subsidie. Zij vragen zich af of er een herzieningsproces is of dat er mogelijk alternatieve bronnen van financiering beschikbaar zijn voor hen.

Bovenstaande Kamervragen heeft de minister bij brief van 15 januari 2024 beantwoord (Ministerie van OCW, 2024). Voor wat betreft de resultaatverplichting van de scholen begrijpt de minister dat het veel vraagt van scholen om in korte tijd een aanbod neer te zetten van minimaal vier uur per leerling per week. Volgens haar is echter bekend dat dit aanbod in de praktijk nodig is om daadwerkelijk positieve impact te hebben. Bovendien wordt onderhavige resultaatverplichting volgens haar gerechtvaardigd nu het hier gaat om een groot maatschappelijk vraagstuk en een forse investering. Inzake de spreiding van de subsidieaanvragen over het land verwijst de minister naar een tabel waarin het aantal subsidieaanvragen (periode 2023-2025) per provincie wordt vermeld. Opvallend is dat in de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland de meeste aanvragen zijn gedaan: 184 respectievelijk 107 aanvragen. In de provincie Overijssel hebben 38 schoolvestigingen een aanvraag gedaan. In de provincie Drenthe is het minst aantal subsidieaanvragen gedaan, 12 aanvragen. In percentages ziet dit beeld er als volgt uit: Zuid-Holland (29 procent), Noord-Holland (17 procent), Overijssel (6 procent) en Drenthe (1.9 procent). Overigens betreft dit niet uitsluitend subsidie aanvragen via de Subsidieregeling School en Omgeving 2023-2025 maar ook deels (vijf) subsidieaanvragen via de interdepartementale Specifieke uitkering (SPUK) Kansrijke wijk van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV). Dit betreft geld voor het programma School en Omgeving dat kon worden aangevraagd via een SPUK aan gemeenten. Deze mogelijkheid stond open voor een aantal coalities die binnen een van de stedelijke focusgebieden van het NPLV vallen (Ministerie van OCW, 2023).

Maatschappelijke effecten

Volgens de minister is het voor wat betreft het effect van de subsidie School en Omgeving nog te vroeg om te spreken van bewezen maatschappelijke effecten. Er zijn nog geen onderzoeksuitkomsten naar de effecten hiervan. Wel benadrukt de minister dat er verschillende onderzoeken lopen om de maatschappelijke effecten van het programma School en Omgeving in kaart te brengen. Zij is in het schooljaar 2023/2024 gestart met een meerjarige monitor waarmee de vormgeving, inhoud en samenwerking tussen partijen binnen coalities worden gevolgd. De eerste rapportage van deze monitor wordt verwacht in de eerste helft van 2024. Ook staat een opbrengstgericht onderzoek gepland dat na de zomer van 2024 van start kan gaan. Met dit onderzoek wil de minister zicht krijgen op de maatschappelijke opbrengsten van het programma. Van de scholen die voor de periode 2023-2025 geen nieuwe aanvraag hebben ingediend, hoort de minister met name dat ze moeite hebben met de resultaatverplichting die in de nieuwe regeling is toegevoegd. Deze resultaatverplichting houdt in de praktijk in dat scholen die ook deelnamen aan de subsidieregeling 2022-2023, hun leerlingen minimaal vijf uur extra aanbod moeten bieden. Volgens de minister moeten de resultaatverplichting en de effecten daarvan te zijner tijd goed worden geëvalueerd. Ook noemen scholen als reden om af te haken het krappe tijdpad tussen de publicatie van de regeling en de openstelling ervan.

In haar antwoord op de vragen van de D66-fractieleden benadrukt de minister dat de subsidieregeling is bedoeld voor de meest kwetsbare scholen, de zogenoemde categorie A-scholen met de relatief hoogste onderwijsachterstandsscore. Zij deelt dan ook de mening dat het cruciaal is om zo veel mogelijk categorie A-scholen mee te laten doen. Om deze reden zet de minister in op het bereiken van zo veel mogelijk categorie A-scholen en hen te wijzen op het programma School en Omgeving en de bijbehorende subsidieregeling. Dit is de reden dat de minister had toegezegd voor de aanvraagronde van april 2024 het percentage van scholen die een aanvraag kunnen indienen, op te rekken. Dit percentage is van vijf procent verhoogd naar tien procent van de leerlingen met de hoogste relatieve onderwijsachterstandsscores.

Dat minder scholen subsidie hebben aangevraagd dan voor de Subsidieregeling School en Omgeving 2022/2023 heeft volgens de minister verschillende redenen. Voorbeelden hiervan zijn de krappe tijd om de aanvraag in te dienen, onbekendheid met het programma, een grote belasting met andere programma's (bijvoorbeeld basisvaardigheden) en de eerder genoemde resultaatseisen. Voor wat betreft de scholen en gemeenten die teleurgesteld zijn omdat zij niet in aanmerking kwamen voor de subsidie, geeft de minister te kennen dat in april 2024 een nieuwe aanvraagronde start. Dit geeft scholen de mogelijkheid om een nieuwe aanvraag in te dienen. Daarbij komt dat de

minister, zoals hierboven genoemd, voornemens is om voor deze aanvraagronde het percentage van scholen die een aanvraag kunnen indienen op te rekken naar tien procent van de leerlingen met de hoogste relatieve onderwijsachterstandsscores. Hiermee is het eerder gehanteerde lotingsysteem in de nieuwe subsidieregeling komen te vervallen.

Inventariserend onderzoek

Zoals reeds aangegeven, geeft de minister te kennen dat er verschillende onderzoeken lopen om de maatschappelijke effecten van het programma School en Omgeving in kaart te brengen. De eerste rapportage hiervan moet nog worden afgewacht.

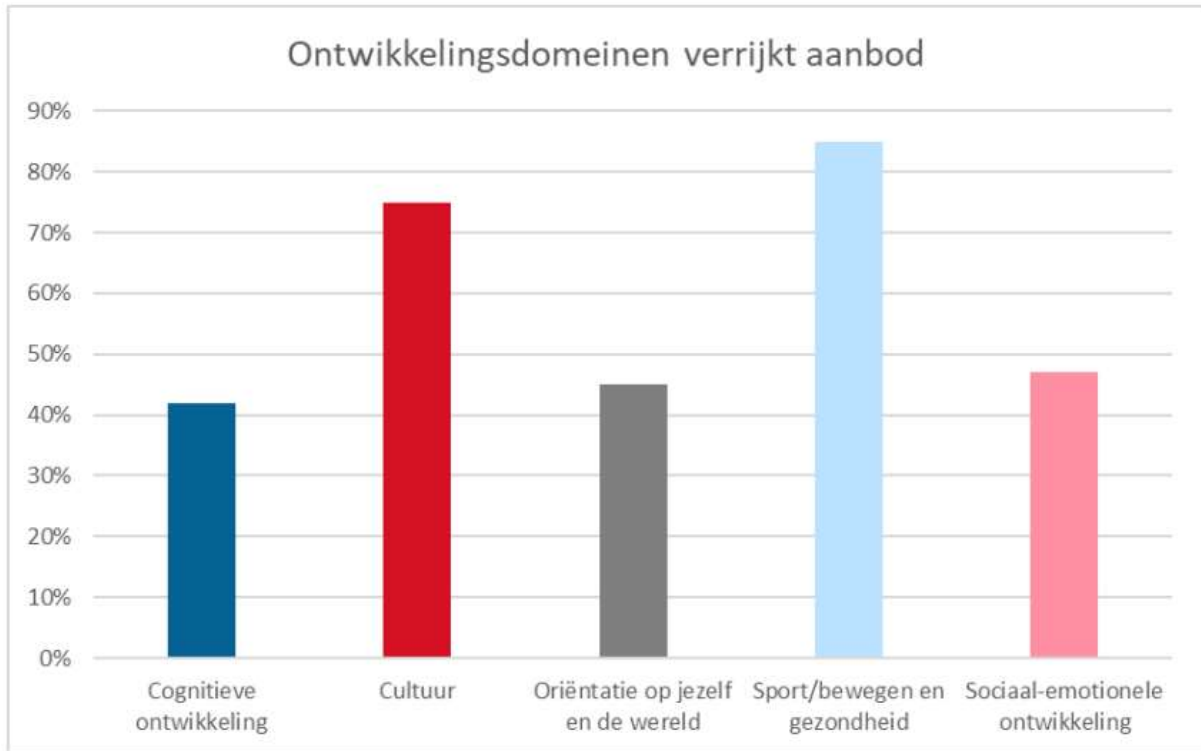
In de periode december 2022 – maart 2023 heeft het ministerie van OCW al wel een inventariserend onderzoek verrijkte schooldag laten uitvoeren. Het eindrapport van dit onderzoek ‘inventarisatie verrijkte schooldag’ dateert van 31 maart 2023 (Van der Grinten et al., 2023). Op 10 mei 2023 heeft de toenmalige minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs Dennis Wiersma het rapport aan de Tweede Kamer aangeboden. Het rapport omvat vier deelrapportages over het programma School en Omgeving. In elke deelrapportage wordt een van de vier hoofdvragen van de inventarisatie beantwoord (Van der Grinten et al., 2023, p. 5):

1. Welke vormen van verrijkte schooldagen zijn er momenteel in Nederland?
2. Welke kennis daaromtrent is er lokaal aanwezig of in ontwikkeling?
3. Wat zijn de eerste ervaringen van de voorlopers met de subsidieregeling en de financiering van hun programma verrijkte schooldag?
4. Hoe kan de meerjarige monitoring van het programma School en Omgeving het beste worden ingericht?

De antwoorden op bovenstaande deelvragen zijn kort samengevat als volgt (Van der Grinten et al., 2023). Als we kijken naar welke vormen van verrijkte schooldagen er waren in bovenstaande onderzoeksperiode zien we het volgende. Circa de helft van alle scholen voor regulier en speciaal primair en voortgezet onderwijs in ons land biedt een vorm van verrijkt aanbod aan haar leerlingen. Ruim een kwart (26 procent) van de aangeboden programma’s met verrijkt aanbod valt onder het programma School en Omgeving. Deze scholen ontwikkelen verrijkt aanbod met behulp van een starterssubsidie of maken deel uit van een voorloperscoalitie of doorgroeierscoalitie. De overige programma’s voor verrijkt aanbod (74 procent) worden bekostigd met eigen middelen van de school en andere subsidies op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau. Uit de inventarisatie blijkt dat bij slechts een klein deel van de programma’s er om een eigen bijdrage van ouders en leerlingen wordt gevraagd. Verder blijkt uit de inventarisatie dat de activiteiten binnen de programma’s zien op vijf ontwikkelingsdomeinen: Cognitieve ontwikkeling, Cultuur, Oriëntatie op

jezelf en de wereld, Sport/bewegen en gezondheid en Sociaal-emotionele ontwikkeling. Zoals in figuur 1. hieronder is te zien, hebben de activiteiten binnen de School en Omgeving programma's het vaakst betrekking op de domeinen Sport/bewegen en gezondheid (85 procent) en Cultuur (75 procent). Ook blijkt dat scholen zich met hun verrijkte aanbod programma vaak richten op meerdere domeinen en dat 18% van de programma's zich richt op alle ontwikkelingsdomeinen.

Figuur 1. Ontwikkelingsdomeinen verrijkt aanbod

Noot. Herdrukt van “Inventarisatie verrijkte schooldag” (Van der Grinten et al., 2023, p. 7).

Voor wat betreft de vraag welke kennis omtrent de verrijkte schooldag lokaal aanwezig is of in ontwikkeling, blijkt uit de inventarisatie het volgende. In de periode van het inventariserend onderzoek waren er zeven plekken in het land waar onderzoek liep waarin monitoring of evaluatie van het programma School en Omgeving werd meegenomen. Deze onderzoeken richtten zich zowel op procesdata (interviews, probleemanalyses, etcetera) als het meten van (verwachte) opbrengsten bij leerlingen. Een aantal bevindingen over het (lopende) onderzoek en de kennis die hieruit voortkomt zijn (Van der Grinten et al., 2023, p. 8):

- Het is nog te vroeg om te spreken van kennis en inzichten die aanwezig of in ontwikkeling zijn in het lopende (monitor)onderzoek waarin de coalities betrokken zijn.
- Het is via de geïnventariseerde onderzoeken niet mogelijk om een directe relatie te leggen tussen enerzijds het extra aanbod van verrijkte schooldagactiviteiten en anderzijds de opbrengsten bij leerlingen (of ouders).

- In toekomstige rapportage zijn wellicht wel relevante inzichten te vinden over belangrijke randvoorwaarden en succesfactoren voor een goede organisatie van het verrijkte aanbod en/of het bereiken van opbrengsten bij leerlingen.

Volgens de onderzoekers leveren de uitkomsten van onderhavige lokale en regionale monitoronderzoeken vooralsnog geen landelijk beeld op van de doelmatigheid of doeltreffendheid van het programma School en Omgeving. Wel zouden ze kunnen dienen als aanvulling op landelijk monitoronderzoek. Mogelijk is volgens hen dat de landelijke monitor een overkoepelend algemeen kader biedt dat met de uitkomsten van lokaal of regionaal onderzoek kan worden aangevuld, bijvoorbeeld illustratief of in verdiepende zin.

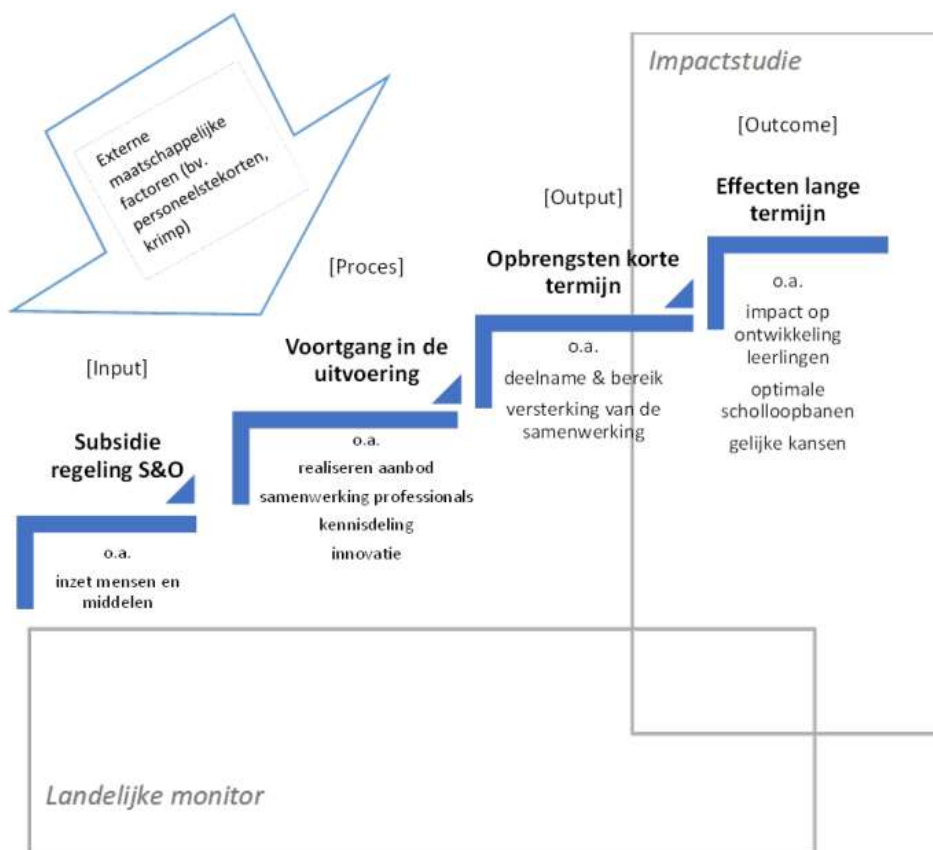
Voor wat betreft de vraag wat de eerste ervaringen zijn van de voorlopers met de subsidieregeling en de financiering van hun programma verrijkte schooldag, komt men in het kader van het inventariserend onderzoek onder meer tot de volgende bevindingen (Van der Grinten et al., 2023):

- De coalities bieden een breed aanbod aan activiteiten in het kader van het programma School en Omgeving. Ruim de helft van de coalities richt zich op alle vijf ontwikkelgebieden: cognitief, cultuur, oriëntatie, sport en sociaal.
- De programma's worden met name gefinancierd door gemeenten. Dit gebeurt onder meer met middelen vanuit het Onderwijsachterstandenbeleid en het Nationaal Programma Onderwijs (NPO).
- De bestaande coalities hebben, wat betreft de subsidieregeling en de financiering, behoefte aan ruimte om een effectief programma uit te voeren waarmee een zo groot mogelijk deel van de doelgroep wordt bereikt.
- De coalities hebben behoefte aan ruimte voor wat betreft de periode waarin zij de subsidie kunnen inzetten. Zo willen zij de mogelijkheid hebben om ook in de weekenden en vakanties activiteiten aan te bieden nu ook dan achterstanden ontstaan.
- De coalities hebben behoefte aan langdurige financiering nu de beoogde resultaten niet met korte interventies kunnen worden bereikt. Financiering met een meerjarig karakter heeft derhalve de voorkeur.
- De coalities verschillen sterk in omvang en de huidige regeling blijkt hier niet op ingericht. In het kader van de vormgeving van de vervolgregeling dient onder meer het aantal leerlingen met risico op achterstanden mee te worden gewogen bij de verdeling van het budget.

Ten slotte de vraag hoe de meerjarige monitoring van het programma School en Omgeving het beste kan worden ingericht. Volgens het inventariserend onderzoek moet de landelijke monitor de

voortgang en opbrengsten van het programma School en Omgeving in kaart brengen. De resultaten hiervan zullen de coalities vergelijkend onderzoek bieden waarbij zij hun programma School en Omgeving kunnen evalueren en waar nodig bijstellen, verbeteren en uitbreiden. Dit wordt in beeld gebracht in onderstaande figuur 2. Volgens de onderzoekers dienen effectmetingen bij leerlingen (en ouders) in het kader van het beperken van de bevraginglast te worden voorbehouden aan de landelijke monitor.

Figuur 2. Landelijke monitor

Noot. Herdrukt van “Inventarisatie verrijkte schooldag” (Van der Grinten et al., 2023, p. 9).

Invloed van sociale ongelijkheid op politieke en maatschappelijke geletterdheid, oordeelsvermogen en participatievermogen

Zoals we in de inleiding zagen, blijven de gevolgen van kansenongelijkheid in het onderwijs niet beperkt tot de schoolkeuze en schoolloopbaan van leerlingen. Kansenongelijkheid werkt op allerlei gebied door in het verdere leven van individuele leerlingen. In dit kader wil ik hier nader kijken naar de invloed van kansenongelijkheid in het onderwijs op de doelstellingen van de vakken

maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen. Kansengelijkheid in het onderwijs kan worden gekwalificeerd als een vorm van sociale ongelijkheid. Onder sociale (on)gelijkheid wordt in de maatschappijwetenschappen verstaan:

Een situatie waarin verschillen tussen mensen, in al dan niet aangeboren kenmerken, consequenties hebben voor hun maatschappelijke positie en leiden tot een ongelijke verdeling van schaarse en hooggewaardeerde zaken, van waardering en behandeling (CvTE, 2023, p. 20).

De drie doelstellingen van maatschappijleer zijn: (1) politieke en maatschappelijke geletterdheid, (2) politiek en maatschappelijk oordeelsvermogen en (3) politiek en maatschappelijk participatievermogen (Bernaerts & Van Kesteren, 2012). Deze doelstellingen van het vak zijn volgens Bernaerts & Van Kesteren (2012) sinds de jaren 70 vrijwel onveranderd gebleven. Het doel van het vak maatschappijwetenschappen is: “inzicht verwerven in de structuren en processen van de samenleving en van het samenleven” (SLO, 2023). Het doel van het vak sluit deels aan bij de doelstellingen van het vak maatschappijleer. Voor beide vakken zijn de belangrijkste doelstellingen politieke geletterdheid, politiek oordeelsvermogen en politiek participatievermogen (Van den Boorn, 2019). De vakken maatschappijleer en maatschappijwetenschappen bestuderen het gebied van maatschappij en politiek, zowel afzonderlijk als in samenhang met elkaar. De onderlinge samenhang tussen beide vakken zit volgens het SLO (2023) in het feit dat beide vakken de samenleving als object bestuderen. Het vak maatschappijkunde (vmbo bovenbouw) heeft veel overlappings met de vakken maatschappijleer en maatschappijwetenschappen. Het vak leert leerlingen de maatschappij beter te begrijpen. De leervaardigheden van het vak sluiten aan bij de doelstellingen van de vakken maatschappijleer en maatschappijwetenschappen (SLO, 2019).

Volgens de literatuur heeft sociale ongelijkheid grote invloed op de politieke en maatschappelijke kennis van mensen en op hun oordeelsvermogen en participatievermogen op dit gebied. Zo blijkt uit onderzoek dat hoe hoger de opleiding van mensen, hoe vaker zij deelnemen aan alle vormen van politieke participatie (Hooghe & Marien, 2013). Onder politieke participatie wordt onder andere verstaan het stemmen bij verkiezingen, lid worden van een politieke partij, demonstreren en actief zijn in een burgerinitiatief. Ook laat dit onderzoek zien dat de mate van politieke participatie afhankelijk is van iemands vermogen om de politiek te begrijpen. Hiermee wordt bedoeld op politieke geletterdheid en politiek oordeelsvorming. Bij politiek en maatschappelijk oordeelsvermogen gaat het erom dat “de leerling ook zichzelf leert positioneren in de maatschappelijke en politieke verhoudingen en daarmee dus de eigen waarden leert kennen en eigen politieke en maatschappelijke standpunten ontwikkelt” (Bernaerts & Van Kesteren, 2012, p. 119).

Dat politieke kennis en interesse de kans op politieke participatie vergroten, wordt ook bevestigd in recenter onderzoek (Steenvoorden, Broekema & Van der Waal, 2017). De grootste verschillen in politieke participatie worden dan ook bepaald door het opleidingsniveau van burgers. Hogeropgeleiden blijken beter in staat om de participatiepiramide te beklimmen dan lageropgeleiden (Woerdman & Krol, 2020). Volgens Woerdman & Krol is een verklaring voor dit verschil in politieke participatie dat het volgen van (hoger) onderwijs de politieke kennis, de betrokkenheid, de politieke vaardigheden van mensen en het politiek (zelf)vertrouwen kan vergroten. Hogeropgeleiden zijn hierdoor beter geïnformeerd over de politiek. De keerzijde hiervan is dat Nederland afstevent op een zogenoemde ‘participatie-elite’ die niet representatief is voor de hele gemeenschap (SCP, 2023). Een keerzijde is tevens dat sociale ongelijkheid hiermee in stand wordt gehouden. Doordat lageropgeleiden minder participeren in de politiek worden hun belangen ook minder behartigd (De Voogd & Cuperus, 2021). Weinig politieke participatie en sociale ongelijkheid zijn dan ook nauw met elkaar verweven en houden elkaar in stand.

Ook volgens Van den Boorn (2019) doet politieke kennis ertoe bij de participatie van burgers in de samenleving en de politiek. Hij benadrukt dat ook vanuit het perspectief van gelijke kansen het essentieel is om kennis een onderdeel van burgerschaps- en democratieonderwijs te laten zijn. Volgens hem zou kennis daarom een belangrijk onderdeel van een curriculumaanbod over democratie moeten zijn. Met name leerlingen in het vmbo en mbo zouden hierbij zijn gebaat omdat de praktijk volgens Van den Boorn (2019) uitwijst dat vooral zij minder politieke kennis hebben. Een curriculum rondom burgerschap en democratie zou deze leerlingen een stevige kennisbasis moeten bieden zodat zij meer gelijke kansen hebben om aan de samenleving, politiek en democratie mee te doen (Van den Boorn, 2019).

Overigens blijkt uit onderzoek op vijftien middelbare scholen verspreid over het land dat voor het tekort aan politieke betrokkenheid van leerlingen het vak maatschappijleer niet de compenserende factor is (Mutlu, 2010). Uit het onderzoek bleek geen significant verschil in politiek zelfvertrouwen en de bereidheid tot politieke participatie tussen de leerlingen die het vak maatschappijleer langer hadden gevolgd en leerlingen die het vak minder lang hadden gevolgd. Mutlu (2010) concludeerde in zijn onderzoek:

De leerlingen die maatschappijleer langer hebben gevolgd laten namelijk wel significant meer politieke interesse en bereidheid tot deelname aan de Tweede Kamerverkiezingen en significant minder politiek cynisme zien dan leerlingen die het korter hebben gevolgd, maar er is geen significant verschil tussen de twee categorieën voor politiek zelfvertrouwen en bereidheid tot conventionele en onconventionele politieke participatie (Mutlu, 2010, p. 44).

Dit lijkt erop dat er meer nodig is om de doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen te behalen. Hierbij moet gedacht worden aan andere compenserende factoren die kansengelijkheid kunnen bevorderen. Het bieden van (nog) meer en beter burgerschapsonderwijs kan mogelijk hieraan bijdragen. Volgens de literatuur kan via het onderwijs worden ‘gestuurd’ op het tegengaan van kansenongelijkheid. Van den Boorn (2019, p. 78) zegt hierover: “In potentie hebben we de mogelijkheid om ongelijkheid tussen jongeren op gebied van burgerschap via het onderwijs tegen te gaan”. Dat dit in de praktijk niet altijd lukt houdt volgens hem mede verband met het feit dat het aanbod van scholen sterk verschilt:

Op havo- en vwo-scholen lijkt, vooral in de hogere jaren van het voortgezet onderwijs, een ruimer aanbod te zijn voor burgerschapsvorming. Leerlingen hebben meer mogelijkheden om hun burgerschap te ontwikkelen. Deze scholen lijken daarbij vooral de nadruk te leggen op zelfontplooiing, emancipatie en kritisch leren nadenken over de samenleving. Op vmbo- en mbo-scholen lijkt het aanbod, vooral in latere jaren van het vo, beperkter te zijn. Er zijn voor leerlingen minder mogelijkheden om zich op dit gebied te ontwikkelen. En er lijkt meer de nadruk te liggen op discipline, leren hoe de samenleving werkt en leren hoe je je moet gedragen (Munnikma et al., 2017; Nieuwelink et al., 2018; Ten Dam & Volman, 2003). Onderwijs lijkt daarmee niet zozeer een bijdrage te leveren aan het creëren van gelijke kansen, maar eerder de ongelijke kansen tussen leerlingen te vergroten (Van den Boorn, 2019, p. 95-96).

Een andere compenserende factor zou het investeren in naschoolse activiteiten kunnen zijn. Zoals we eerder in dit hoofdstuk zagen, blijkt uit onderzoek dat de aanwezigheid van cultureel kapitaal en sociaal kapitaal bij leerlingen twee van de factoren zijn die bijdragen aan gelijke kansen in het onderwijs (Badou & Day, 2021). Volgens de definitie van sociologen omvat cultureel kapitaal “het geheel van opvattingen en houdingen die naar ‘hogere’ cultuur verwijzen: opleiding en kennis, al dan niet bevestigd door diploma’s, samenhangend met familiale achtergrond of culturele erfenis” (Vranken, Henderickx & Van Hootegem, 2020, p. 361). In de maatschappijwetenschappen wordt onder cultureel kapitaal verstaan “culturele competenties, waaronder kennis, houdingen, opvattingen en smaak die kenmerkend zijn voor hoge sociale posities” (Van der Veen & Veldman, 2021, p. 26). In de praktijk houdt dit in dat sommige leerlingen meer kansen hebben als gevolg van hun opvoeding en het milieu waarin ze opgroeien. Dit brengt met zich mee dat kansengelijkheid kan worden bevorderd door het cultureel kapitaal van leerlingen te vergroten. Uit recent onderzoek onder onderwijsprofessionals in het voortgezet onderwijs blijkt dat zij het vergroten van cultureel kapitaal zien als een van de sleutels om de kansengelijkheid in het onderwijs te vergroten (Badou & Day, 2023). Het is echter niet voor elk kind mogelijk om vanuit zijn thuissituatie zijn cultureel kapitaal te vergroten. Een deel van eerdergenoemde onderwijsprofessionals is daarom van mening

dat het belangrijk is dat de school het initiatief neemt om te helpen het cultureel kapitaal van leerlingen te vergroten. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan het bezoeken van musea en het aanbieden van buitenschoolse activiteiten. Door leerlingen na schooltijd de mogelijkheid te geven hun hobby's uit te laten oefenen of aan andere activiteiten deel te laten nemen, ontwikkelen zij zich op meerdere vlakken. De verwachting is dat dit hun cultureel kapitaal zal vergroten en daarmee hun kansen in het onderwijs.

Het sociaal kapitaal van leerlingen verwijst naar hun sociaal netwerk en hun sociale vaardigheden (Van der Veen & Veldman, 2021). In de sociologie wordt onder sociaal kapitaal verstaan “het geheel van de relaties binnen een sociaal netwerk, respectievelijk het kapitaal aan respectabiliteit en status” (Vranken, Henderickx & Van Hootegem, 2020, p. 361). Uit eerdergenoemd onderzoek onder onderwijsprofessionals blijkt dat zij het financieel kapitaal en sociaal kapitaal van leerlingen doorslaggevend vinden voor de kansenongelijkheid in het voortgezet onderwijs (Badou & Day, 2023). De onderwijsprofessionals noemen de thuissituatie waarin de leerling leeft en zijn opvoedomstandigheden als cruciale factoren die de ongelijkheid in stand houden.

Volgens de literatuur beïnvloeden de verschillen in zowel sociaal, cultureel en economisch kapitaal de kansen van leerlingen in het onderwijs (Elffers, 2022). Ook het door de overheid geïntroduceerde programma School en Omgeving sluit hierbij aan. Als school heb je geen invloed op het economisch kapitaal van leerlingen. Middels het vergroten van hun cultureel kapitaal en sociaal kapitaal heb je als school echter wel de mogelijkheid om hun kansen in het onderwijs te bevorderen en daarmee de sociale ongelijkheid met anderen te verkleinen. Op basis van de eerder aangehaalde literatuur (Hooghe & Marien, 2013; Van den Boorn, 2019; Elffers, 2022) is de verwachting dat dit vervolgens ook een positieve invloed zal hebben op de politieke en maatschappelijke geletterdheid, het politiek en maatschappelijk oordeelsvermogen en het politiek en maatschappelijk participatievermogen van leerlingen. Hierbij geldt dat dit mede afhangt van het soort naschoolse activiteiten. Bepaalde naschoolse activiteiten zullen gezien hun inhoud immers meer dan andere naschoolse activiteiten bijdragen aan deze doelstellingen. Zo zal een bezoek aan de lokale gemeenteraad meer bijdragen aan de maatschappelijke en politieke geletterdheid van leerlingen dan een cursus koken. Bij de beantwoording van deelvraag 4. wordt hierop teruggekomen.

2.2 Subsidieregeling School en Omgeving

Een subsidie is een recht op financiële middelen dat je op aanvraag krijgt van een bestuursorgaan voor bepaalde activiteiten. In de wet wordt een subsidie als volgt gedefinieerd: “onder subsidie

wordt verstaan: de aanspraak op financiële middelen, door een bestuursorgaan verstrekt met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager, anders dan als betaling voor aan het bestuursorgaan geleverde goederen of diensten” (artikel 4:21 Algemene Wet Bestuursrecht).

Het nut van subsidies is dat de overheid bepaald gedrag of bepaalde activiteiten ermee kan stimuleren. Hierbij gaat het om activiteiten die anders niet zouden worden gedaan omdat de verwachte kosten hiervan voor betrokkenen te hoog zijn. De overheid kan door het geven van een subsidie burgers of bedrijven overhalen toch die activiteit uit te voeren (Rijksoverheid, 2023). In het geval van de Subsidieregeling School en Omgeving gaat het om het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs.

De Subsidieregeling School en Omgeving 2022-2023 staat officieel bekend als de ‘Regeling van de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs van 6 juli 2022, nr. 33295719, houdende regels voor de subsidiëring van een rijke schooldag voor leerlingen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs’ (bijlage II). Als we nader kijken naar de Subsidieregeling School en Omgeving dan zien we het volgende.

Voor subsidieverstrekking op grond van de Subsidieregeling School en Omgeving was voor het schooljaar 2022-2023 in totaal een bedrag beschikbaar van € 33.970.000,- (artikel 4 lid 1). In de inleiding zette ik reeds uiteen dat het programma een onderverdeling maakt in voorlopers, doorgroeiërs en starters. De voorlopers zijn scholen die reeds extra activiteiten aanbieden naast het reguliere onderwijs. Doorgroeiërs zijn scholen die subsidie krijgen om met de bestaande coalitie het aanbod aan activiteiten door te ontwikkelen. Starters zijn scholen die subsidie en ondersteuning krijgen om een samenwerking met lokale partijen te organiseren en een eigen programma op te zetten. Voorlopers krijgen een vast subsidiebedrag van € 586.000,- per aanvraag (artikel 4 lid 3). Doorgroeiërs krijgen een vast subsidiebedrag van € 100.000,- per aanvraag (artikel 4 lid 4). Starters ten slotte krijgen een vast subsidiebedrag van € 75.000,- per aanvraag (artikel 4 lid 5). De verschillen in subsidiebedragen lijken erop gebaseerd te zijn dat hogere bedragen worden toegekend aan scholen die al verder gevorderd zijn op het gebied van het verrijken van hun schoolomgeving en lagere bedragen aan scholen die nog aan het begin staan.

De subsidieregeling geldt voor de duur van vier jaar en vier maanden. Hij is ingegaan op 1 augustus 2022 en vervalt op 1 januari 2027. Voor subsidieregelingen geldt in het algemeen dat zij maximaal vijf jaar mogen bestaan. Na die vijf jaar dient een subsidieregeling geëvalueerd te worden. Er wordt dan gekeken of de regeling nog nodig is en of hij zijn doel heeft bereikt. Indien nodig kan de regeling verlengd en eventueel aangepast worden. Een subsidieregeling kan dus langer dan vijf jaar

duren, maar dient wel iedere vijf jaar geëvalueerd te worden op doelmatigheid en effectiviteit (Rijksoverheid, 2023).

In de Subsidieregeling School en Omgeving is bepaald (artikel 3 lid 4) dat een programma Rijke schooldag met name ten doel heeft de bevordering van kansengelijkheid in het onderwijs en een gelijkwaardige deelname aan de maatschappij. Het ministerie van OCW heeft de subsidieregeling als middel ingezet teneinde dit doel te bereiken. Ik verwijs in dit kader naar onderstaande passage uit de subsidieregeling.

4. Een programma Rijke schooldag heeft ten doel:

a. alle leerlingen op de scholen die behoren tot de doelgroep, ongeacht de omstandigheden waarin ze opgroeien, in staat te stellen zichzelf in brede zin hun talenten te ontplooien en vaardigheden te ontwikkelen ter bevordering van kansengelijkheid in het onderwijs en een gelijkwaardige deelname aan de maatschappij; en

b. de samenwerking tussen de school of de schoolvestiging en lokale partijen met het oog op het onder a genoemde doel te bevorderen, waarbij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waarin de school of schoolvestiging, is gevestigd, onderscheidenlijk het eilandsbestuur van het openbaar lichaam Bonaire, Sint Eustatius of Saba, een ondersteunende rol heeft.

Ook de doelgroep van de subsidieregeling wordt in artikel 3 nader omschreven. De doelgroep bestaat zowel uit basisscholen als uit scholen voor voortgezet onderwijs. Laatstgenoemde scholen worden in de subsidieregeling als volgt nader omschreven:

d. scholen voor speciaal onderwijs, voor voortgezet speciaal onderwijs of voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de expertisecentra, die meer dan vier leerlingen hebben met een niet-Nederlandse culturele achtergrond als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bekostiging WEC 2022;

e. scholen voor voortgezet onderwijs als bedoeld in van artikel 1 van de Wet op het voortgezet onderwijs die ten minste een positieve achterstandsscore hebben op basis van de onderwijsscores van de leerlingen die op 1 oktober 2021 op deze vestigingen zijn ingeschreven, zoals opgenomen in de bijlage van de Regeling aanvullende bekostiging uitvoering Nationaal Programma Onderwijs PO en VO; en

Overigens is de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet voortgezet onderwijs BES inmiddels vervangen door een nieuwe wet: de Wet op het voortgezet onderwijs 2020 (WVO 2020). De wet is op 1 augustus 2022 van kracht gegaan. De Regeling bijzondere en aanvullende bekostiging uitvoering Nationaal Programma Onderwijs PO en VO is thans nog van kracht. Het einde van het steunpakket is echter in zicht. De bestedingstermijn loopt af op 1 augustus 2025 (ministerie van OCW, 2024). In bovenstaande omschrijving wordt duidelijk dat niet alle scholen voor voortgezet onderwijs vallen onder de doelgroep. De doelgroep van de subsidieregeling beperkt zich voor wat betreft het voortgezet onderwijs in Nederland tot de scholen voor speciaal onderwijs/voortgezet speciaal onderwijs zoals bedoeld in artikel 3 lid 3 sub d en scholen voor voortgezet onderwijs met ten minste een positieve achterstandsscore zoals bedoeld in artikel 3 lid 3 sub e.

In artikel 6 van de Subsidieregeling School en Omgeving wordt de primaire eis aan een subsidieaanvraag omschreven. Een subsidieaanvraag dient te worden ingediend tussen 22 augustus 2022 tot en met 30 september 2022. In artikel 7 van de Subsidieregeling School en Omgeving worden de aanvullende eisen aan de aanvraag van de zogenoemde *voorlopers* uiteengezet. Belangrijke eisen die aan de voorlopers gesteld worden, zijn de verplichting een Convenant Rijke Schooldag en een activiteitenplan te overleggen waarin onder meer wordt aangegeven naar welk aanbod wordt gestreefd (in leerlingaantallen, uren, ontwikkelgebieden of naar welke kwaliteit) en welke activiteiten worden uitgevoerd om dat streven te bereiken (artikel 7 lid 1). Het Convenant Rijke Schooldag dient te worden ondertekend door de betrokken scho(o)l(en), gemeente en maatschappelijke organisaties(s) (ministerie van OCW, 2023). Een andere eis in het artikel is dat de deelnemers zich onder meer committeren aan een samenwerking van ten minste drie jaar als lokale coalitie (artikel 7 lid 2).

De aanvullende eisen die worden gesteld aan de *doorgroeiërs* zijn opgenomen in artikel 8 Subsidieregeling School en Omgeving. Ook de subsidieaanvraag van doorgroeiërs dient vergezeld te gaan van een Convenant Rijke Schooldag en een activiteitenplan (artikel 8 lid 2). Tevens komt een coalitie uitsluitend in aanmerking als doorgroeier indien: het aanbod beschikbaar is voor alle leerlingen van de deelnemende schoolvestiging(en), activiteiten worden uitgevoerd op minstens twee ontwikkelgebieden, er een aanbod is van ten minste twee uren per week per leerling en de lokale coalitie een aanbod heeft voor alle leerlingen op minimaal één schoolvestiging (artikel 8 lid 1).

De aanvullende eisen ter zake de subsidieaanvragen van *starters* zijn opgenomen in artikel 9 Subsidieregeling School en Omgeving. Deze aanvullende eisen bestaan uit de verplichting dat een aanvraag een verklaring dient te bevatten dat de aanvrager starter is en tevens een intentieverklaring van minimaal de schoolvestiging en minimaal één gemeente om tot een convenant te komen.

In aansluiting op onderhavige subsidieregeling is de Subsidieregeling School en Omgeving 2023-2025 gaan gelden. Scholen die geen gebruik hebben gemaakt van de eerste subsidieregeling en van mening zijn wel onder de doelgroep te vallen, konden een aanvraag doen in het kader van deze nieuwe subsidieregeling. Aanvullend ondersteunt de minister van OCW de scholen met de grootste uitdagingen met relatief meer middelen en extra ondersteuning vanuit de GKA. Het gaat hierbij om *vijf* procent van alle leerlingen in Nederland op scholen waar de nood het hoogst is (categorie A scholen). Dit zijn de scholen met de hoogste achterstandsscores, berekend door het CBS. Ook scholen in een bestaande coalitie die al deelnemen aan het programma, voorheen de voorlopers en doorgroeiërs (categorie B scholen), kunnen een aanvraag indienen. Een aanvraag voor deze

subsidieregeling diende plaats te vinden tussen 28 augustus 2023 en 29 september 2023 (artikel 5 lid 2).

Al gauw werd echter een tweede tijdvak aangekondigd voor deze subsidieregeling. Een aanvraag in het kader van dit tweede tijdvak diende ingediend te worden in de periode 1 tot en met 30 april 2024. In het kader van dit tweede tijdvak is het aantal scholen dat in aanmerking komt voor het programma School en Omgeving uitgebreid. De zogenoemde categorie A scholen, de schoolvestigingen met de hoogste relatieve CBS-scores, zijn hierbij uitgebreid naar *tien* procent. Het ministerie van OCW heeft een heel fors bedrag beschikbaar gesteld voor de Subsidieregeling School en Omgeving 2023-2025. Dit betreft het bedrag van in totaal € 563.103.423,- (artikel 6 lid 1). Voor veel scholen zal een tweede tijdvak van de subsidieregeling meer dan welkom zijn. Dit geldt te meer nu een andere belangrijke subsidieregeling als het NPO binnenkort afloopt.

2.3 Doelen programma School en Omgeving

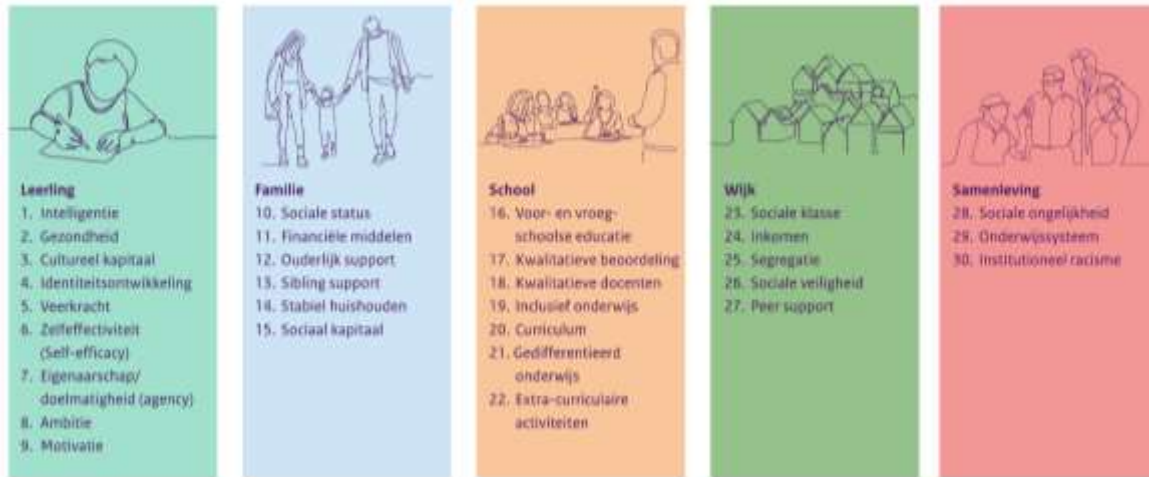
De toenmalige minister van Primair en Voortgezet Onderwijs Dennis Wiersma benadrukte regelmatig dat goed onderwijs volgens hem de belangrijkste manier is om de kansen van kinderen te vergroten. Om deze reden kwam hij in het voorjaar van 2022 met het eerder genoemde masterplan basisvaardigheden om de taal-, reken- en digitale vaardigheden in het onderwijs te verbeteren. Daarnaast vond hij het belangrijk dat in het kader van de GKA wordt gewerkt aan het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs.

Het doel van het programma School en Omgeving is om de kansengelijkheid onder kinderen en jongeren te vergroten. Het ministerie van OCW wil dit doel bereiken door het aanbieden van een breed palet aan activiteiten waarmee leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen (Ministerie van OCW, 2024). Zoals eerder aangegeven zijn deze activiteiten onder te verdelen in vijf ontwikkelgebieden: cognitief, cultuur, oriëntatie op jezelf en de wereld, sport en sociale ontwikkeling. Scholen richten zich met hun aanbod aan activiteiten vaak op meerdere ontwikkelgebieden. Hierbij geldt dat activiteiten op de ontwikkelingsdomeinen sport en cultuur in de praktijk het vaakst worden aangeboden. Als voorbeeld is de flyer van een deelnemende middelbare school in Twente bijgevoegd (bijlage III).

Om de ambitieuze doelen op het gebied van gelijke kansen in het onderwijs te behalen, is het belangrijk om als GKA en ministerie van OCW te weten welke leerling- en omgevingsfactoren in dit kader te identificeren zijn. Het Verwey-Jonker Instituut heeft hier in opdracht van de GKA onderzoek naar gedaan (Badou & Day, 2021). Volgens de onderzoekers zijn er verschillende factoren die een rol spelen in het ontstaan van kansenongelijkheid in het onderwijs. In hun

onderzoek komen zij uit op de ontwikkeling van een dertig factorenoverzicht. Dit betreft de onderstaande dertig factoren genoemd in figuur 3.

Figuur 3. 30 factoren in 5 niveaus

Noot. Herdrukt van “Kansengelijkheid in het onderwijs. Verkennend onderzoek naar factoren die samenhangen met onderwijs(on)gelijkheid” (Badou & Day, 2021, p. 13).

Blijkens het onderzoek kan de richting en aanwezigheid van een factor bepalend zijn voor de mate waarin deze als risico of als beschermende factor een uitwerking heeft op kansen voor een individuele leerling. De dertig factoren worden door de onderzoekers onderverdeeld in vijf niveaus: leerling, familie, school, wijk en samenleving. Bij leerlingfactoren gaat het om de individuele factoren die direct betrekking hebben op de leerlingen zelf. Er worden negen leerlingfactoren onderscheiden die onder andere betrekking hebben op intelligentie, cultureel kapitaal, veerkracht en motivatie van leerlingen. Familiefactoren zijn de factoren die afhangen van de directe familieleden van een leerling, zoals (pleeg)ouders en broers en/of zussen. De onderzoekers onderscheiden zes familiefactoren die onder andere betrekking hebben op de sociale status, beschikbaarheid van financiële middelen en sociaal kapitaal. Bij schoolfactoren gaat het specifiek om de inrichting van het onderwijs. Leerlingen komen met verschillende kennis en vaardigheden de school binnen. De school is een belangrijke plek om alle leerlingen de kans te bieden zich optimaal te ontwikkelen, passend bij hun eigen achtergrond en capaciteiten. Er worden zeven schoolfactoren onderscheiden. Dit betreft onder andere de manier waarop beoordeling van leerlingen plaatsvindt, de aanwezigheid van kwalitatieve docenten en de mate waarin onderwijs inclusief is. Wijkfactoren hebben betrekking op de wijk waar leerlingen wonen, opgroeien en meestal ook naar school gaan. Wijken kunnen onderling sterk verschillen als het gaat om bijvoorbeeld veiligheid en het gemiddelde inkomen van bewoners. Er zijn vijf wijkfactoren te onderscheiden, waaronder sociale klasse, segregatie en sociale veiligheid. Bij samenlevingsfactoren

ten slotte wordt op macroniveau gekeken naar factoren die invloed hebben op de kansengelijkheid in het onderwijs. Het gaat hierbij om sociale ongelijkheid binnen de Nederlandse samenleving, de manier waarop ons onderwijssysteem is ingericht en institutioneel racisme.

2.4 Deelname programma School en Omgeving in regio Twente

In deze paragraaf wil ik graag nader inzoomen op middelbare scholen in de regio Twente. Welke scholen hebben gebruikgemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving 2022-2023 en welke niet? Hierbij wil ik meer specifiek kijken naar twee scholen die wel gebruik hebben gemaakt van de subsidieregeling en twee scholen die hier géén gebruik van hebben gemaakt. Hiermee wil ik het effect onderzoeken van de subsidieregeling en tevens het effect van het programma School en Omgeving op de kansengelijkheid van leerlingen.

Twente is een streek in het oosten van de provincie Overijssel. De streek omvat de gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Hof van Twente, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand en Wierden (GGD Twente, 2024). Twente kent een groot aantal middelbare scholen. In totaal betreft het 67 scholen die voortgezet onderwijs aanbieden. In dit aantal zijn middelbare scholengemeenschappen met meerdere vestigingen per vestiging meegerekend. Tevens zijn de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs in het totaal aantal meegenomen.

De (stichtingen van) scholengemeenschappen in Twente die subsidie is verleend op grond van de Subsidieregeling School en Omgeving 2022-2023 betreffen onderstaande scholengemeenschappen (Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen, 2023). Per stichting is tevens het toegekende bedrag vermeld.

Stichting Katholiek Onderwijs Enschede (starter, Enschede)	€ 75.000,-
Stichting Openbaar Primair Onderwijs Hof van Twente (starter, Goor)	€ 75.000,-
Stichting Het Stedelijk Lyceum Enschede (doorgroeier, Enschede)	€ 102.040,81
Stichting Carmelcollege (doorgroeier, Hengelo)	€ 102.040,81
Stichting Consent (doorgroeier, Enschede)	€ 102.040,81
Stichting Openbaar Primair Onderwijs Almelo (voorloper, Almelo)	€ 599.318,18
Dr. Schaepmanstichting (voorloper, Hengelo)	€ 599.318,18

Stichting Het Stedelijk Lyceum Enschede en Stichting Carmelcollege in Hengelo zijn scholengemeenschappen voor voortgezet onderwijs. De overige stichtingen zijn scholengemeenschappen die primair onderwijs aanbieden. Stichting Het Stedelijk Lyceum Enschede heeft acht schoollocaties. Stichting Carmelcollege verbindt dertien scholen en omvat vijfenveertig schoollocaties. Drieëntwintig van deze schoollocaties bevinden zich in de regio Twente. Dit zijn de scholen die onderdeel uitmaken van het Bonhoeffer College, het Pius X College, scholengemeenschap Canisius, Scholengroep Carmel Hengelo en het Twents Carmel College. Dit betekent dat theoretisch 31 van de 67 middelbare scholen in Twente (46 procent) subsidie heeft ontvangen op grond van de Subsidieregeling School en Omgeving 2022-2023. Althans de stichtingen waaronder deze scholen vallen, hebben onderhavige subsidie ontvangen. Zoals eerder aangegeven, beperkt de doelgroep van de subsidieregeling zich voor wat betreft de scholen voor voortgezet onderwijs met name tot de scholen met ten minste een positieve achterstandsscore zoals bedoeld in artikel 3, lid 3 sub e van de Subsidieregeling School en Omgeving 2022-2023. Verondersteld kan daarom worden dat de subsidie in de praktijk terecht zal komen op de schoolvestigingen waar deze het hardst nodig is.

De middelbare scholen in Twente die op 1 oktober 2021 een positieve achterstandsscore hadden, zijn in totaal een vijftal scholen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024). Van deze vijf scholen hebben twee scholen geen gebruik gemaakt van de subsidieregeling - althans deze is hen niet verleend - terwijl zij hier mogelijk wel voor in aanmerking kwamen.

2.5 Beantwoording theoretische deelvragen

In deze paragraaf zal ik de deelvragen 1. en 2. beantwoorden.

Deelvraag 1.: Waarvoor dient de Subsidieregeling School en Omgeving?

De Subsidieregeling School en Omgeving dient ervoor scholen te stimuleren te werken aan het bevorderen van kansengelijkheid onder hun leerlingen. Aanleiding hiertoe waren de eerder genoemde rapporten van de Inspectie van het Onderwijs waaruit bleek dat het reeds jaren slecht gesteld is met de kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs. Bij uitblijven van een dergelijke subsidieregeling zou de doelgroep eerder genoemde activiteiten mogelijk niet aanbieden omdat de kosten hiervoor te hoog zijn. Bij de beleidsmakers van het ministerie van OCW leeft kennelijk de veronderstelling dat het doel van meer kansengelijkheid pas wordt bereikt als de subsidie wordt aangevraagd en effectief wordt ingezet.

Deelvraag 2.: Waarvoor dient het programma School en Omgeving?

Het programma School en Omgeving dient ervoor de kansengelijkheid onder kinderen en jongeren te vergroten. Het ministerie van OCW wil dit doel bereiken door het aanbieden van een breed palet aan naschoolse activiteiten waarmee leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen (Ministerie van OCW, 2024). Deze activiteiten zijn onder te verdelen in vijf ontwikkelgebieden: cognitief, cultuur, oriëntatie op jezelf en de wereld, sport en sociale ontwikkeling. Scholen richten zich met hun aanbod aan activiteiten veelal op meerdere ontwikkelgebieden. Kenmerkend aan het programma School en Omgeving is dat de GKA betrokken is bij de uitvoering ervan. Een ander kenmerk is dat partijen werken in een samenwerkingsverband van verschillende partijen. Dit betreft ten minste de driehoek school, gemeente en maatschappelijke organisatie(s).

De deelvragen 3. en 4. zal ik in hoofdstuk 5 beantwoorden. Dit betreft onderstaande deelvragen:

Deelvraag 3.: Wordt de Subsidieregeling School en Omgeving door haar doelgroep aangevraagd en effectief ingezet?

Deelvraag 4.: Bevordert het programma School en Omgeving de kansengelijkheid onder leerlingen?

Hiervoor zal ik kwalitatief onderzoek doen middels het afnemen van interviews. In dit kader zal ik de directeuren en portefeuillehouders kansengelijkheid van vier middelbare scholen in de regio Twente interviewen. Hiermee wil ik het effect meten van zowel de Subsidieregeling School en Omgeving als het programma School en Omgeving.

3. Methoden van onderzoek

In dit hoofdstuk beschrijf ik de methodologie van mijn onderzoek. Hierbij ga ik onder meer in op de door mij gekozen onderzoeksmethoden, de gehanteerde interviewvragen, de onderzoeksmethodologie en de gehanteerde data-analyse.

Als onderzoeksontwerp is gekozen voor de meervoudige casestudy. Dit is een vorm van onderzoek waarbij enkele cases intensief worden bestudeerd. Een belangrijk kenmerk van de meervoudige casestudy is dat je als onderzoeker vooraf op theoretische gronden besluit waar of bij wie het onderzoek plaatsvindt (Boeije & Bleijenbergh, 2023). Op deze gronden is in casu gekozen voor het afnemen van interviews met de directeuren en portefeuillehouders kansengelijkheid van vier middelbare scholen in de regio Twente. Teneinde vergelijkend onderzoek te kunnen doen, is het belangrijk dat van deze vier middelbare scholen twee scholen wel gebruik hebben gemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving en twee scholen niet.

Volgens de literatuur heeft de meervoudige casestudy zowel voordelen als nadelen. Voordelen zijn bijvoorbeeld het verkrijgen van diepgaand inzicht door het bestuderen van meerdere cases en de mogelijkheid om de verschillende cases te vergelijken (Verhoeven, 2018). Als nadelen van een meervoudige casestudy noemt Verhoeven (2018) de tijdsintensiviteit ervan en het risico op subjectiviteit bij het interpreteren van de onderzoeksresultaten.

3.1 Onderzoeksinstrument per deelvraag

In onderstaande tabel is per deelvraag aangegeven welke onderzoeksmethoden gebruikt zijn.

Figuur 4. Onderzoeksmethoden

Deelvraag	Literatuuronderzoek	Kwalitatief onderzoek
1. Waarvoor dient de Subsidieregeling School en omgeving?	X	
2. Waarvoor dient het programma School en Omgeving?	X	
3. Wordt de Subsidieregeling School en omgeving door haar doelgroep aangevraagd en effectief ingezet?	X	X
4. Bevordert het programma School en Omgeving de kansengelijkheid onder leerlingen?	X	X

3.2 Literatuuronderzoek

Middels literatuuronderzoek is onder andere in kaart gebracht wat de huidige kennis is op het gebied van kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs, de Subsidieregeling School en Omgeving en het programma School en Omgeving. Ook is er gekeken naar de invloed van sociale ongelijkheid op de doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen. Aan de hand van literatuuronderzoek zijn theoretische verbanden te traceren. Op grond van literatuuronderzoek en theoretische verbanden kunnen vervolgens alle deelvragen deels beantwoord worden. Het literatuuronderzoek en de theoretische verbanden vormen hiermee een basis voor het kwalitatieve onderzoek (interviews). Literatuuronderzoek kan als dataverzamelmethode gebruikt worden bij beschrijvings- en vergelijkingsvragen (Verhoeven, 2018). In mijn literatuuronderzoek heb ik met name gebruikgemaakt van beleidsdocumenten van het ministerie van OCW, onderzoeksrapporten van de Inspectie van het Onderwijs en verslagen van de GKA (EMM/Public Administration). Ook is er veel gebruikgemaakt van handboeken voor maatschappijleer en sociologie (OvO).

Voor het vinden van relevante literatuur heb ik zowel gebruikgemaakt van Google Scholar als Google. Google Scholar is geschikt voor het zoeken van wetenschappelijke literatuur. Op Google zijn beleidsdocumenten en onderzoeksrapporten van de overheid eenvoudig te vinden. Veel gehanteerde zoektermen zijn: Subsidieregeling School en Omgeving, programma School en Omgeving, Gelijke Kansen Alliantie, kwalitatief onderzoek, politieke en maatschappelijke participatie, sociaal kapitaal en cultureel kapitaal.

3.3 Kwalitatief onderzoek

Naast literatuuronderzoek zijn er halfgestructureerde interviews afgenomen. De kwalitatieve beschrijvingen en analyses in mijn onderzoek zijn primair hierop gebaseerd. Ik heb interviews afgenomen op vier middelbare scholen in de regio Twente. Dit betreft vier middelbare scholen in drie middelgrote steden. Hier heb ik telkens de locatiedirecteur gesproken en - waar mogelijk - tevens de portefeuillehouder kansengelijkheid. Op twee scholen was de portefeuillehouder kansengelijkheid op korte termijn niet beschikbaar voor een interview. De twee portefeuillehouders kansengelijkheid die ik heb gesproken, hebben de functie van teamleider respectievelijk onderdirecteur. Op de twee scholen waar de portefeuillehouder kansengelijkheid beschikbaar was, heb ik het interview afgenomen in de vorm van een dubbelinterview met de schooldirecteur. In totaal zijn derhalve vier interviews afgenomen: twee dubbelinterviews en twee interviews met uitsluitend de schooldirecteur.

Het voordeel van het halfgestructureerde interview is dat je als onderzoeker extra vragen kan stellen of extra uitleg kan vragen: “Bij het halfgestructureerde interview liggen alle hoofd- en deelvragen vast, maar er is ruimte voor ‘doorvragen’” (Baarda et al., 2021, p. 180). Met behulp van de literatuur heb ik mij voorbereid op het afnemen van de interviews (Van der Donk & Van Lanen, 2009; Baarda, Bakker, Fischer, Julsing, Kostelijk & Van der Velden, 2021). Aan de hand van deze interviews heb ik de kwalitatieve data verzameld om de deelvragen 3. en 4. te kunnen beantwoorden. Mijn interviewvragen zien op het beantwoorden van deze deelvragen:

Deelvraag 3.: Wordt de Subsidieregeling School en Omgeving door haar doelgroep aangevraagd en effectief ingezet?

Deelvraag 4.: Bevordert het programma School en Omgeving de kansengelijkheid onder leerlingen?

De geformuleerde interviewvragen zijn gebaseerd op de onderzoeksvraag en de deelvragen 1. en 2. (theoretisch kader). De interviewvragen zijn veelal voortgekomen uit het verrichte literatuuronderzoek. De semigestructureerde vragenlijst bestaat uit zowel open als gesloten vragen (zie figuur 7). De respondenten heb ik ruim voor het interview een zogenoemd informatieblad voor deelnemers toegestuurd (bijlage IV). In het informatieblad wordt allereerst informatie gegeven over mijzelf als student en over mijn onderzoek. Ook wordt benoemd wat de voordelen en eventuele risico's zijn van deelname. Deze informatie is van belang om te verstrekken aan potentiële deelnemers zodat zij een weloverwogen keuze kunnen maken om al dan niet deel te nemen aan het onderzoek. Tevens wordt in het informatieblad uitdrukkelijk gewezen op vertrouwelijkheid van deelname. Vertrouwelijkheid en anonimiteit van de deelnemers wordt zo veel mogelijk gewaarborgd. Dit moet een drempel wegnemen om deel te nemen aan het onderzoek en in dit kader vrijelijk te kunnen verklaren. Ten slotte wordt in het gegevensblad erop gewezen dat de transcripties van de interviews twee jaar lang zullen worden bewaard en door de deelnemers kunnen worden opgevraagd. Dit is een belangrijk recht dat deelnemers hebben zolang de transcripties beschikbaar zijn.

Om antwoord te kunnen krijgen op bovenstaande deelvragen dienen de variabelen in de deelvragen meetbaar worden gemaakt (geoperationaliseerd). Een variabele kan meetbaar worden gemaakt door middel van het benoemen van een zogenoemde indicator (Boeije & Bleijenbergh, 2023). In deelvraag 3 is de onafhankelijke variabele ‘de Subsidieregeling School en Omgeving’ en de afhankelijke variabele ‘effectiviteit subsidie-regeling’. Hieronder is dit in figuur 5. uitgebeeld als conceptueel model. De onafhankelijke variabele is hier meetbaar gemaakt door de respondenten te vragen of zij gebruik hebben gemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving (interviewvraag

3). De afhankelijke variabele is meetbaar gemaakt door de respondenten te vragen welke resultaten/effecten de subsidieregeling heeft (interviewvraag 3a).

Figuur 5. Conceptueel model deelvraag 3.

In deelvraag 4 is de onafhankelijke variabele 'het programma School en Omgeving' en de afhankelijke variabele 'kansengelijkheid onder leerlingen'. Als conceptueel model ziet dit er als volgt uit (figuur 6). De onafhankelijke variabele is hier meetbaar gemaakt door de respondenten te vragen naar hun deelname aan het programma School en Omgeving (interviewvraag 3). De afhankelijke variabele is meetbaar gemaakt door de respondenten te vragen naar de resultaten/effecten van het programma (interviewvraag 3a).

Figuur 6. Conceptueel model deelvraag 4.

Hiermee vormen de interviewvragen 3 en 3a de kern van mijn interviews. Met de antwoorden op deze vragen dien ik de deelvragen 3 en 4 grotendeels te kunnen beantwoorden. Voor een breder perspectief kunnen de overige interviewvragen echter niet ontbreken. Zo is het voor de mate van effectiviteit van de subsidieregeling van belang om te weten of de scholen die niet hebben deelgenomen überhaupt bekend waren met de subsidieregeling (interviewvraag 3c) en onder welke omstandigheden de deelnemende scholen de subsidieregeling in de toekomst opnieuw zouden aanvragen (interviewvraag 5).

Figuur 7. Interviewvragen

1. Doet uw school iets om kansengelijkheid onder leerlingen te bevorderen? (<i>deelvragen 3. en 4.</i>) 1a. Indien ja, wat doet uw school aan kansengelijkheid (beleid, activiteiten etc.)? 1b. Hoe ziet dit beleid/zien deze activiteiten op uw school eruit? 1c. Indien nee, wat is de reden dat uw school niets doet om kansengelijkheid te bevorderen?
2. Wat deed uw school vijf jaar geleden aan kansengelijkheid? (<i>deelvraag 4.</i>) 2a. Is uw school op dezelfde voet verdergegaan of juist niet? En waar heeft dit volgens u mee te maken?
3. Heeft uw school wel eens gebruik gemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving? (<i>deelvragen 3. en 4.</i>) 3a. Indien ja, heeft u al zicht op resultaten? Ziet u al effecten? Welke resultaten/effecten zijn dit? 3b. Indien nee, wat is de reden dat uw school geen gebruik heeft gemaakt van de Subsidieregeling School en omgeving? 3c. Indien nee, was uw school wel bekend met de subsidieregeling?
4. Loopt uw school op het gebied van kansengelijkheid tegen bepaalde problemen aan? (<i>deelvraag 3.</i>) 4a. Indien ja, wat zijn deze problemen en in hoeverre spelen subsidies hierin een rol? 4b. Indien nee, hoe is dit volgens u te verklaren?
5. Onder welke omstandigheden zou uw school in de toekomst weer/wel subsidie aanvragen op grond van de Subsidieregeling School en Omgeving? (<i>deelvraag 3.</i>)
6. De overheid heeft de Subsidieregeling School en Omgeving ingezet als instrument om kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs te bevorderen. (<i>deelvraag 3.</i>) Denkt u dat de overheid haar doel hiermee wel/niet zal bereiken en waarom denkt u dat?
7. Zijn er volgens u nog andere instrumenten die de overheid zou kunnen inzetten om kansengelijkheid in het voortgezet onderwijs te bevorderen? (<i>deelvraag 4.</i>)

3.4 Populatie, steekproef, betrouwbaarheid en validiteit

In deze paragraaf ga ik in op de twee belangrijkste kwaliteitscriteria voor de uitvoering van onderzoek: betrouwbaarheid en validiteit (Boeije & Bleijenbergh, 2023). Ook wordt de populatie en steekproef in mijn onderzoek besproken.

3.4.1 Populatie

In het kwalitatieve onderzoek heb ik mij gericht op middelbare scholen in de regio Twente. Mijn keuze houdt verband met de voorkeur voor een bepaalde mate van homogeniteit in de steekproef. Mijn respondenten zijn verbonden aan vier middelbare scholen met (mede) vmbo niveau in drie middelgrote steden in Twente. Het voordeel hiervan is dat een relatief eenvormige populatie een kleinere steekproef vereist (Boeije & Bleijenbergh, 2023). Indien je scholen in Twente zou gaan vergelijken met scholen in de Randstad, kan een vergelijking eerder mank gaan. Tenzij je als onderzoeker zou werken met een veel grotere steekproef.

In totaal heeft Twente 67 scholen die voortgezet onderwijs aanbieden. In dit aantal zijn middelbare scholengemeenschappen met meerdere vestigingen per vestiging meegerekend. Tevens zijn de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs in het totaal aantal meegenomen. Zoals we eerder zagen, hebben twee stichtingen die scholen voor voortgezet onderwijs vertegenwoordigen, subsidie ontvangen op grond van de Subsidieregeling School en Omgeving 2022-2023. Hoewel deze stichtingen 31 van de 67 middelbare scholen in Twente (46 procent) vertegenwoordigen, kan niet worden gezegd dat de subsidie bij bijna de helft van de middelbare scholen in Twente terecht is gekomen. Stichtingen vragen de subsidie in de praktijk immers vaak aan voor een of enkele van hun scholen. Dit gaat om hun scholen die vallen onder de doelgroep van de subsidieregeling. Dit betreft derhalve de scholen met een positieve achterstandsscore. Zoals we eerder zagen (paragraaf 2.4) hadden op 1 oktober 2021 vijf Twentse middelbare scholen een positieve achterstandsscore. Dit betekent dat in onderhavige periode zeven procent (5/67) van de middelbare scholen in de regio viel onder de doelgroep van de subsidieregeling.

3.4.2 Steekproef

Het onderzoek is uitgevoerd op basis van een selecte steekproef. Volgens de literatuur is deze methode bij voorkeur geschikt voor het doen van kwalitatief onderzoek (Verhoeven, 2018). Hierbij is onder meer geselecteerd op beschikbaarheid, bereidwilligheid en of de betreffende school in de periode 2022-2023 al dan geen subsidie had ontvangen op grond van onderhavige subsidieregeling.

De beleidsmakers van het ministerie van OCW veronderstellen dat het doel van meer kansengelijkheid pas wordt bereikt als de Subsidieregeling School en Omgeving wordt aangevraagd en effectief wordt ingezet. Dit veronderstelt dat er verschil in effect te zien zou moeten zijn tussen scholen die wel gebruik hebben gemaakt van de subsidieregeling en scholen die hier geen gebruik van hebben gemaakt. Ik heb daarom vergelijkend onderzoek willen doen door de directeuren van twee Twentse middelbare scholen te interviewen die in de periode 2022-2023 *wel* de subsidie hebben ontvangen en tevens de directeuren van twee Twentse middelbare scholen te interviewen die in onderhavige periode *niet* de subsidie hebben ontvangen. Van twee van de vier scholen heb ik ook de portefeuillehouder kansengelijkheid geïnterviewd. Tevens heb ik in de keuze van de scholen geselecteerd op middelbare scholen die (mede) vmbo-niveau aanbieden omdat deze scholen in de praktijk eerder onder de doelgroep van de Subsidieregeling School en Omgeving vallen. Hierbij doel ik op het achterstandsvereiste.

3.4.3 Betrouwbaarheid

Bij het doen van kwalitatief onderzoek is er altijd sprake van enige mate van subjectiviteit. Dit houdt verband met het feit dat je veelal gebruikmaakt van een relatief kleine steekproef en doordat je als onderzoeker veel moet interpreteren. Dit kan ten koste gaan van de betrouwbaarheid van je onderzoek (Verhoeven, 2018).

In het geval van semigestructureerde interviews worden voor een groot deel steeds dezelfde vragen aan de respondenten gesteld. Hiermee is er sprake van zogenoemde replicatie, hetgeen ten goede komt aan de betrouwbaarheid. Bovendien dienen, teneinde betrouwbaar literatuuronderzoek te kunnen doen, betrouwbare bronnen te worden geraadpleegd. In mijn literatuuronderzoek heb ik veelal primaire (overheids)bronnen en handboeken geraadpleegd. Ook dit draagt voor een groot deel bij aan betrouwbaarheid van het onderzoek.

Ondanks het vorenstaande blijven er factoren die invloed kunnen hebben op de betrouwbaarheid van het onderzoek. Een steekproef van zes respondenten die mede is gebaseerd op beschikbaarheid en interesse geeft immers ruimte voor subjectiviteit. Teneinde de betrouwbaarheid van het onderzoek zo veel mogelijk te waarborgen, heb ik een aantal stappen toegepast. Zo heb ik de interviews opgenomen met behulp van een spraakrecorder en met behulp van software vervolgens letterlijk getranscribeerd. Hierdoor gaat geen enkele informatie verloren, hetgeen de betrouwbaarheid ten goede komt. Ook zijn met het oog op betrouwbaarheid de interviewvragen zo veel mogelijk gestandaardiseerd. De interviewvragen liggen in principe grotendeels vast. Dit zorgt voor de eerder genoemde replicatie. Doordat je als interviewer soms echter moet doorvragen, verloopt elk interview anders. Omdat je hierdoor veelal wel antwoord krijgt op je vraag, draagt dit vervolgens bij aan de validiteit van het onderzoek. Ten slotte heb ik in het kader van betrouwbaarheid gekozen voor thematische analyse om de onderzoeksdata te analyseren. Hoewel ik besef dat ook thematische analyse risico's met zich meebrengt voor de betrouwbaarheid omdat je als onderzoeker ook subjectief zult zijn bij het selecteren en coderen van tekstfragmenten. Nu de literatuur thematische analyse beschouwt als een geschikte methode om te analyseren in kwalitatief onderzoek heb ik hier gebruik van gemaakt (Verhoeven, 2018).

3.4.4 Validiteit

De kwaliteit van het onderzoek wordt mede bepaald door de validiteit (geldigheid) van het onderzoek. Volgens Boeije & Bleijenbergh (2023) kan een onderzoek als valide worden beschouwd indien men hierin beoogt te meten wat men wil meten. Bij interne validiteit van het onderzoek is het van belang dat je als onderzoeker de juiste data verzamelt en hieruit de juiste conclusies trekt.

Externe validiteit refereert aan de mate waarin je je resultaten kunt generaliseren naar andere omstandigheden of groepen (Verhoeven, 2018).

Validiteit heeft derhalve te maken met de geldigheid van je onderzoeksmateriaal. Omdat in onderhavig onderzoek is gekozen voor een meervoudige casestudy en het afnemen van semigestructureerde interviews, is het des te belangrijker om de validiteit goed in de gaten te houden. Dit houdt verband met het feit dat kwalitatief onderzoek altijd gepaard gaat met een bepaalde mate van interpretatie door de onderzoeker.

Ter bevordering van de validiteit van mijn onderzoek heb ik een aantal maatregelen genomen. Zo is bewust gekozen voor anonimiteit van de respondenten. Dit stimuleert de respondenten om vrijelijk en minder sociaal wenselijk te verklaren. Dit komt de validiteit van het onderzoek ten goede. Indien het onderzoek de anonimiteit van de respondenten niet zou waarborgen, zou dit het risico op sociaal wenselijke of ontwijkende antwoorden vergroten hetgeen de validiteit van het onderzoek zou aantasten. Kansengelijkheid in het onderwijs wordt door scholen over het algemeen beschouwd als een belangrijk thema. Bij uitblijven van anonimiteit zouden deelnemers zich mogelijk minder vrij voelen om te verklaren dat zij als school in de praktijk weinig doen aan het thema kansengelijkheid. De informatie zou in dat geval niet valide zijn omdat deze niet overeenkomt met de werkelijkheid (Baarda et al., 2021). Ook de keuze voor de eerder besproken selecte steekproef draagt bij aan de validiteit. Volgens Baarda et al. (2021) kunnen de bewust geselecteerde respondenten helpen zicht te krijgen op een specifiek onderzoeksperspectief of bij het beantwoorden van specifieke onderzoeksvragen. Ten slotte heb ik interpretaties tijdens de interviews achterwege gelaten. Dit heb ik gedaan door niet alleen de in mijn ogen relevante antwoorden te noteren maar de interviews volledig op te nemen met een spraakrecorder en letterlijk te transcriberen. Ook dit draagt bij aan het bevorderen van geldigheid in kwalitatief onderzoek (Baarda et al., 2021). In de fase van de analyse ontcom je er als onderzoeker echter niet aan om data te interpreteren.

3.5 Data-analyse

Het kwalitatieve onderzoek heeft plaatsgevonden in een tijdsbestek van circa 6 weken. De vier interviews - twee dubbelinterviews en twee individuele interviews - zijn afgenomen in de periode april - juni 2024. Zoals eerder beschreven zijn de deelnemers geselecteerd op criteria als beschikbaarheid en bereidwilligheid maar ook op het - voor zowel ik als onderzoeker kon beoordelen - al dan niet ontvangen van subsidie uit de Subsidieregeling School en Omgeving en het aanbieden van een vmbo opleiding. De transcripties van de interviews zijn niet bijgevoegd als

bijlage maar zijn wel op te vragen bij de onderzoeker. Voor het afnemen van de interviews heb ik mij verdiept in de relevante literatuur (Baarda et al., 2021).

De data uit de vier interviews heb ik handmatig geanalyseerd aan de hand van zogenoemde thematische analyse. Thematische analyse is geschikt voor het analyseren van data uit kwalitatief onderzoek en heeft volgens Verhoeven (2018) veel weg van de bekende ‘grounded theory’ als data analysemethode. Thematische analyse wordt gekenmerkt door een drietal coderingsstappen: open coderen, axiaal coderen en selectief coderen. De opgestelde coderingstabellen zijn bijgevoegd als bijlage V. Voor het coderen heb ik gebruikgemaakt van de relevante literatuur (Boeije & Bleijenberg, 2023).

Bij het open coderen lees je als onderzoeker de data en vat je tekstfragmenten samen in een begrip (code). Vervolgens voeg je codes samen. Dit betreft het axiaal coderen. Hierbij worden de codes die horen bij een bepaald onderwerp gegroepeerd in categorieën of subcategorieën. Aan de hand hiervan kun je als onderzoeker verbanden ontdekken tussen codes. In mijn onderzoek heb ik besloten dit groeperen in categorieën of subcategorieën achterwege te laten nu dit niet veel meerwaarde zou hebben. Dit houdt verband met het beperkte aantal interviews dat ik heb afgenomen. Dit brengt met zich mee dat ik ook relatief eenvoudig verbanden en samenhang tussen codes kan ontdekken door de data uit het open en (basis) axiaal coderen naast elkaar te leggen. In de fase van selectief coderen ten slotte wijs je een deelonderwerp (code) toe aan je data. Het doel van dit proces is dat je uiteindelijk een kernachtige beschrijving kan geven van je data en een antwoord kan geven op je praktijkvragen (Verhoeven, 2018). Voorbeelden van gebruikte codes bij het selectief coderen zijn: inclusie bevorderen, later determineren, brede brugklassen, risico van subsidies en reguliere bekostiging. Voor deze codes is gekozen omdat ze een deelonderwerp vormen van de axiale code (bijvoorbeeld kansengelijkheid en subsidies).

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste onderzoeksresultaten per school besproken. Aan het eind van het hoofdstuk worden de deelvragen 3. en 4. beantwoord.

4.1 Directeur en medewerker school 1

Bevorderen kansengelijkheid

De eerste vraag die ik aan alle deelnemers heb gesteld, is “Doet uw school iets om kansengelijkheid onder leerlingen te bevorderen”? Afhankelijk van het antwoord hierop heb ik vervolgens doorgevraagd.

Volgens directeur 1 en medewerker 1 doet hun school ‘van alles’ om kansengelijkheid onder leerlingen te bevorderen. Zij wijzen in dit kader met name op hun aannamebeleid, gratis huiswerkbegeleiding, twee keer in de week schoolontbijt, hun streven om ‘iedereen ergens bij te betrekken’ en de deelname van de school aan een internationaliseringsprogramma met middelbare scholen in Spanje, Italië en Duitsland.

Volgens directeur 1 zit ook in hun aannamebeleid een stukje kansengelijkheid. Hij licht dit toe door te benadrukken dat elke leerling bij hen welkom is, ongeacht waar zijn wieg staat. Ook wijst hij naar hun lotingsstelsel voor de gevallen dat zij aan het begin van het schooljaar te veel aanmeldingen hebben. Dit lotingsstelsel brengt ook met zich mee dat potentiële leerlingen geen voorrang krijgen indien zij al een broer of zus bij hun op school hebben zitten. Volgens directeur 1 is hiervoor gekozen in het kader van kansengelijkheid. Iedereen moet een even grote kans krijgen om toegelaten te worden. Medewerker 1 geeft te kennen dat zij dingen weleens van naam veranderen om te proberen iedereen ergens bij te betrekken. Als voorbeeld geeft zij het vieren van Halloween en Sinterklaas:

Nou, we hebben een keer een Halloweenparty gedaan. Nou, daar kwam van verschillende geloven natuurlijk wel wat kritiek op. Nou ja, dan gaan we de volgende keer het feest anders noemen want het gaat om het feest. Thema maakt niet zoveel uit. Dat geldt ook voor Sinterklaas. Vanuit sommige geloven mag je Sinterklaas niet vieren. Als je het een andere naam geeft, kun je alsnog een gezellige activiteit met de leerlingen doen. Dus op die manier ja, daar bewust over nadenken. (Medewerker 1)

Medewerker 1 geeft tevens aan dat zij zich in het contact met ouders bewust zijn van kansengelijkheid. Zij wijst erop dat brieven en dergelijke naar de ouders van leerlingen allemaal zijn

aangepast op taalniveau. Zij zegt hierover: “Dat is op het eenvoudigste niveau. We communiceren kort en eenvoudig zeg maar. Voor iedereen te begrijpen eigenlijk”.

Subsidieregeling School en Omgeving

Ook zijn de deelnemers uitgebreid ondervraagd over de Subsidieregeling School en Omgeving. Zo bleken twee scholen (scholen 1 en 2) de subsidieregeling niet zelf te hebben aangevraagd maar door de gemeente wel als partner te zijn betrokken bij het programma School en Omgeving.

Directeur 1 geeft in eerste instantie aan nooit gebruik te hebben gemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving en er ook nog nooit van te hebben gehoord. Ook medewerker 1 zegt het niets. In dit kader zegt zij: “Er gaan heel veel subsidies rond. Ja, we worden gek van de subsidies! Dat is het ergste probleem. Nou ja, het is allemaal tijdelijk geld, hè”.

Bij doorvragen blijkt directeur 1 wel te weten dat hun school in samenwerking met de gemeente betrokken is bij het aanbieden van naschoolse activiteiten. Hij vermoedt dat zij als school deze subsidie niet zelf hebben aangevraagd maar als derde partij betrokken zijn door de gemeente. Volgens hem is een collega van hem hiermee bezig. Bij navraag gaf deze medewerker mij te kennen inderdaad door de gemeente betrokken te zijn als derde partij.

Medewerker 1 geeft aan dat zij als school wel betrokken zijn bij het aanbieden van naschoolse activiteiten, bijvoorbeeld via een lokale instelling voor jeugd- en jongerenwerk. Als voorbeeld noemt zij de activiteiten hiphop dansen en podcast maken. Zij weet echter niet welke subsidie hiervoor gebruikt is.

Wat betreft onderhavige subsidieregeling als instrument om kansengelijkheid te bevorderen is directeur 1 vrij terughoudend. Hij denkt dat het effect heel incidenteel is en noemt het ‘een druppel op een gloeiende plaat’.

Programma School en Omgeving

Zoals we eerder zagen, bleek school 1 de subsidieregeling niet zelf te hebben aangevraagd maar via de gemeente wel te hebben deelgenomen aan het programma School en Omgeving. Hiermee profiteert de school indirect van de subsidieregeling.

Directeur 1 kon mij geen informatie geven over de resultaten en effecten van het programma aangezien hij slechts zijdelings bekend was met hun deelname aan het programma. Medewerker 1 was ook niet goed bekend met deelname aan het programma. Op advies van directeur 1 heb ik vervolgens geïnformeerd bij een collega van hem die persoonlijk bij het programma betrokken is. Zij gaf mij te kennen dat zij hier eigenlijk niet zo veel over kan vertellen omdat het programma School en Omgeving nog officieel gemonitord moet worden. Het verloop van het programma

noemde zij in ieder geval vooralsnog heel positief. Als voorbeeld van de aangeboden naschoolse activiteiten noemde zij: kickboxen, rap & songwriting, cupcakes versieren en streetdance.

Directeur 1 gaf te kennen dat hun leerlingen, omdat bijna de helft ‘van buitenaf’ komt, na school het liefst meteen naar huis gaat. Volgens medewerker 1 worden, zeker voor kinderen uit de stad, naschoolse activiteiten aangeboden. En daar wordt volgens haar ook wel gebruik van gemaakt.

4.2 Directeur school 2

Bevorderen kansengelijkheid

Directeur 2 geeft te kennen dat zij als school verschillende activiteiten ondernemen om kansengelijkheid te bevorderen. Als voorbeeld noemt hij: hun (indirect) gebruik van de Subsidieregeling School en Omgeving, het organiseren van naschoolse activiteiten (bijvoorbeeld koken en kickboxen) uit NPO-middelen, het bieden van zogenoemde ‘talenturen’ in de onderbouw en het aanbieden van schoolontbijt een ochtend per week. De talenturen houden in dat de school in hun eigen lesrooster twee uur per week ruimte heeft vrijgemaakt voor allerlei activiteiten die niet direct aan schoolvakken gelinkt zijn. Dat betekent dat leerlingen het hele jaar door, van vakantie tot vakantie, kunnen deelnemen aan verschillende activiteiten. Dit kan een buitensport zijn zoals mountainbiken of kanoën maar ook activiteiten zoals een taart bakken, koken of muziek maken. Directeur 2 benadrukt dat het idee achter de talenturen is dat ook de leerlingen die van huis uit niet die mogelijkheid hebben, in aanraking te laten komen met cultuur, sport en dergelijke.

Verder geeft directeur 2 te kennen dat kansengelijkheid onderdeel uitmaakt van hun beleid. Volgens hem is de visie van de school dat zij hun leerlingen ‘een wereld aan mogelijkheden’ bieden. Hij verwijst in dit kader naar hun schoolplan waarin deze visie is opgenomen. Hun visie uit zich in de praktijk bijvoorbeeld in de vorm van het aanbieden van de hierboven genoemde talenturen.

Tevens benadrukt directeur 2 dat hij er voorstander van is dat onderwijs echt gratis zou moeten zijn. Volgens hem komt 38 procent van hun leerlingen uit wijken waar armoede heerst. Hij vindt dat leerlingen, ongeacht het inkomen van hun ouders, dezelfde kansen zouden moeten hebben en zij dezelfde schoolspullen zouden moeten kunnen aanschaffen. Zonder dat zij hiervoor bij allerlei instanties moeten aankloppen (Stichting Leergeld, etcetera). Volgens hem werpt dit laatste voor ouders een extra drempel op. Ook is hij in het kader van kansengelijkheid er voorstander van dat de zogenoemde basisvoorzieningen gratis zouden moeten zijn. Als voorbeeld geeft hij lidmaatschap van een muziekvereniging of culturele instelling.

Subsidieregeling School en Omgeving

Ook directeur 2 geeft aan de subsidie als school niet te hebben aangevraagd maar wel door de gemeente te zijn betrokken als partner. Hij zegt hierover:

In onze stad is het zo dat het basisonderwijs denk ik twee jaar geleden de subsidie gekregen heeft daarvoor. En ook volgens mij het praktijkonderwijs en het ISK. Die hebben de subsidie wel gekregen, maar de reguliere voortgezet onderwijs scholen allemaal niet. En toen heeft de gemeente samen met de bestuurders van zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs gezegd van “Nou we gaan toch die gelden gewoon bij elkaar stoppen”. Dus ook wij en ook een andere middelbare school hier in de stad. Wij mochten gewoon meedoen. Dat speelt nu. En ook vorig schooljaar. (Directeur 2)

In aanvulling hierop geeft directeur 2 aan dat hij de subsidie inmiddels afgelopen voorjaar wel heeft aangevraagd. Hij geeft te kennen dat er een nieuwe subsidieronde was gekomen en dat zij als school voldoen aan alle eisen. Wel geeft hij aan dat hij geen voorstander is van subsidies bij dit soort zaken. Hierover zegt hij: “Weet je, de subsidie jaagt het nu een beetje aan dat we daarmee aan de slag gaan. Maar ik vind subsidie voor dit soort dingen helemaal niet goed. Door het tijdelijke karakter”.

Programma School en Omgeving

Volgens directeur 2 verlopen de naschoolse activiteiten ‘super positief’. Volgens hem gaat het om leerlingen die heel graag naar deze activiteiten toe gaan. Deze leerlingen krijgen volgens hem een kans om ook buiten school dingen te ondernemen die anders niet mogelijk zouden zijn omdat hier thuis geen geld voor is. Hij benadrukt dat het aanbieden van buitenschoolse activiteiten noodzakelijk is en dat het heel goed helpt. Hij zegt hier verder over:

Door de betrokken jeugdwerkorganisatie en door ons wordt er feedback gevraagd bij de leerlingen. Er wordt bevraagd wat leerlingen ervan vinden. Ze rapporteren daar ook over, ieder jaar. Dus dat gebeurt inderdaad systematisch. Dat (effect) geldt ook voor de activiteiten die vallen onder de Subsidieregeling School en Omgeving. Het maakt dus geen verschil. Het is een ander subsidiepotje. (Directeur 2)

Tijdens het interview wordt duidelijk dat hoewel de school door de gemeente als partner is betrokken, hun leerlingen in de praktijk nog niet hebben deelgenomen aan de activiteiten van het programma School en Omgeving. Directeur 2 zegt in dit kader:

Alleen onze leerlingen doen eigenlijk nog niet in die activiteiten mee, omdat we het zelf al georganiseerd hadden. Wij hebben ook twee medewerkers op dit moment van jeugdwerk die we vanuit de NPO-middelen zeg maar aan onze school hebben gekoppeld. Dat is ook vanuit de gemeente geregeld. De gemeente had geld gekregen, ook NPO-middelen. Scholen hebben dat

gekregen vanuit de corona middelen zeg maar. De gemeente heeft dat geld eigenlijk bij een instelling voor jeugdwerk neergelegd om scholen daarin te ondersteunen. En wij zijn een van de scholen waarin ze activiteiten doen. En wij deden als school dat kickboxen en dat koken al. Dus nu hebben ze eigenlijk de andere scholen ook die mogelijkheid gegeven. (Directeur 2)

Directeur 2 geeft aan de subsidieregeling dit voorjaar voor het eerst te hebben aangevraagd en dat hij deze onder dezelfde omstandigheden in de toekomst weer zou aanvragen. Hij licht dit toe door te benadrukken: “Omdat ik denk dat dit soort trajecten wel heel erg belangrijk zijn”. Voor het afgelopen jaar waren de aangeboden naschoolse activiteiten: koken en kickboxen.

4.3 Directeur en medewerker school 3

Bevorderen kansengelijkheid

Ook directeur 3 en medewerker 2 geven te kennen wel bezig te zijn met het bevorderen van kansengelijkheid. Maar eigenlijk zegt directeur 3, moet je kansengelijkheid normaliseren:

Op het moment dat je zegt, kansengelijkheid bevorderen dan denk ik al.. Het zou jammer zijn als je daar specifiek iets voor zou moeten organiseren. Dus meer normaliseren is misschien wel het begrip in eerste instantie. Het is heel normaal dat we hier een afspiegeling kennen van de maatschappij met al haar mooie dingen en gebreken. (Directeur 3)

Als voorbeeld hiervan geeft hij te kennen dat hij overweegt om Paarse Vrijdag op hun school niet meer te vieren. Volgens hem fungeerde Paarse Vrijdag prima als een soort van katalysator. Aanvankelijk had het thema aandacht nodig. Hij is van mening dat als je er nu nog extra aandacht aan gaat geven, dat het dan lijkt of het dus niet meer normaal is. Wat volgens hem ook speelt is dat leerlingen er weer iets van gaan vinden. Hetgeen je juist niet wilt, aldus directeur 3.

Volgens directeur 3 en medewerker 2 onderneemt hun school verschillende dingen om kansengelijkheid te bevorderen: hun project dat naschoolse activiteiten aanbiedt, het inrichten van een huiskamer, het aannemen van schooljongerenwerkers om buitenschoolse activiteiten te organiseren, het hebben van zogenoemde dakpanklassen en het stimuleren van ontmoetingen tussen niveaus.

Medewerker 2 legt uit dat de school een speciale huiskamer heeft ingericht voor hun leerlingen. Dit is volgens haar gedaan in het kader van kansengelijkheid, dat leerlingen elkaar opzoeken. Die inclusie proberen zij te bevorderen. Alle leerlingen kunnen daar terecht: van 12 tot 14 jaar, van verschillende niveaus en achtergronden (hele onderbouw). Leerlingen kunnen daar met elkaar kletsen, een spelletje doen of spreken met een schooljongerenwerker.

Directeur 3 is zichtbaar trots als hij vertelt over hun project dat naschoolse activiteiten aanbiedt en dat deels wordt gefinancierd vanuit de Subsidieregeling School en Omgeving. In het kader van het project organiseert de school, tezamen met andere partners, naschoolse activiteiten voor de leerlingen. Het project is destijds opgezet omdat de stad veel last had van hangjongeren die vernielingen pleegden. Het aanbieden van naschoolse activiteiten zou voor schoolgaande kinderen preventief moeten werken, zo was de gedachte. Volgens directeur 3 is de oorspronkelijke gedachte inmiddels wat meer losgelaten en kijken ze nu ook naar het bieden van kansengelijkheid middels het project. Er zijn immers kinderen die van huis uit misschien gewoon niet kunnen deelnemen aan diverse activiteiten omdat hier de financiële middelen niet voor zijn. Een positieve bijkomstigheid is dat ze ook in aanraking komen met leerlingen uit andere groepen en niveaus. Het project vindt één middag per week plaats.

Medewerker 2 geeft aan dat zij dit schooljaar ook een aantal jongerenwerkers hebben aangesteld. Zij organiseren in aanvulling op het eerder genoemde project onder andere naschoolse activiteiten. Volgens haar zie je daardoor dat leerlingen niet meer gaan hangen in de buurt. Maar dat ze op school blijven omdat er iets georganiseerd wordt.

Directeur 3 benadrukt het belang van hun dakpanklassen. Volgens hem zijn deze kansengelijker dan homogene klassen. In de dakpanklassen zitten twee niveaus bij elkaar in. Dit geldt voor beide leerjaren. Volgens medewerker 2 zou het in het kader van kansengelijkheid goed zijn om nog veel bredere brugklassen te hebben. Zij is van mening dat in de leeftijd 12-14 leerlingen nog volop in ontwikkeling zijn en dat homogene klassen hun kansen enorm beperken. Omdat leerlingen zich doorontwikkelen, zou er volgens haar ook later gedetermineerd moeten worden dan er nu wordt gedaan in groep 8.

Subsidieregeling School en Omgeving

Directeur 3 geeft te kennen dat zijn school de Subsidieregeling School en Omgeving heeft aangevraagd en dat deze is toegewezen. Zijn school is gekwalificeerd als 'doorgroeier'. Directeur 3 benadrukt dat zijn school maar een klein bedrag aan subsidie heeft ontvangen. Volgens de directeur betreft het 'een extraatje'. Hij zegt hier verder over dat zij bewust niet hadden gekozen voor de voorlopers-aanvraag, omdat de voorlopers weer een andere verantwoording kenden. Zij moesten het bedrag dan heel expliciet verantwoorden.

Verder is ook directeur 3 kritisch ten aanzien van het gebruik van subsidies voor een doel als het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs. Hij vindt de overheid geen betrouwbare partner als het gaat om subsidies omdat de subsidies slechts een tijdelijk karakter hebben. Hij zegt hier verder over:

Als de overheid kansengelijkheid echt belangrijk vindt dan moet ze voor de lange termijn zeggen dat een deel van die lumpsum, zoveel procent, moet gaan naar kansengelijkheid. Of een deel van het waarderingskader van de Inspectie. Maar weet je, het is regulier. Laten we zeggen, het is voor minimaal tien jaar of zo. En in je verantwoording naar de Inspectie geef je aan hoe je dat geld besteed hebt. (Directeur 3)

Volgens directeur 3 wordt de Subsidieregeling School en Omgeving door zijn school aangewend om hun project voor naschoolse activiteiten (deels) te financieren. Een deel wordt gefinancierd vanuit hun reguliere bekostiging, aldus de directeur.

Programma School en Omgeving

Volgens directeur 3 zijn de resultaten/effecten van de naschoolse activiteiten in het kader van het programma School en Omgeving positief. Dit is onlangs uitgevraagd bij de leerlingen en gebleken. Ze merken het ook aan het aantal deelnemende kinderen dat jaarlijks toeneemt. Als voorbeeld van de aangeboden naschoolse activiteiten noemt medewerker 2: koken, zelfverdediging, sleutelhangers maken, tasjes maken en bubbelbal.

Ook benoemt directeur 3 dat hun project voor naschoolse activiteiten heeft geleid tot minder problemen in de wijk:

De eerste bevindingen van het project voor naschoolse activiteiten waren vrij positief. Uit die analyse is ook gekomen dat er in ieder geval minder problemen in de wijk zijn vanuit jongeren op straat. Dit hebben wij ook van de wijkagent te horen gekregen. Onze leerlingen hebben de leeftijd 12-14 jaar (onderbouw). Dat is net een leeftijd dat wel of niet op straat hangt. Maar het is wel de hele jonge vertegenwoordiging van onze stad die hier komt. Dus alles wat we doen, zou impact kunnen geven. Het is eigenlijk jammer dat ons project voor naschoolse activiteiten niet stevig doorzet naar de bovenbouw. Want dan heb je juist te maken met de wijkproblematiek. Dat is juist de leeftijd van 15-17 jaar. Volgens mij moet je die juist enthousiast maken door in de avond ergens anders naartoe te gaan. Maar dat komt moeilijk van de grond. (Directeur 3)

Directeur 3 geeft te kennen dat onder dezelfde omstandigheden zij als school de subsidie in de toekomst weer zouden aanvragen. Zij wenden hem immers aan voor hun project met naschoolse activiteiten. Ook als zij de subsidie niet meer zouden krijgen, willen ze de naschoolse activiteiten voortzetten. Wel zegt hij hierover: “Dan moeten we zelf creatief zijn in de reguliere bekostiging. Dat gaat altijd weer ten koste van iets anders”.

4.4 Directeur school 4

Bevorderen van kansengelijkheid

Directeur 4 geeft aan als school wel ‘losse dingen’ te doen aan het bevorderen van kansengelijkheid (aanbieden van schoolfruit en NT2 onderwijs) maar dat het zwaartepunt van hetgeen zij doen op dit gebied ligt op het maken van beter onderwijs. Hij legt uit dat zijn school vijf jaar geleden nog een zeer zwakke school was. Een deel van zijn leerlingen komt uit achterstandssituaties omdat ze bijvoorbeeld taalachterstanden hebben of omdat het sociaal niet goed gaat in het gezin. Volgens hem hebben zij een veel smallere context en wordt dit in de literatuur het missen van ‘mentaal klittenband’ genoemd.

Directeur 4 legt uit dat de wijken waar veel van hun leerlingen vandaan komen historisch armoedegebied zijn. Hij zegt hierover:

Dat betekent dat armoede en kansachterstanden vaak generaties achter elkaar zijn doorgegeven. Dat betekent helaas dat die kinderen het vaak slechter doen in het onderwijs. En ik ben ervan overtuigd dat als wij de goede dingen doen, dat dat niet per se nodig is. Maar dan moeten wij ons wel bezighouden met waar wij verstand van hebben. En dat is heel goed onderwijs maken.
(Directeur 4)

Hij benadrukt dat het belangrijkste dat een school kan doen om kansengelijkheid te bevorderen, het geven van heel goed onderwijs is. Dat de leerlingen succesvol worden in de schoolse situatie. Om deze reden werkt zijn school aan het ontwikkelen van een nieuw curriculum voor de verschillende schoolvakken. Dit gebeurt in samenwerking met twee scholen uit het westen van het land en het Academica Kenniscentrum in Amsterdam. Directeur 4 legt uit dat een gedeelte van zijn leerlingen thuis niet elke avond discussieert over allerlei onderwerpen en niet samen het journaal kijkt. Dus allerlei dingen niet doet die een grote groep leerlingen op andere scholen wel doet. Als gevolg hiervan is datgene wat het meest bepalend is voor hun succes, dat wat ze al weten, een veel kleiner ‘bakje’. Om die kinderen succesvol te maken moet dat bakje met algemene kennis groot worden gemaakt, aldus de directeur. Hieraan moet het nieuwe curriculum bijdragen.

Volgens directeur 4 zijn er ook wel niet schoolse activiteiten bij hem op school. Als voorbeeld noemt hij muziekavonden en de piano in de hal waar leerlingen op kunnen spelen. Hij vindt echter dat (buitenschoolse) activiteiten niet ten koste van het onderwijs mogen gaan: “Als ik weet, ik ga vanmiddag dit of dat doen met die kinderen. Ik zou het wel jammer vinden als die leerlingen vervolgens een vijf halen voor Nederlands”.

Subsidieregeling School en Omgeving

Directeur 4 geeft te kennen niet te weten of zij als school weleens gebruik hebben gemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving. Volgens hem maken zij gebruik van allerlei subsidieregelingen en wordt daar op het niveau van hun stichting naar gekeken. Als ik hem voorhoud dat ik de naam van zijn school in een lijst heb zien staan van scholen die subsidie is verleend op grond van de Subsidieregeling School en Omgeving 2022-2023, geeft hij te kennen dat het mogelijk is toegewezen aan de ISK. Hij geeft aan dit te zullen nagaan.

Hij is terughoudend wat betreft de Subsidieregeling School en Omgeving als instrument om kansengelijkheid te bevorderen. Hij zegt hierover: “Natuurlijk kan het een beetje helpen. Het maakt dan wel uit wat je met dat geld doet. En je moet je ook goed realiseren dat je als organisatie met een beperkte groep docenten die hoog zijn opgeleid, maar wel heel effectief onderwijs maken, dat je je aandacht niet op alles kunt richten”.

Meer in het algemeen is hij er geen voorstander van om allerlei problemen op te lossen met subsidies. Volgens hem lenen subsidies zich voor thema's waar een school op pioniert. En verder is hij van mening dat scholen structureel genoeg geld nodig hebben teneinde te kunnen investeren in diverse zaken.

Programma School en Omgeving

Directeur 4 was er niet mee bekend dat zijn school subsidie had ontvangen vanuit de Subsidieregeling School en Omgeving. Hij kon mij dan ook geen informatie geven over de invulling van de aangeboden naschoolse activiteiten of de resultaten/effecten ervan. Ondanks vriendelijk verzoek, heb ik ook nadien van de school helaas geen informatie ontvangen over eventuele resultaten of effecten.

4.5 Beantwoording deelvragen 3. en 4.

Met al het voorgaande kom ik tot het beantwoorden van de deelvragen 3. en 4.

Deelvraag 3.: Wordt de Subsidieregeling School en Omgeving door haar doelgroep aangevraagd en effectief ingezet?

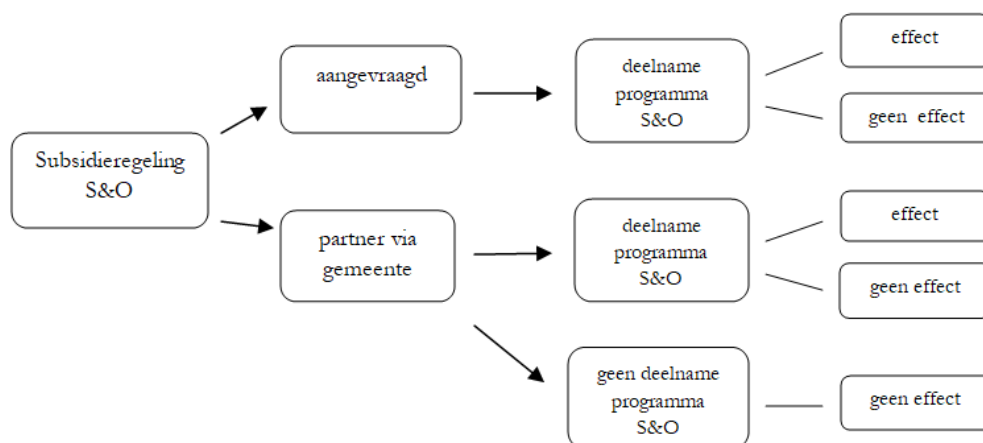
Teneinde deze vraag goed te kunnen beantwoorden, is het belangrijk om hier eerst te benoemen wat ik als onderzoeker in dit kader versta onder de begrippen ‘doelgroep’ en ‘effectief’. Met de term doelgroep wordt in de deelvraag gerefereerd aan de doelgroep van de subsidieregeling zoals bedoeld in artikel 3 lid 3 sub e van de Subsidieregeling School en Omgeving: “scholen voor

voortgezet onderwijs als bedoeld in van artikel 1 van de Wet op het voortgezet onderwijs die ten minste een positieve achterstandsscore hebben op basis van de onderwijsscores van de leerlingen die op 1 oktober 2021 op deze vestigingen zijn ingeschreven” (Subsidieregeling School en Omgeving, 2022). Voor de betekenis van effectief sluit ik mij in dit verband aan bij de gangbare definitie van het begrip: doeltreffend; waardoor het beoogde doel bereikt wordt (Van Dale, 2024). Zoals we eerder zagen, is het doel van de Subsidieregeling School en Omgeving in casu dat scholen worden gestimuleerd om te werken aan het bevorderen van kansengelijkheid onder hun leerlingen.

Doordat ik in de praktijk werd geconfronteerd met de situatie dat de twee scholen die de subsidiereregeling niet zelf hadden aangevraagd door de gemeente als partner waren betrokken, kon niet het vergelijkend onderzoek plaatsvinden dat ik eerder voor ogen had. Dit betrof vergelijkend onderzoek tussen twee scholen die de subsidiereregeling wel en twee scholen die de subsidiereregeling niet hadden aangevraagd. In de situatie dat alle vier scholen van de subsidiereregeling konden profiteren, kan wel gekeken worden naar het verschil tussen de twee scholen die de subsidiereregeling zelf hebben aangevraagd en de twee scholen die als partner zijn betrokken. Hiermee kan alsnog vergelijkend onderzoek worden gedaan.

Bij het beantwoorden van deelvraag 3. dient onderscheid te worden gemaakt tussen scholen die de Subsidieregeling School en Omgeving zelf hebben aangevraagd en scholen die door de gemeente als partner zijn betrokken. Binnen deze laatste categorie dient vervolgens het onderscheid te worden gemaakt tussen scholen die wel en scholen die niet hebben deelgenomen aan het programma School en Omgeving. Dit onderscheid dient te worden gemaakt om uiteindelijk uitspraken te kunnen doen over het effect van de subsidiereregeling. Dit is hieronder schematisch uitgebeeld in figuur 8.

Figuur 8. Aanvragen Subsidiereregeling School en Omgeving

Een rijkssubsidie zoals de Subsidieregeling School en Omgeving kan pas werken indien aan een aantal noodzakelijke voorwaarden wordt voldaan. Allereerst (1) dient de subsidieregeling door de doelgroep te worden aangevraagd. Daarnaast (2) dient de subsidieregeling te worden ingezet zoals beoogd. Tenslotte (3) dient met de subsidieregeling het beoogde doel te worden bereikt.

Uit de interviews blijkt dat de Subsidieregeling School en Omgeving door een deel van haar doelgroep wordt aangevraagd en door hen wordt ingezet waarvoor deze bedoeld is, namelijk het organiseren van buitenschoolse activiteiten voor leerlingen. Twee van de vier scholen (scholen 1 en 2) bleken de subsidieregeling niet zelf te hebben aangevraagd maar door de gemeente als partner te zijn betrokken. Een van deze twee scholen (school 2) bleek ondanks de partnerschap niet aan het programma School en Omgeving te hebben deelgenomen. Voor deze school geldt in principe dat zij de subsidieregeling niet heeft ingezet zoals bedoeld. Feitelijk is de subsidieregeling helemaal niet ingezet door de school. Voor deze school geldt derhalve dat onderhavige subsidieregeling ook geen effect kan hebben. Dit is anders voor de school (school 1) die de subsidieregeling niet had aangevraagd, door de gemeente als partner is betrokken en wel heeft deelgenomen aan het programma School en Omgeving. In potentie kan de subsidieregeling, zoals ook geldt voor de scholen die de subsidieregeling zelf hebben aangevraagd, effect hebben.

Of de inzet van de subsidieregeling daadwerkelijk leidt tot het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs is thans echter niet duidelijk. In dit kader zijn de begrippen ‘output’ en ‘outcome’ uit figuur 2. (pagina 24) van belang. Bij output gaat het om de naschoolse activiteiten die je als school organiseert en de opbrengsten hiervan op korte termijn. Hierbij moet bijvoorbeeld worden gedacht aan deelname aan de naschoolse activiteiten door leerlingen en het bereik ervan. Outcome heeft betrekking op de maatschappelijke effecten die de overheid op de lange termijn wil bereiken met de inzet van de subsidieregeling. Het gaat dan bijvoorbeeld om de impact op de ontwikkeling van leerlingen en het bevorderen van gelijke kansen in het onderwijs.

Inmiddels bestaat de Subsidieregeling School en Omgeving circa twee jaar en is er sprake van enige output. Aan de hand van de interviews is hier enig inzicht in verkregen. De eerste bevindingen van de scholen die de leerlingen hebben bevroegd, zijn (zeer) positief. Zij wijzen in dit kader bijvoorbeeld op het feit dat de leerlingen enthousiast zijn over de aangeboden naschoolse activiteiten en het feit dat er steeds meer leerlingen aan de activiteiten deelnemen. Van enige outcome is echter nog geen sprake. Dit geldt zowel voor de scholen die de subsidieregeling zelf hebben aangevraagd (scholen 3 en 4) als voor de school die door de gemeente als partner is betrokken en heeft deelgenomen aan het programma School en Omgeving (school 1). Het is daarom nog te vroeg om vast te kunnen stellen of de gewenste maatschappelijke effecten worden

bereikt. Het programma School en Omgeving is nog niet door alle scholen officieel gemonitord. Bovendien is mij niet gebleken dat de scholen die wel reeds hebben gemonitord deze maatschappelijke effecten daadwerkelijk hebben gemeten. Bijvoorbeeld door hun leerlingen te bevragen naar hun sociaal en cultureel kapitaal. Om te weten of de gewenste maatschappelijke effecten daadwerkelijk worden bereikt, is het immers noodzakelijk deze te meten door de leerlingen zelf hierover te bevragen. Dit betekent ook dat er geen uitspraken kunnen worden gedaan over een verschil in effecten tussen scholen die de subsidieregeling zelf hebben aangevraagd en scholen die als partner via de gemeente hebben deelgenomen aan het programma School en Omgeving.

Met het vorenstaande constateer ik dat de Subsidieregeling School en Omgeving door haar doelgroep grotendeels wordt aangevraagd en ingezet waarvoor deze bedoeld is, namelijk het organiseren van buitenschoolse activiteiten voor leerlingen. Een deel van de doelgroep vraagt de subsidieregeling niet zelf aan maar wordt door de gemeente betrokken als partner. Of de subsidieregeling effectief wordt ingezet houdt mede verband met de vraag of met de subsidieregeling het beoogde doel wordt bereikt. Deze vraag kan nog niet beantwoord worden omdat er wel enige output is (positieve bevindingen) maar nog geen outcome (maatschappelijke effecten). Dit geldt zowel voor de scholen die de subsidieregeling zelf hebben aangevraagd als voor de school die als partner via de gemeente heeft deelgenomen aan het programma School en Omgeving.

In dit kader dient nog benadrukt te worden dat alle respondenten de inzet van subsidieregelingen geen geschikt instrument beschouwen voor het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs. Dit houdt verband met de tijdelijkheid ervan en alle extra werk die hierbij komt kijken (aanvragen, verantwoorden, etcetera). Met subsidies ('tijdelijk geld') kan kansenongelijkheid in het onderwijs volgens hen niet worden opgelost. Zij geven er de voorkeur aan dat scholen een jaarlijks vast bedrag aan reguliere middelen ontvangen voor het bevorderen van kansengelijkheid.

Deelvraag 4: Bevordert het programma School en Omgeving de kansengelijkheid onder leerlingen?

Zoals we zagen, gaat kansengelijkheid in het onderwijs over het kunnen benutten van je volle potentie. Naast goed onderwijs als de basis, ziet de overheid het verrijken van de school en omgeving als één van de instrumenten die daarbij structureel kan helpen. Het programma School en Omgeving heeft als doel de kansengelijkheid onder kinderen en jongeren te vergroten. Het ministerie van OCW wil dit doel bereiken door het aanbieden van een breed palet aan naschoolse activiteiten waarmee leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen. De naschoolse activiteiten die

de deelnemende scholen in dit onderzoek dit schooljaar hebben aangeboden, waren onder andere: kickboxen, rap & songwriting, streetdance, bubbelbal, cupcakes versieren, koken, zelfverdediging, sleutelhangers maken en tasje maken. Opvallend is dat de meeste activiteiten zien op de ontwikkelingsdomeinen sport en cultuur.

In de interviews gaven twee van de drie scholen aan dat hun leerlingen deelname aan het programma School en Omgeving als (zeer) positief ervaren. Dit geldt eveneens voor school 2 waarvan de directeur te kennen gaf dat hun leerlingen aan de naschoolse activiteiten hebben deelgenomen in het kader van een andere subsidieregeling (NPO-gelden) omdat de school dezelfde activiteiten (koken en kickboksen) al georganiseerd had en dat de resultaten 'super positief' waren. Dit geldt volgens hem ook voor de activiteiten die vallen onder de Subsidieregeling School en Omgeving. Hij zei hierover: "Het maakt dus geen verschil. Het is een ander subsidiepotje". De vierde directeur was ten tijde van het interview niet bekend met deelname van zijn school aan het programma waardoor hij de resultaten/effecten niet kon delen.

In aanvulling op het bovenstaande gaf school 1 aan dat het programma nog officieel gemonitord moet worden. School 3 gaf te kennen dat deelname aan het programma onlangs is uitgevraagd bij hun leerlingen. Slechts één van drie scholen die hebben deelgenomen aan het programma School en Omgeving baseert zich derhalve op schriftelijke feedback van hun leerlingen. School 1 volgt binnenkort.

Of het programma School en Omgeving de kansengelijkheid in het onderwijs bevordert, hangt af van het feit of aan de hiervoor noodzakelijke voorwaarden wordt voldaan. Aan een aantal noodzakelijke voorwaarden blijkt grotendeels te worden voldaan. Zo zagen we eerder dat (1) de subsidieregeling (grotendeels) door haar doelgroep wordt aangevraagd en (2) de subsidieregeling wordt ingezet zoals beoogd. Of met het programma School en Omgeving (3) het beoogde doel wordt bereikt, kan echter nog niet worden beoordeeld. Het is mijns inziens te vroeg om de maatschappelijke effecten van het programma te beoordelen nu een respondent (school 4) niets heeft kunnen zeggen over de resultaten op zijn school, een respondent (school 1) het programma nog officieel moest laten monitoren en een respondent (school 2) te kennen gaf dat hun leerlingen aan de buitenschoolse activiteiten hebben deelgenomen in het kader van een andere subsidieregeling.

Zoals eerder benoemd, moeten de eerste positieve bevindingen die de scholen signaleren, worden gekwalificeerd als output. Deze hebben betrekking op de opbrengsten van het programma School en Omgeving op korte termijn. De scholen gaan hierbij met name af op het feit dat de leerlingen

de activiteiten leuk vinden, de leerlingen enthousiast zijn, er voldoende animo is en er steeds meer leerlingen van de naschoolse activiteiten gebruikmaken.

Van enige outcome is echter nog geen sprake. Het is daarom nog te vroeg om uitspraken te kunnen doen over de gewenste maatschappelijke effecten van het programma. Dit geldt zowel voor de scholen die de subsidieregeling zelf hebben aangevraagd als voor de school die als partner heeft deelgenomen aan het programma School en Omgeving. Niet kan worden vastgesteld of de gewenste maatschappelijke effecten daadwerkelijk worden bereikt. Het programma School en Omgeving is nog niet door alle scholen officieel gemonitord. Bovendien is mij niet gebleken dat de scholen die wel reeds hebben gemonitord deze maatschappelijke effecten daadwerkelijk hebben gemeten.

Daarbij komt dat indien leerlingen naschoolse activiteiten als (zeer) positief ervaren, deze activiteiten niet per definitie hoeven bij te dragen aan het bevorderen van kansengelijkheid. Het is dan ook niet duidelijk of de huidige gesignaleerde positieve bevindingen zullen bijdragen aan het bevorderen van kansengelijkheid. Hiervoor is het nodig dat de naschoolse activiteiten hun sociaal en/of cultureel kapitaal vergroten (Elffers, 2022). Door het sociaal en cultureel kapitaal te vergroten, in dit geval in de buitenschoolse omgeving, kan worden bijgedragen aan meer kansengelijkheid. Nu ik geen inzage heb gekregen in officiële monitoring die hierop wijst, kan ik ondanks de eerste positieve bevindingen (output) hier niet met zekerheid iets over zeggen.

Eerder (paragraaf 2.1) is de link gemaakt tussen de invloed van sociale ongelijkheid en de doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen. De meeste naschoolse activiteiten van de deelnemende scholen in dit onderzoek zien op de ontwikkelingsdomeinen sport en cultuur. Om deze reden is mijn verwachting dat de naschoolse activiteiten in het kader van het programma School en Omgeving positief kunnen bijdragen aan de maatschappelijke doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen en niet, althans in mindere mate, aan de politieke doelstellingen van deze vakken.

5. Conclusie & reflectie

In dit hoofdstuk zal ik mijn onderzoeksvraag beantwoorden en zal ik ingaan op de mogelijke beperkingen in het onderzoek.

5.1 Conclusie

Onderzoeksvraag: Werkt het subsidiebeleid van het ministerie van OCW om kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs te bevorderen en in welke mate draagt het programma School en Omgeving hieraan bij?

Allereerst dient te worden gekeken naar het eerste deel van de onderzoeksvraag: “werkt het subsidiebeleid van het ministerie van OCW om kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs te bevorderen”? Het subsidiebeleid van het ministerie van OCW om kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs te bevorderen, kan alleen werken indien aan een aantal noodzakelijke voorwaarden wordt voldaan. Allereerst (1) dient de subsidieregeling door haar doelgroep te worden aangevraagd. Daarnaast (2) dient de subsidieregeling te worden ingezet zoals beoogd. Tenslotte (3) dient met de subsidieregeling het beoogde doel te worden bereikt.

Voor wat betreft de eerste voorwaarde geldt dat de Subsidieregeling School en Omgeving door haar doelgroep grotendeels wordt aangevraagd. Al lijken niet alle scholen uit de doelgroep van de Subsidieregeling School en Omgeving deze goed te kunnen vinden. Zo bleken twee van de vier schooldirecteuren uit het onderzoek geen subsidieaanvraag te hebben ingediend. Ook zagen we eerder (paragraaf 2.4) dat twee van de vijf Twentse middelbare scholen met een achterstandsscore in 2021 geen subsidieaanvraag hadden ingediend. Wel dient benadrukt te worden dat de twee scholen in dit onderzoek die de subsidieregeling niet zelf hadden aangevraagd, door de gemeente als partner zijn betrokken. Indirect hebben deze scholen derhalve wel kunnen profiteren van de subsidieregeling. Hiermee wordt grotendeels voldaan aan de eerste noodzakelijke voorwaarde. Toch blijft bij sommige scholen een bepaalde mate van onbekendheid met de subsidieregeling bestaan. Zo bleken schooldirecteur 1 en schooldirecteur 4 niet (echt) bekend te zijn met hun gebruik van de subsidieregeling. Medewerker 1 zei eigenlijk door de bomen het bos niet meer te zien wat betreft subsidieregelingen: “Er gaan heel veel subsidies rond. Ja, we worden gek van de subsidies!” Directeur 4 weet zijn onbekendheid met het gebruik van de subsidieregeling aan het feit dat op het niveau van hun stichting gekeken wordt naar subsidieregelingen.

Ook blijkt de subsidieregeling te worden ingezet zoals beoogd, namelijk het organiseren van buitenschoolse activiteiten voor leerlingen Dit geldt in mindere mate voor school 2 waarvan de

leerlingen ondanks de partnerschap niet aan de buitenschoolse activiteiten van het programma School en Omgeving hebben deelgenomen omdat de school precies dezelfde activiteiten reeds had georganiseerd met behulp van een andere subsidieregeling. Een kanttekening kan ook geplaatst worden bij school 3. Deze school kwam in aanmerking voor de status van voorloper maar koos bewust voor de status van doorgroeier omdat deze een minder zware verantwoordingsverplichting kent.

Dan de vraag of met de Subsidieregeling School en Omgeving het beoogde doel wordt bereikt. Of de inzet van de subsidieregeling daadwerkelijk leidt tot het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs is thans niet duidelijk. De eerste bevindingen van de scholen die de leerlingen hebben bevraagd, zijn (zeer) positief. Zij wijzen in dit kader bijvoorbeeld op het feit dat de leerlingen de activiteiten leuk vinden, de leerlingen enthousiast zijn, er voldoende animo is en er steeds meer leerlingen van de naschoolse activiteiten gebruikmaken.

Van enige outcome is echter nog geen sprake. Dit geldt zowel voor de scholen die de subsidieregeling zelf hebben aangevraagd als voor de school die als partner heeft deelgenomen aan het programma School en Omgeving. Het is daarom nog te vroeg om vast te kunnen stellen of de gewenste maatschappelijke effecten worden bereikt. Het programma School en Omgeving is nog niet door alle scholen officieel gemonitord. Bovendien is mij niet gebleken dat de scholen die wel reeds hebben gemonitord deze maatschappelijke effecten daadwerkelijk hebben gemeten.

Of de inzet van de subsidieregeling leidt tot het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs is vooralsnog dus niet duidelijk. Hoewel bij de deelnemende scholen een positief gevoel overheerst en er eerste positieve bevindingen zijn geconstateerd (output), is er momenteel nog te weinig bekend over de effecten van inzet van de subsidieregeling op kansengelijkheid (outcome). Afgaande op het feit dat aan de eerste twee noodzakelijke voorwaarden (grotendeels) wordt voldaan en de eerste positieve bevindingen van de scholen (output), kan wel geconcludeerd worden dat het erop lijkt dat de Subsidieregeling School en Omgeving werkt, althans *kan* werken.

Of de subsidieregeling daadwerkelijk werkt, hangt bovendien nauw samen met het programma School en Omgeving. Of met de subsidieregeling het beoogde doel wordt bereikt hangt immers mede af van het verloop en de invulling van het programma School en Omgeving. Hiermee kom ik uit op het tweede deel van de onderzoeksvraag: “en in welke mate draagt het programma School en Omgeving hieraan bij”? Ook voor het programma School en Omgeving geldt dat er aan een aantal noodzakelijke voorwaarden dient te worden voldaan wil het programma zijn doel bereiken. Zoals we zagen, wordt aan de eerste twee voorwaarden (grotendeels) voldaan: (1) de subsidieregeling wordt (grotendeels) door haar doelgroep aangevraagd en (2) de subsidieregeling

wordt ingezet zoals beoogd. Of met het programma School en Omgeving (3) het beoogde doel wordt bereikt, kan echter niet worden beoordeeld. Hoewel er sprake is van enige output is er nog geen sprake van outcome. Het is daarom nog te vroeg om uitspraken te kunnen doen over de maatschappelijke effecten van het programma.

Daarbij komt dat indien leerlingen naschoolse activiteiten als (zeer) positief ervaren, deze activiteiten niet per definitie hoeven bij te dragen aan het bevorderen van kansengelijkheid. Het is dan ook niet duidelijk of de gesignaleerde huidige positieve effecten zullen bijdragen aan het bevorderen van kansengelijkheid. Hiervoor is het nodig dat de naschoolse activiteiten hun sociaal en/of cultureel kapitaal vergroten (Elffers, 2022). Door het sociaal en cultureel kapitaal te vergroten, in dit geval in de buitenschoolse omgeving, kan worden bijgedragen aan meer kansengelijkheid. Nu ik geen inzage heb gekregen in officiële monitoring die hierop wijst, kan ik ondanks de eerste positieve bevindingen hier niet met zekerheid iets over zeggen. Wel zien de eerste positieve bevindingen er veelbelovend uit.

Afgaande op het feit dat aan een aantal noodzakelijke voorwaarden (grotendeels) wordt voldaan en de eerste positieve bevindingen van de scholen, kan wel geconcludeerd worden dat het erop lijkt dat het programma School en Omgeving bijdraagt, althans *kan* bijdragen, aan het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs.

Hiermee kom ik tot de conclusie dat het erop lijkt dat het subsidiebeleid van het ministerie van OCW om kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen werkt, althans *kan* werken, en dat het programma School en Omgeving hier vermoedelijk in zekere mate aan bijdraagt. Het feit dat aan een aantal noodzakelijke voorwaarden (grotendeels) wordt voldaan - de Subsidieregeling School en Omgeving wordt (grotendeels) door haar doelgroep aangevraagd en ingezet zoals beoogd - en de eerste positieve bevindingen (output) van de deelnemende scholen wijzen hierop.

5.2 Reflectie op het onderzoek

In het kader van reflectie op het onderzoek ga ik hier in op de beperkingen van het onderzoek en doe ik tevens een suggestie voor vervolgonderzoek.

Bij het onderzoeksontwerp is ervoor gekozen een onderscheid te maken tussen scholen die wel en scholen die geen gebruik hebben gemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving. De verwachting was dat de effecten zouden verschillen voor wat betreft het bevorderen van kansengelijkheid. In de praktijk bleek echter, enigszins verrassend, dat alle vier scholen direct of indirect subsidie hadden ontvangen op grond van onderhavige subsidieregeling. Twee scholen

hadden de subsidieregeling zelf aangevraagd en twee scholen waren als partner betrokken door de gemeente. Dit betekent dat we alleen zouden kunnen vaststellen wat de effecten zijn bij scholen die een subsidie hebben ontvangen. Dit houdt in dat het gewenste vergelijkend onderzoek niet kon worden gedaan en er geen, althans minder harde uitspraken, kunnen worden gedaan over (een verschil in) effecten. Ik heb niet kunnen constateren of er verschil in effecten is tussen scholen die wel en scholen die geen subsidieregeling hebben aangevraagd. Wel heb ik gezien dat scholen ook van de subsidieregeling kunnen profiteren als zij deze niet zelf aanvragen maar via de gemeente als partner aan het programma School en Omgeving deelnemen. Ook is mij gebleken dat naschoolse activiteiten in het kader van het bevorderen van kansengelijkheid ook prima kunnen worden aangeboden met andere subsidiegelden en regulier schoolgeld. Zo heeft school 2 dezelfde naschoolse activiteiten aangeboden als het programma School en Omgeving (koken en kickboxen) met NPO-gelden en school 3 financiert haar naschoolse activiteiten deels met regulier schoolgeld. Meer in het algemeen geldt dat er niet veel over de effecten van de subsidieregeling kan worden gezegd omdat het daar mijns inziens nog te vroeg voor is. Nog niet alle scholen hebben hun deelname aan het programma School en Omgeving officieel gemonitord. In dit stadium is er sprake van enige output en nog geen sprake van outcome.

Overigens ben ik van mening dat ik in de voorbereiding van het onderzoeksontwerp niet veel anders heb kunnen handelen. Bij de keuze van de scholen ben ik uitgegaan van de beschikbare informatie van de Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen. Uit deze informatie is op te maken dat uitsluitend een tweetal stichtingen die middelbare scholen in Twente vertegenwoordigen, subsidie op grond van de Subsidieregeling School en Omgeving 2022-2023 is toegewezen. Derhalve mocht ik er redelijkerwijs vanuit gaan dat middelbare scholen die niet onder deze stichtingen vallen, geen gebruik hebben gemaakt van onderhavige subsidieregeling.

Vervolgens kom ik uit op de vraag of het vorenstaande gevolgen heeft voor de *interne* validiteit van mijn onderzoek. Ik ben van mening dat bovenstaande wending in mijn onderzoek in beperkte mate invloed heeft op de validiteit van het onderzoek. Nu alle vier scholen in de praktijk direct of indirect gebruik blijken te hebben gemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving kon ik niet het vergelijkend onderzoek verrichten dat ik voor ogen had. Hierdoor heb ik niet geheel kunnen meten wat ik wilde meten. Nu deze wending niet eraan in de weg stond om scholen met elkaar te vergelijken (scholen die zelf een subsidieaanvraag hebben ingediend en scholen die als partner zijn betrokken) en mijn onderzoeksvraag en deelvragen te beantwoorden, is het onderzoek voldoende valide. Het feit dat er geen uitspraken kunnen worden gedaan over de maatschappelijke effecten die met de subsidieregeling en het programma School en Omgeving worden bereikt, nu de

maatschappelijke effecten niet door de scholen zijn gemeten, maken het onderzoek mogelijk wel minder valide.

Tevens dient hier gekeken te worden naar de *externe* validiteit van het onderzoek. Dit gaat over de vraag “in hoeverre de onderzoeksresultaten te generaliseren zijn naar de beoogde populatie” (Baarda et al., 2021, p. 31)? Zoals eerder aangegeven is in verband met de generaliseerbaarheid van de bevindingen in dit onderzoek bewust gekozen voor een meervoudige case-study. Dit wil echter niet zeggen dat de overdraagbaarheid van onderzoeksresultaten in een meervoudige case-study gegarandeerd is. Volgens Van der Donk & Van Lanen (2022, p. 59) kun je “de overdraagbaarheid van je onderzoeksopbrengsten vergroten door de context en het verhaal helder en doelgroepgericht te rapporteren en presenteren”. Hier heb ik zo veel mogelijk gevolg aan gegeven. Dit komt bijvoorbeeld terug in de beschrijving van de populatie en steekproef maar ook in de analyse (transcriberen interviews en gebruik coderingstabellen). Desondanks weet ik echter niet of de externe validiteit in het onderzoek hiermee voldoende is gewaarborgd.

Een andere beperking van mijn onderzoek is het feit dat ik relatief weinig interviews heb afgenomen: vier interviews in totaal. Dit betreft twee dubbelinterviews en twee interviews met uitsluitend de schooldirecteur. In dit laatste geval was de portefeuillehouder kansengelijkheid op korte termijn niet beschikbaar. Daarbij komt dat ik er rekening mee houd dat met een dubbelinterview minder informatie wordt verkregen dan het geval zou zijn met twee individuele interviews. Bij voorkeur had ik circa tien interviews afgenomen in het geval van een homogene onderzoeksgroep (alle deelnemers hebben gebruik gemaakt van de subsidieregeling) en circa twintig interviews in een heterogene onderzoeksgroep (helft van de deelnemers heeft wel gebruik gemaakt van de subsidieregeling en de andere helft niet). Volgens de literatuur treedt bij deze aantallen saturatie (theoretische verzadiging) op (Baarda et al., 2021). Saturatie is aan de orde als de antwoorden op interviewvragen mij als onderzoeker geen nieuwe informatie meer opleveren. Als onderzoeker weet je dan dat je voldoende interviews hebt afgenomen om valide uitspraken te kunnen doen op basis van jouw onderzoeksresultaten. Meer interviews zou de validiteit en betrouwbaarheid van mijn onderzoek ten goede zijn gekomen.

Mijn suggestie voor vervolgonderzoek sluit hier dan ook bij aan. In het kader van vervolgonderzoek zouden tien schooldirecteuren van aan de subsidieregeling deelnemende scholen kunnen worden geïnterviewd en tien scholen van niet-deelnemende scholen. Hiermee wordt vergelijkend onderzoek gedaan en kan worden getoetst of er verschil in effect is in het bevorderen van kansengelijkheid tussen scholen die wel gebruik hebben gemaakt van de subsidieregeling en scholen

die hier geen gebruik van hebben gemaakt. Met het grote aantal deelnemende scholen wordt de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek bovendien gewaarborgd.

In dit kader is het van belang dat de scholen worden bevraagd naar het sociaal en cultureel kapitaal van de leerlingen teneinde te onderzoeken of de naschoolse activiteiten daadwerkelijk de kansengelijkheid bevorderen. Hiermee kunnen de maatschappelijke effecten (outcome) worden gemeten van zowel de subsidieregeling als het programma School en Omgeving.

Tevens kan in het kader van het onderzoek worden gemeten of deelname aan de naschoolse activiteiten van het programma School en Omgeving positieve invloed heeft op de politieke en maatschappelijke geletterdheid, politiek en maatschappelijk oordeelsvermogen en politiek en maatschappelijk participatievermogen van leerlingen (Bernaerts & Van Kesteren, 2012). Dit zijn de eerder besproken doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen.

6. Aanbevelingen

Naar aanleiding van de onderzoeksresultaten wil ik graag een aantal aanbevelingen doen. Dit betreft allereerst een tweetal aanbevelingen aan het ministerie van OCW:

- Wijs jaarlijks een deel van de reguliere begroting van middelbare scholen aan als budget dat zij dienen te besteden aan het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs. Uit deze (extra) reguliere bekostiging kan ook het programma School en Omgeving worden gefinancierd.

Deze aanbeveling baseer ik op de grote ontevredenheid van de geïnterviewde schooldirecteuren en medewerkers over het instrument subsidie en de tijdelijkheid ervan. Zij vinden subsidies geen geschikt instrument om te werken aan een belangrijke taak als het bevorderen van kansengelijkheid in het onderwijs. De beoogde maatschappelijke effecten kunnen volgens de scholen niet met korte interventies worden bereikt. Het merendeel van de schooldirecteuren geeft er de voorkeur aan dat het programma wordt gefinancierd vanuit de reguliere bekostiging. Dit houdt verband met het feit dat door de tijdelijkheid van de subsidieregeling (2 jaar) de scholen naar eigen zeggen niets structureels op kunnen zetten, zij medewerkers niet aan zich durven te binden en het bovendien veel extra werk met zich meebrengt (aanvragen subsidie, verantwoorden, etcetera). Een aantal van de schooldirecteuren noemt de overheid dan ook ‘geen betrouwbare partner’ als het gaat om subsidies. Directeur 4 vat het treffend samen: “Wat je dan eigenlijk hoopt is dat het geld structureel wordt, zodat je het vervolgens niet overal vandaan moet halen en van een muur moet schrapen zo’n beetje om die dingen nog te blijven doen”.

- Laat de GKA jaarlijks langs de directie van Twentse middelbare scholen gaan om meer bekendheid en bewustwording te creëren op het gebied van kansengelijkheid in het onderwijs en om meer inzicht te geven in de subsidiemogelijkheden op dit gebied.

Uit het onderzoek is gebleken dat er bij scholen soms nog relatief weinig bekend is over het onderwerp kansengelijkheid. Zo stellen sommige schooldirecteuren kansengelijkheid vrijwel gelijk aan het niet discrimineren van leerlingen, diversiteit of inclusiviteit. Het risico hiervan is dat scholen in de veronderstelling kunnen zijn dat zij met een paar ‘inclusieve activiteiten’ per jaar voldoende doen om kansengelijkheid op hun school te bevorderen. Ook was er onder de schooldirecteuren relatief veel onbekendheid met de Subsidieregeling School en Omgeving. Zo waren twee directeuren er niet echt mee bekend dat hun school gebruik had gemaakt van de subsidieregeling. Meer informatievoorziening vanuit de GKA kan hier verandering in brengen.

Tevens heb ik drie aanbevelingen voor middelbare scholen in Twente die vallen onder de doelgroep van de Subsidieregeling School en Omgeving:

- De aan het programma School en Omgeving deelnemende scholen adviseer ik het project jaarlijks te monitoren. Door de leerlingen te bevragen naar onder andere hun cultureel en sociaal kapitaal, kunnen de maatschappelijke effecten van het programma worden gemeten. Om het programma te kunnen sturen, is het essentieel dat output en outcome gemeten wordt.

Nu alleen het voorloperstraject een verplichte monitoring kent vanuit de overheid (artikel 7 lid 2 subsidieregeling), ben ik van mening dat het belangrijk is dat de scholen zelf het verloop en maatschappelijke effecten van het programma jaarlijks onderzoeken. Drie van de vier scholen gaven aan de leerlingen in het kader van een vorm van evaluatie te bevragen.

- De aan het programma School en Omgeving deelnemende scholen adviseer ik naschoolse activiteiten aan te bieden op *alle* vijf ontwikkelingsdomeinen: cognitief, cultuur, oriëntatie, sport en sociaal.

Dit vergroot de kans dat het cultureel en sociaal kapitaal van leerlingen wordt vergroot. Dit bevordert de kansengelijkheid en tevens draagt het bij aan de doelstellingen van de vakken maatschappijleer, maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen (politieke en maatschappelijke geletterdheid, politiek en maatschappelijk oordeelsvermogen en politiek en maatschappelijk participatievermogen). Uit het onderzoek blijkt dat de deelnemende scholen met name activiteiten aanbieden op het gebied van sport en cultuur.

- De scholen die onder de doelgroep vallen van de Subsidieregeling School en Omgeving en die nog niet aan het programma hebben deelgenomen, adviseer ik in een eventuele nieuwe subsidieronde een aanvraag in te dienen.

Hoewel het te vroeg is om de maatschappelijke effecten van het programma School en Omgeving te beoordelen, lijkt het erop dat het programma bijdraagt - althans kan bijdragen - aan kansengelijkheid in het onderwijs. Geen gebruik maken van onderhavige subsidieregeling is dan ook een gemiste kans voor scholen die onder de doelgroep vallen. Hier is mijns inziens ook een rol weggelegd voor de GKA. Door deze scholen meer inzicht te geven in de subsidiemogelijkheden zullen zij eerder overgaan tot het daadwerkelijk aanvragen van de subsidieregeling is mijn verwachting. Of een nieuwe subsidieronde er komt, is echter te vraag nu het nieuwe Kabinet-Schoof forse bezuinigingen heeft aangekondigd voor het onderwijs.

Literatuurlijst

- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Kostelijk, E. & Van der Velden, T. (2021). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek: Handleiding voor het opzetten van kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers, Groningen.
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M. & Van Vianen, R. (2021). *Basisboek Methoden en Technieken: Kwantitatief praktijkgericht onderzoek op wetenschappelijke basis*. Noordhoff Uitgevers, Groningen.
- Badou, M. & Day, M. (2021). *Kansengelijkheid in het onderwijs: Verkennend onderzoek naar factoren die samenhangen met onderwijs(on)gelijkheid*. Geraadpleegd op 2 mei 2024, van https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2021/10/220530_factorenoverzicht-gelijke-kansen-WEB.pdf.
- Badou, M. & Day, M. (2023). *Onderzoeksrapport Verwey-Jonker Instituut 'Het maakt uit waar je wieg staat'*. Geraadpleegd op 30 juli 2024 van, <https://www.gelijke-kansen.nl/documenten/publicaties/2023/10/12/onderzoeksrapport-het-maakt-uit-waar-je-wieg-staat>
- Bernaerts, M.H. & Van Kesteren, C. (2012). *Maatschappijleer hoofdzaak: Een sociaal-wetenschappelijk denkkader voor politieke oordeelsvermogen*. Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken, Amsterdam.
- Boeije, H. & Bleijenbergh, I. (2023). *Analysen in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Boom uitgevers Amsterdam.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *Achterstandsscore per vo-schoolvestiging, 1 oktober 2021 (herzien)*. Geraadpleegd op 1 mei 2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2024/10/achterstandsscore-per-vo-schoolvestiging-1-oktober-2021--herzien-->
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *Politieke participatie en sociaaleconomische groepen*. Geraadpleegd op 29 juli 2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2024/politieke-participatie-van-sociaaleconomische-groepen/4-conclusie-en-discussie>
- College voor Toetsen en Examens (2023). *Syllabus Maatschappijwetenschappen vwo: centraal examen 2023*. Geraadpleegd op 30 juli 2024, van https://www.examenblad.nl/system/files/2021/syllabi/Maatschappijwetenschappen_vwo_versie_2_2023.pdf

- De Voogd, J. & Cuperus, R. (2021). *Atlas van Afgehaakt Nederland: Over buitenstaanders en gevestigden*. Geraadpleegd op 27 juli 2024, van <https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/rapporten/2021/12/17/atlas-van-afgehaakt-nederland>
- Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (2022). *Overzicht toekenningen School en omgeving 2022*. Geraadpleegd op 1 mei 2024, van <https://www.dus-i.nl/documenten/publicaties/2022/12/20/overzicht-toekenningen-school-en-omgeving>
- Elffers, L. (2022). *Onderwijs maakt het verschil: Kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs*. Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen.
- Gelijke Kansen Alliantie (2022). *Landelijke GKA-Agenda's*. Geraadpleegd op 14 april 2024, van <https://www.gelijke-kansen.nl/actueel/landelijke-thema-agendas>
- Gelijke Kansen Alliantie (2023). *Voortgangsrapportage 2022 Gelijke Kansen Alliantie*. Geraadpleegd op 18 augustus 2024, van <https://www.gelijke-kansen.nl/actueel/nieuws/2023/03/14/voortgangsrapportage-2022#:~:text=De%20Gelijke%20Kansen%20Alliantie%20heeft,van%20school%2C%20thuis%20en%20omgeving.>
- Gelijke Kansen Alliantie (2024). *Gelijke Kansen Alliantie: School en Omgeving*. Geraadpleegd op 14 april 2024, van <https://www.gelijke-kansen.nl/schoolenomgeving>
- GGD Twente (2024). *Overzicht Twentse gemeenten*. Geraadpleegd op 18 augustus 2024, van <https://www.ggdtwente.nl/over-de-ggd/onze-organisatie/overzicht-twentse-gemeenten>
- Hooghe, M., & Marien, S. (2013). A comparative analysis of the relation between political trust and forms of political participation in Europe. *European societies*, 15(1), 131- 152. Geraadpleegd op 30 juli 2024, van <https://doi.org/10.1080/14616696.2012.692807>
- Inspectie van het Onderwijs (2016). *De Staat van het Onderwijs: onderwijsverslag 2014/2015*. Geraadpleegd op 13 april 2024, van <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2017/04/12/staat-van-het-onderwijs-2015-2016>
- Korsten, A.F.A. (2006). *Inleiding in de bestuurskunde*. Geraadpleegd op 29 juli 2024, van <https://www.arnokorsten.nl/PDF/Bestuurskunde/Inleiding%20in%20de%20bestuurskunde.pdf>

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2016). *Brief van de Minister en Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*. Geraadpleegd op 14 april 2024, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34550-VIII-16.html>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2020). *Doorstroom vmbo/havo, havo/vwo wettelijk geregeld en ander nieuws voortgezet onderwijs*. Geraadpleegd op 14 april 2024, van <https://www.nieuwsbrievenminocw.nl/actueel/nieuwsbrieven/nieuwsbrief-voortgezet-onderwijs/2020/nieuwsbrief-3-juli>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2022). *Programma School en Omgeving in het funderend onderwijs*. Geraadpleegd op 19 mei 2024, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-57268ab65595c67b15686cef24886dd233e470e7/pdf>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2023). *Visie Kansengelijkheid funderend onderwijs*. Geraadpleegd op 14 april 2024, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl4dd2e5a931e5199d817eb7ec40211a688148a09/pdf>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2023). *Stand van zaken subsidieregeling programma School en Omgeving*. Geraadpleegd op 19 mei 2024, van <https://www.dus-i.nl/subsidies/school-en-omgeving-2023>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2023). *Convenant Voorloperstraject School en Omgeving 2022-2025*. Geraadpleegd op 28 juli 2024, van <https://www.gelijke-kansen.nl/binaries/gelijke-kansen/documenten/publicaties/2022/08/17/convenant-voorlopers-school-en-omgeving/GKA002-Convenant-220823-ow8.pdf>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2024). *Verslag van een schriftelijk overleg*. Geraadpleegd op 19 mei 2024, van <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-a894b7ba29125643a7a327e4870b02377e6ff93f/pdf>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2024). *Gelijke Kansen Alliantie. School en Omgeving*. Geraadpleegd op 19 mei 2024, van <https://www.gelijke-kansen.nl/schoolenomgeving>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2024). *Nationaal Programma Onderwijs*. Geraadpleegd op 28 juli 2024, van <https://www.nponderwijs.nl/>

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2024). *Veelgestelde vragen over de besteding van middelen uit het NP Onderwijs in po en vo*. Geraadpleegd op 18 augustus 2024, van <https://www.nponderwijs.nl/over-het-nationaal-programma-onderwijs/faq/besteding-middelen#:~:text=Het%20is%20de%20bedoeling%20dat,op%20tijd%20uit%20te%20geven>
- Mutlu, D.G. (2010). *Politieke houdingen van middelbare scholieren*. Geraadpleegd op 18 augustus 2024, van https://essay.utwente.nl/61434/1/Daniel_Gabriel_Mutlu_-_Bachelorscriptie_-_Politieke_houdingen_van_middelbare_scholieren.pdf
- Overmars, T., Honingh, M. & Noordegraaf, M. (2023). *Maatschappelijke bestuurskunde: Hoe verbindende bestuurskundigen (kunnen) inspelen op maatschappelijke vraagstukken*. Boom bestuurskunde, Den Haag. Geraadpleegd op 29 juli 2024, van <https://www.bestuurskunde.nl/wordpress/wp-content/uploads/2023/07/Maatschappelijke-Bestuurskunde-Overmars-Honingh-Noordegraaf-2023.pdf>
- Rijksoverheid (2021). *Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst: Coalitieakkoord 2021 – 2025*. Geraadpleegd op 14 april 2024, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-f3cb0d9c-878b-4608-9f6a-8a2f6e24a410/pdf>
- Rijksoverheid (2023). *Kenniscentrum voor beleid en regelgeving*. Geraadpleegd op 1 mei 2024, van <https://www.kcbr.nl/beleid-en-regelgeving-ontwikkelen/beleidskompas/3-wat-zijn-opties-om-het-doel-te-realiseren/31-beleidsinstrumenten/financieel/subsidie#:~:text=Subsidies%20zijn%20zinnig%20als%20de,die%20activiteit%20uit%20te%20voeren>
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2023). *Burgerperspectieven*. Geraadpleegd op 30 juli 2024, van <https://repository.scp.nl/bitstream/handle/publications/1365/SCP%20publicatie%20Continu%20Onderzoek%20Burgerperspectieven%202023%20bericht%201%20-%20onder%20embargo%20tot%2020%20april%202023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden. *Regeling van de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs van 5 februari 2024*, nr. 43729265. Geraadpleegd op 30 juli 2024, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2024-4474.pdf>
- Steenvoorden, E., Broekema, B. & Van der Waal, J. (2017). *Lokale verkiezingen: een lokaal of nationaal feest der democratie?* Geraadpleegd op 30 juli 2024, van https://repub.eur.nl/pub/102569/REPUB_102569_OA.pdf

- Stichting Leerplan Ontwikkeling (2019). *Leervaardigheden in het vak maatschappijkunde*. Geraadpleegd op 17 augustus 2024, van <https://www.slo.nl/handreikingen/vmbo/handreiking-se-maatschkunde-vmbo/examenprogramma/leervaardigheden-vak/>
- Stichting Leerplan Ontwikkeling (2023). *Afstemming met maatschappijleer*. Geraadpleegd op 30 juli 2024, van <https://www.slo.nl/handreikingen/havo-vwo/handreiking-se-maatschwet-hv/afstemming-vakken/afstemming-maatschappijleer/>
- Unicef (2018). *An Unfair Start: Inequality in Children's Education in Rich Countries*. Geraadpleegd op 17 mei 2024, van https://www.unicef.org/media/47496/file/%20UNICEF-An-unfair-start-inequality-children-education_En.pdf
- United Nations (2024). *The 19 goals*. Geraadpleegd op 13 april 2024, van <https://sdgs.un.org/goals>
- University of Twente (2020). *Master of Science: Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen*. Geraadpleegd op 27 juli 2024, van <https://www.utwente.nl/.uc/f96575232010349cb3500224c2c03900728ed47a5607300/master-of-science-educatie-in-de-mens-en-maatschappijwetenschappen.pdf>
- Universiteit Twente (2023). *Cursusdoelen Onderzoek van Onderwijs*. Geraadpleegd op 29 juli 2024, van https://canvas.utwente.nl/courses/12679/external_tools/40
- Universiteit Twente (2023). *Studiewijzer Onderzoek van onderwijs Studiejaar 2023-2024*. Geraadpleegd op 18 augustus 2024, van https://canvas.utwente.nl/courses/12679/files/3964582?module_item_id=453506
- Van Dale (2024). *Betekenis 'effectief'*. Geraadpleegd op 31 juli 2024 van, <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/EFFECTIEF>
- Van den Boorn, R. (2019). *Handboek vakdidactiek maatschappijleer*. Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijwetenschappen, Amsterdam.
- Van der Donk, C. & Van Lanen, B. (2022). *Praktijkonderzoek in de school*. Uitgeverij Coutinho, Bussum.
- Van der Grinten, M., Van der Ploeg, S., Steerneman, L., Van Druten, L., Jenniskens, T., Van Helvoirt, D., Boogaard, M. & Veen, A. (2023). *Inventarisatie verrijkte schooldag*. Geraadpleegd op 19 mei 2024, van

<https://open.overheid.nl/documenten/ronl-3f57e400e3a8b6ff6bb543a9c2f8dbae5b68cdc6/pdf>

- Van der Veen, D. & Veldman, M. (2021). *Seneca Maatschappijwetenschappen vwo lesboek*. Seneca Burgerschap, Harderwijk.
- Van de Venis, J.I. (2021). *Kwestie: Inclusief onderwijs: -naast leerplicht ook ontwikkelrecht*. Geraadpleegd op 13 april 2024, van <https://labtoekomstige generaties.nl/wp-content/uploads/2021/01/Kwestie-Inclusief-Onderwijs-07.pdf>
- Van Vijfeijken, M. (2021). *Wat is eerlijk?: Werken aan kansengelijkheid in het onderwijs*. Uitgeverij Pica, Huizen.
- Verhoeven, N. (2018). *Wat is onderzoek?: Praktijkboek voor methoden en technieken*. Boom uitgevers Amsterdam.
- Vranken, J., Henderickx, E. & Van Hootegem, G. (2020). *Het speelveld, de spelregels en de spelers: Handboek sociologie*. Uitgeverij Acco, Leuven.
- Woerdman, E. & Krol, E. (2020). *Politiek en politicologie*. Noordhoff Uitgevers bv, Groningen/Utrecht.

Bijlage I - Overzicht factoren die samenhangen met onderwijs(on)gelijkheid

30 factoren in 5 niveaus

Leerling

1. Intelligentie
2. Gezondheid
3. Cultureel kapitaal
4. Identiteitsontwikkeling
5. Veerkracht
6. Zelfeffectiviteit (Self-efficacy)
7. Eigenaarschap/ doelmatigheid (agency)
8. Ambitie
9. Motivatie

Familie

10. Sociale status
11. Financiële middelen
12. Ouderlijk support
13. Sibling support
14. Stabiel huishouden
15. Sociaal kapitaal

School

16. Voor- en vroeg-schoolse educatie
17. Kwalitatieve beoordeling
18. Kwalitatieve docenten
19. Inclusief onderwijs
20. Curriculum
21. Gedifferentieerd onderwijs
22. Extra-curriculaire activiteiten

Wijk

23. Sociale klasse
24. Inkomen
25. Segregatie
26. Sociale veiligheid
27. Peer support

Samenleving

28. Sociale ongelijkheid
29. Onderwijssysteem
30. Institutioneel racisme

Bijlage II - Subsidieregeling School en Omgeving 2022-2023

Regeling van de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs van 6 juli 2022, nr. 33295719, houdende regels voor de subsidiëring van een rijke schooldag voor leerlingen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs (Subsidieregeling School en omgeving)

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs,

Gelet op de artikelen 4 en 5 van de Wet overige OCW-subsidies en de artikelen 1.3 en 2.1 van de Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS;

Besluit:

Artikel 1 Begripsbepalingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

bevoegd gezag:

bevoegd gezag als bedoeld in artikel 1 van de Wet op het primair onderwijs, artikel 1 van de Wet op de expertisecentra, artikel 1 van de Wet op het voortgezet onderwijs, artikel 127e van de Wet voortgezet onderwijs BES, of artikel 67 van de Wet primair onderwijs BES;

Convenant Rijke Schooldag:

document waarin de lokale coalitie de samenwerking voor het uitvoeren en uitbreiden van een lokale rijke schooldag heeft vastgelegd voor de periode van ten minste drie jaar, en waarin is vastgelegd aan welke ambities de lokale coalitie zich committeert;

doorgroeier:

een lokale coalitie met een goed lopend programma maar een beperkt aanbod en bereik.

GKA:

Gelijke Kansen Alliantie;

Kaderregeling:

Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS;

lokale coalitie:

groep van lokale partijen die gezamenlijk betrokken zijn bij de ontwikkeling en uitvoering van het programma rijke schooldag, die in ieder geval bestaat uit een bevoegd gezag van één van deelnemende schoolvestiging, de gemeente waarin de school of vestiging staat, en één of meer (maatschappelijke) organisaties;

lokale partij:

organisatie die opereert in de fysieke omgeving van een schoolvestiging, zoals zorginstellingen, bibliotheken, instelling op het gebied van sociaal werk, welzijnsorganisaties, sportverenigingen, cultuurinstellingen of kinderopvang;

minister:

Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs;

ontwikkelgebieden:

aanbod op het gebied van sport, cultuur, cognitieve ontwikkeling, sociale ontwikkeling of het gebied van oriëntatie op jezelf of op de wereld;

penvoerder:

bevoegd gezag van een deelnemende school of schoolvestiging die namens de lokale coalitie de aanvraag indient;

po:

primair onderwijs niet zijnde speciaal onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs;

programma rijke schooldag:

lokaal programma met activiteiten buiten de reguliere onderwijstijd van een school of schoolvestiging, aangeboden door de lokale coalitie ten behoeve van leerlingen op scholen met relatief veel leerlingen met een risico op een onderwijsachterstand;

school:

school als bedoeld in artikel 1 van de Wet op het primair onderwijs, artikel 1 van de Wet op de expertisecentra, artikel 1 van de Wet op het voortgezet onderwijs, artikel 127e van de Wet voortgezet onderwijs BES of artikel 67 van de Wet primair onderwijs BES;

schoolvestiging:

nevenvestiging als bedoeld in artikel 1 van de Wet op het primair onderwijs, hoofdvestinging als bedoeld in artikel 73a van de Wet op het voortgezet onderwijs of artikel 127b van de Wet voortgezet onderwijs BES, nevenvestiging als bedoeld in artikel 73b van de Wet op het voortgezet onderwijs of artikel 127c van de Wet voortgezet onderwijs BES of tijdelijke nevenvestiging als bedoeld in artikel 73d van de Wet op het voortgezet onderwijs;

so:

speciaal onderwijs, niet zijnde voortgezet speciaal onderwijs;

starter:

gebied dat nog niet gestart is met de uitvoering van een programma rijke schooldag of nog geen coalitie heeft gevormd.

voorloper:

lokale coalitie die op grond van de Regeling selectie voorlopers Rijke Schooldag door de minister als voorloper is aangemerkt;

vo:

voortgezet onderwijs;

vso:

voortgezet speciaal onderwijs.

Artikel 2. Toepasselijkheid Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS

Deze regeling geldt in aanvulling op de Kaderregeling.

Artikel 3. Doel en doelgroep

5. De minister kan voor het schooljaar 2022–2023 subsidie verstrekken aan:
 - a.een bevoegd gezag dat een voorloper vertegenwoordigt, voor het uitbreiden of doorontwikkelen van een programma Rijke schooldag dat aansluit bij het curriculum door de desbetreffende lokale coalitie, als beschreven in het activiteitenplan; of
 - b.een bevoegd gezag dat een doorgroeier vertegenwoordigt, voor het uitbreiden of doorontwikkelen van een programma Rijke schooldag dat aansluit bij het curriculum door een lokale coalitie, als beschreven in het activiteitenplan.
6. De minister kan bovendien voor de schooljaren 2022–2023 tot en met 2024–2025 eenmalig subsidie verstrekken aan starters, voor het opstellen van een projectplan en convenant dat is gericht op het in de toekomst aanbieden van een programma Rijke schooldag.
7. Met doelgroep wordt in deze regeling bedoeld:
 - a.basisscholen als bedoeld in artikel 1 van de Wet op het primair onderwijs, die ten minste een positieve achterstandsscore hebben op basis van de onderwijsscores als bedoeld in artikel 18 van het Besluit bekostiging WPO 2022, van de leerlingen die op 1 oktober 2021 stonden ingeschreven op de desbetreffende school of schoolvestiging;
 - b.scholen als bedoeld in artikel 1 van de Wet primair onderwijs BES;
 - c.speciale scholen voor basisonderwijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op het primair onderwijs die meer dan vier leerlingen hebben met een niet-Nederlandse culturele achtergrond als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bekostiging WPO 2022;
 - d.scholen voor speciaal onderwijs, voor voortgezet speciaal onderwijs of voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de expertisecentra, die meer dan vier leerlingen hebben met een niet-Nederlandse culturele achtergrond als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bekostiging WEC 2022;
 - e.scholen voor voortgezet onderwijs als bedoeld in van artikel 1 van de Wet op het voortgezet onderwijs die ten minste een positieve achterstandsscore hebben op basis van de onderwijsscores van de leerlingen die op 1 oktober 2021 op deze vestigingen zijn ingeschreven, zoals opgenomen in de bijlage van de Regeling aanvullende bekostiging uitvoering Nationaal Programma Onderwijs PO en VO; en
 - f.scholen als bedoeld in artikel 1 van de Wet voortgezet onderwijs BES.
8. Een programma Rijke schooldag heeft ten doel:
 - a.alle leerlingen op de scholen die behoren tot de doelgroep, ongeacht de omstandigheden waarin ze opgroeien, in staat te stellen zichzelf in brede zin hun talenten te ontplooiën en vaardigheden te ontwikkelen ter bevordering van kansengelijkheid in het onderwijs en een gelijkwaardige deelname aan de maatschappij; en
 - b.de samenwerking tussen de school of de schoolvestiging en lokale partijen met het oog op het onder a genoemde doel te bevorderen, waarbij het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waarin de school of schoolvestiging, is gevestigd,

onderscheidenlijk het eilandsbestuur van het openbaar lichaam Bonaire, Sint Eustatius of Saba, een ondersteunende rol heeft.

Artikel 4. Subsidieplafond, maximale hoogte subsidie

1. Voor subsidieverstrekking op grond van deze regeling is voor het schooljaar 2022–2023 in totaal een bedrag beschikbaar van € 33.970.000,–.
2. Van het bedrag, bedoeld in het eerste lid, is:
 - a. € 26.370.000,– beschikbaar voor subsidieverstrekking aan ten hoogste 45 voorlopers;
 - b. € 5.000.000,– beschikbaar voor subsidieverstrekking aan ten hoogste 50 doorgroeiers; en
 - c. € 2.625.000,– beschikbaar voor subsidieverstrekking aan ten hoogste 35 starters.
3. Het subsidiebedrag voor een subsidie aan voorlopers is een vast bedrag van € 586.000,– per aanvraag.
4. Het subsidiebedrag voor een subsidie aan doorgroeiers is een vast bedrag van € 100.000,– per aanvraag.
5. Het subsidiebedrag voor een subsidie aan starters is een vast bedrag van € 75.000,– per aanvraag.
6. Het subsidiebedrag voor een subsidieontvanger in Caribisch Nederland wordt omgerekend in dollars tegen de vastgestelde wisselkoers.
7. Indien aan een voorloper geen subsidie wordt toegekend, wordt het beschikbare vaste bedrag herverdeeld in gelijke delen over de resterende voorlopers.
8. Indien minder aanvragen voor doorgroeiers worden toegekend dan budget beschikbaar is, wordt het resterende bedrag herverdeeld in gelijke delen over de resterende geselecteerde doorgroeiers.
9. Indien minder aanvragen voor starters worden toegekend dan budget beschikbaar is, wordt het resterende bedrag herverdeeld in gelijke delen over de aanvragers van de voorlopers.

Artikel 5. Aanvrager

1. De subsidieaanvraag wordt ingediend door een bevoegd gezag van de school of schoolvestiging die behoort tot de doelgroep als bedoeld in artikel drie, derde lid.
2. In aanvulling op het eerste lid geldt dat een subsidie voor een voorloper of doorgroeier door de penvoerder wordt ingediend namens een lokale coalitie.
3. De subsidie wordt verstrekt aan en verantwoord door de penvoerder.
4. De penvoerder is verantwoordelijk voor alle aan de subsidie verbonden verplichtingen, ongeacht welke van de deelnemers aan de lokale coalitie feitelijk is belast met de uitvoering van de daarop betrekking hebbende werkzaamheden.

5. In aanvulling op het eerste lid geldt dat in het geval van een starter alleen scholen die behoren tot de doelgroep, als bedoeld in artikel 3, derde lid, een aanvraag kunnen indienen.
6. Scholen of schoolvestigingen kunnen aan maximaal één aanvraag deelnemen.

Artikel 6. Aanvraag subsidie

1. Een subsidieaanvraag kan worden ingediend van 22 augustus 2022 tot en met 30 september 2022. Aanvragen die worden ingediend na 30 september 2022 worden afgewezen.
2. Subsidieaanvragen kunnen worden ingediend met het digitale aanvraagformulier dat te vinden is op de website [Externe link:www.dus-i.nl](http://www.dus-i.nl).

Artikel 7. Aanvullende eisen aanvraag voorlopers

1. In aanvulling op artikel 6 gaat een aanvraag voor subsidie aan voorlopers vergezeld van:
 - a. een Convenant Rijke Schooldag;
 - b. een activiteitenplan dat is opgesteld waarin de voorloper aangeeft:
 - 1°. wat het huidige aanbod is in schooljaar 2021/2022;
 - 2°. wat het gemiddelde aantal leerlingen is dat een aanvullend aanbod krijgt per week over 40 schoolweken, over de gehele populatie van de scholen in de coalitie;
 - 3°. wat het gemiddelde aantal uren aanvullende aanbod is per week over 40 schoolweken over de gehele populatie van de scholen in de coalitie;
 - 4°. hoeveel ontwikkelgebieden in het huidig aanbod worden aangeboden;
 - 5°. naar welk aanbod wordt gestreefd, in leerlingenaantallen, uren, ontwikkelgebieden of naar welke kwaliteit, en
 - 6°. welke concrete activiteiten worden uitgevoerd om dat streven te bereiken;
2. Een Convenant Rijke Schooldag wordt ondertekend door alle deelnemers aan de lokale coalitie die verantwoordelijk zijn voor de opstelling en uitvoering van het programma Rijke schooldag, waarin de deelnemers:
 - a. verklaren dat zij gezamenlijk het activiteitenplan uit zullen voeren en dat alle gegevens die noodzakelijk zijn voor de verantwoording door de aanvrager van de subsidie op verzoek aan de aanvrager worden verstrekt; en
 - b. zich committeren aan:
 - 1°. een samenwerking van ten minste drie jaar als lokale coalitie;
 - 2°. een door henzelf opgestelde en, in het convenant opgenomen, ambitie en globale afspraken voor het intensiveren, doorontwikkelen of uitbreiden van het lokale programma rijke schooldag;

3°.het doorlopend analyseren van de eigen context en leerlingpopulatie, met als doel te komen tot een onderbouwde keuze voor de doorontwikkeling van hun Rijke schooldag op basis van onderzoek, data, monitoring of voortschrijdend inzicht;

4°.het leveren van een actieve bijdrage aan de lerende aanpak van het voorloperstraject en de kennisopbouw en kennisdeling, bestaande uit:

- I. het meewerken aan monitoring en onderzoek; en
- II. het deelnemen aan het inhoudelijke programma van het voorloperstraject en activiteiten te organiseren met als doel kennis te delen met de lokale coalitie, in de regio en met de Gelijke Kansen Alliantie van het Ministerie van OCW.

Artikel 8. Aanvullende eisen aanvraag doorgroeiers

1. Een lokale coalitie komt uitsluitend in aanmerking als doorgroeier indien:
 - a. a.het aanbod beschikbaar is voor alle leerlingen van de deelnemende schoolvestiging(-en);
 - b. b.activiteiten worden uitgevoerd op minstens twee ontwikkelgebieden;
 - c. c.een aanbod van ten minste twee uren per week per leerling.
 - d. d.de lokale coalitie een aanbod heeft voor alle leerlingen op minimaal één schoolvestiging.
2. De aanvraag voor subsidie aan doorgroeiers komt slechts voor subsidie in aanmerking als deze vergezeld gaat van:
 - a. a.een Convenant Rijke Schooldag als bedoeld in artikel 7, tweede lid, met dien verstande dat artikel 7, tweede lid, onderdeel b, onder 4°, niet van toepassing is; en
 - b. b.een activiteitenplan, ten aanzien waarvan artikel 7, eerste lid, onderdeel b, van overeenkomstige toepassing is.

Artikel 9. Aanvullende eisen aanvraag starters

In aanvulling op artikel 6 bevat een aanvraag voor subsidie aan starters een verklaring dat de aanvrager starter is en een intentieverklaring van minimaal de schoolvestiging en minimaal één gemeente om tot een convenant te komen.

Artikel 10. Loting

1. De ingediende aanvragen voor subsidie aan doorgroeiers worden door middel van loting gerangschikt.
2. De ingediende aanvragen voor subsidie aan starters worden door middel van loting gerangschikt.

Artikel 11. Vaststelling, betaling en besteding subsidie

1. De subsidie wordt uiterlijk op 31 december 2022 direct vastgesteld.
2. De minister bepaalt het betaalritme in de beschikkingen.

3. Als de activiteiten zijn uitgevoerd en aan de verplichtingen is voldaan, kan het niet aangewende deel van de subsidie worden besteed aan activiteiten waarvoor bekostiging wordt verstrekt.
4. DUS-I beslist uiterlijk dertien weken na het aflopen van de aanvraagtermijn op de aanvraag.

Artikel 12. Subsidieverplichtingen algemeen

1. De subsidieontvanger:
 - a. werkt op verzoek van de minister mee aan kennisdelingsactiviteiten; en
 - b. deelt de inhoud van het programma Rijke schooldag na verstrekking van de subsidie met onderzoekers die in opdracht van de minister de subsidieregeling evalueren met inachtneming van de Algemene verordening gegevensbescherming.
2. De voorlopers en doorgroeiers kunnen een verlenging van de looptijd van de subsidie aanvragen indien de activiteiten door onvoorziene omstandigheden niet binnen een jaar kunnen worden afgerond.
3. De penvoerder brengt de bevoegde gezagsorganen van de betrokken scholen en andere organisaties uit de lokale coalitie op de hoogte van de verplichtingen in deze regeling beschreven.

Artikel 13. Aanvullende subsidieverplichtingen voorlopers

1. De activiteiten van voorlopers worden uitgevoerd in de periode van 1 augustus 2022 tot en met 31 juli 2023.
2. In aanvulling op artikel 12 geldt voor voorlopers dat:
 - a. de activiteiten plaatsvinden op een reguliere schooldag, buiten de reguliere onderwijstijd;
 - b. op een publiek toegankelijke plaats een overzicht wordt gepubliceerd van de activiteiten die georganiseerd zijn;
 - c. ziet erop toe dat de personen die in de uitvoering werken met de leerlingen in het bezit zijn van een Verklaring Omtrent Gedrag; en
 - d. spant zich ervoor in alle leerlingen op de scholen uit de lokale coalitie te laten deelnemen aan de aangeboden activiteiten.

Artikel 14. Aanvullende subsidieverplichtingen doorgroeiers

De subsidieverplichtingen als beschreven in artikel 13 gelden tevens voor doorgroeiers.

Artikel 15. Aanvullende subsidieverplichtingen starters

1. De activiteiten van starters worden uitgevoerd in de periode van 1 augustus 2022 tot en met 31 juli 2025.
2. In aanvulling op artikel 12 dienen starters:

- a. binnen acht weken na de subsidieperiode het ontwikkelde convenant en een activiteitenplan in, als bedoeld in artikel 8, tweede lid; en
- b. op een publiek toegankelijke plaats het convenant en activiteitenplan te publiceren.

Artikel 16. Verantwoording

1. De verantwoording van de subsidie geschiedt in de jaarverslaggeving overeenkomstig de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, onderscheidenlijk de Regeling jaarverslaggeving onderwijs BES, met model G, onderdeel 1, zoals bedoeld in richtlijn 660 van de Raad voor de Jaarverslaggeving.
2. Als de activiteiten zijn uitgevoerd en aan de verplichtingen is voldaan, kan het niet aangewende deel van de subsidie worden besteed aan andere activiteiten waarvoor bekostiging wordt verstrekt.
3. De aanvrager toont op verzoek van de minister aan dat de activiteiten waarvoor subsidie is verstrekt, zijn verricht en dat is voldaan aan de verplichtingen die aan de subsidie verbonden zijn.

Artikel 17. Wijziging Wet op het voortgezet onderwijs in Wet voortgezet onderwijs 2020

Deze regeling wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1 wordt als volgt gewijzigd:

1. In de begripsbepaling van het begrip 'bevoegd gezag' wordt 'artikel 1 van de Wet op het voortgezet onderwijs, artikel 127e van de Wet voortgezet onderwijs BES' vervangen door 'artikel 1.1 van de Wet voortgezet onderwijs 2020'.
2. In de begripsbepaling van het begrip 'school' wordt 'artikel 1 van de Wet op het voortgezet onderwijs, artikel 127e van de Wet voortgezet onderwijs BES' vervangen door 'artikel 1.1 van de Wet voortgezet onderwijs 2020'.
3. In de begripsbepaling van het begrip 'schoolvestiging' wordt 'hoofdvestiging als bedoeld in artikel 73a van de Wet op het voortgezet onderwijs of artikel 127b van de Wet voortgezet onderwijs BES, nevenvestiging als bedoeld in artikel 73b van de Wet op het voortgezet onderwijs of artikel 127c van de Wet voortgezet onderwijs BES of tijdelijke nevenvestiging als bedoeld in artikel 73d van de Wet op het voortgezet onderwijs' vervangen door 'hoofdvestiging als bedoeld in artikel 4.13 van de Wet voortgezet onderwijs 2020, nevenvestiging als bedoeld in artikel 4.14 van de Wet voortgezet onderwijs 2020 of tijdelijke nevenvestiging als bedoeld in artikel 4.16 van de Wet voortgezet onderwijs 2020'.

B

In artikel 3, tweede lid, onderdeel c, wordt 'als bedoeld in artikel 1 van de Wet op het voortgezet onderwijs' vervangen door 'als bedoeld in artikel 1.1 van de Wet voortgezet onderwijs 2020'.

Artikel 18. Inwerkingtreding en geldigheidsduur

1. Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst, met uitzondering van artikel 17, dat in werking treedt met ingang van 1 augustus 2022.
2. Deze regeling vervalt met ingang van 1 januari 2027.

Artikel 19. Citeertitel

Deze regeling wordt aangehaald als: Subsidieregeling School en omgeving.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs, A.D. Wiersma

TOELICHTING

De Subsidieregeling *School en omgeving* (hierna: de subsidieregeling) regelt de activiteiten waarvoor en de voorwaarden waaronder de minister subsidie kan verstrekken voor de daarin beschreven activiteiten. De Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS (hierna: de Kaderregeling) en de Wet overige OCW-subsidies (hierna: WOOS) vormen de juridische grondslag voor deze subsidieregeling.

Inleiding

Kansengelijkheid houdt in dat elk kind zijn talenten ten volle moet kunnen ontplooiën, ongeacht de thuissituatie of omgeving waarin het opgroeit. In kwetsbare gebieden lopen kinderen echter sneller en vaker onderwijsachterstanden op, is er een hoge criminaliteit en is de levensverwachting structureel lager. De coronacrisis zorgde in deze gebieden voor een exponentiële toename van de problematiek. De gelijke kansen vergroten is een brede maatschappelijke opgave en vraagt om een integrale aanpak. Dit moet bereikt worden door het versterken van de verbindingen binnen de driehoek school – thuis – omgeving.¹ Hiervoor is samenwerking tussen lokale partijen noodzakelijk. De school is voor leerlingen en ouders een veilige haven en soms de enige plek om leerlingen te bereiken en te stimuleren en behoeften te signaleren. Tegelijkertijd kan een school deze verantwoordelijkheid niet alleen dragen. Om de omgeving van een kind te versterken is een coalitie met scholen, gemeenten en maatschappelijke organisaties noodzakelijk. De gemeente kan het onderwijsbeleid, sportbeleid, zorgbeleid en cultuurbeleid bij elkaar brengen, maatschappelijke organisaties kunnen met name in het organiseren van aanbod en het ondersteunen van de school een belangrijke rol spelen.

Er gebeurt al veel op het vlak van de rijke schooldag op diverse locaties in Nederland. Deze subsidieregeling is erop gericht bij die initiatieven aan te sluiten en ervan te leren. Daarnaast wordt aan scholen die nog geen rijke schooldag hebben de ruimte gegeven de lokale samenwerking op te zoeken. Het is een eerste fase van een lange termijn traject *School en Omgeving* waarin zal worden gebouwd aan het opbouwen van een model *School en omgeving*. Deze financiële impuls is een aanmoediging om samen met het veld aan de slag te gaan op plekken waar de nood het hoogste is. Het voeren van het gesprek en leren van de praktijk heeft ten doel steeds scherper in beeld te krijgen wat er voor de vormgeving van een effectief naschools aanbod nodig is.

Proces en fasering

Voorlopers: preselectie

Deze subsidieregeling is een eerste fase in de lerende aanpak rijke schooldag. De ervaringen en kennis die in deze fase worden opgedaan zal worden benut voor het vervolg. Er wordt gestart met een groep voorlopers van de rijke schooldag die in de gelegenheid worden gesteld hun bestaande activiteiten uit te breiden en/of te intensiveren waarmee zij bijdragen aan het bevorderen van kansgelijkheid voor leerlingen die opgroeien in een minder gunstige omgeving. Tegelijkertijd wordt van deze voorlopers verwacht dat zij meedoen aan kennisopbouw en kennisdeling, en meedenken over een duurzame, structurele vormgeving van de rijke schooldag.

In mei 2022 is een bericht in de Staatscourant geplaatst met de selectiecriteria en selectiewijze om te komen tot de aanwijzing van lokale coalities als voorlopers. Geïnteresseerden voor de subsidie in de categorie voorlopers konden zich na plaatsing van dit bericht per mail melden bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Het ministerie heeft de partijen benaderd die zich hebben aangemeld voor het opstellen van een locatieportret. Een selectiecommissie heeft op basis van deze locatieportretten een selectie gemaakt. De wijze van selectie is beschreven in het bericht in de Staatscourant. Alle partijen die zich hebben gemeld, hebben van de minister een bericht ontvangen met een afwijzing of een bevestiging waarin ze als voorlopers zijn geselecteerd.

Starters en doorgroeiërs

Naast de groep 'voorlopers' krijgen ook 'doorgroeiërs' middelen voor één jaar voor het verder ontwikkelen van hun programma. De doorgroeiërs zijn gebieden die goed op weg zijn een programma neer te zetten, maar bijvoorbeeld te klein zijn om als een voorloper te classificeren. Aan de andere kant staan ze niet meer in de beginfase en vallen dus ook niet meer in de categorie starters.

Daarnaast wordt een kleinere groep starters ruimte gegeven om een samenwerking met lokale partijen te organiseren waarmee gewerkt wordt aan het opstellen van een convenant Rijke schooldag. Hierbij kan geleerd worden van de ervaringen om te komen tot meer lokale samenwerking met partijen in de omgeving van de school, het opstellen van een projectplan en de rolverdeling, bijvoorbeeld als het gaat om de verantwoordelijkheid van de school en de ondersteuning door de gemeente. Starters die in aanmerking komen volgens de voorwaarden van deze subsidie kunnen een aanvraag indienen bij DUS-I. Dit aanvraagformulier is tevens op de site van DUS-I te vinden, inclusief de datum waarop de aanvraag binnen moet zijn. Na binnenkomst van alle aanvragen vindt er een loting plaats tot het beschikbare subsidieplafond is bereikt. De subsidie voor starters wordt eenmalige verstrekt en kan worden besteed in de schooljaren 2022–2023, 2023–2024 en 2024–2025. De drie schooljaren geeft de ruimte om tot een goed convenant te komen en gaandeweg te leren.

Reikwijdte

Met deze subsidieregeling kunnen de voorlopers en doorgroeiërs activiteiten in de omgeving van de school ontplooiën die gedefinieerd staan in het Convenant en activiteitenplan. Dit zijn activiteiten die bovenop de verplichte onderwijstijd worden aangeboden. De activiteiten van de rijke schooldag moeten bijdragen aan de *brede talentontwikkeling* van leerlingen. Het zijn extra activiteiten die moeten compenseren wat deze doelgroep leerlingen *niet vanuit hun omgeving* aangeboden krijgen.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 Begripsbepalingen

De lokale coalitie gaat over de samenwerking tussen school of schoolvestiging, gemeente en lokale partijen. Het kan om één of meerdere scholen gaan, zowel uit het primair, (voortgezet)

speciaal en voortgezet onderwijs. Het kan een rijke schooldag op een specifieke schoolvestiging, de samenwerking van scholen in een wijk, dorp of een stadsdeel zijn. Het kan ook gaan om een initiatief van een gemeente die de samenwerking met scholen binnen en buiten de gemeente aangaat. Het betreft minimaal de gemeente waarin de school of vestiging in is gevestigd, gemeenten uit de regio mogen tevens aansluiten. De lokale partijen betreffen partijen in de fysieke omgeving van de school of de schoolvestiging die een bijdrage kunnen leveren aan de rijke schooldag. Het is aan de lokale coalitie om te bepalen welke partijen daarvoor in aanmerking komen. Voorbeelden die worden genoemd zijn (jeugdgezondheids)zorginstellingen, bibliotheken, sociaal werk, welzijnsorganisaties, sportverenigingen en cultuurinstellingen. Deze voorbeelden zijn niet uitputtend bedoeld. Belangrijk is dat de school in samenwerking met de gemeente bepaalt welke organisatie een goede bijdrage kan leveren aan de rijke schooldag. De school kent de doelgroep het beste en kan samen met de gemeente bepalen welke verbinding met lokale partijen nuttig is om aan te gaan. Ook de kinderopvang wordt gezien als een maatschappelijke partij die een belangrijke rol kan vervullen bij de uitvoering van het aanbod. De kinderopvang is apart gedefinieerd om duidelijk te maken dat het gaat om dagopvang en buitenschoolse opvang.

In de regeling wordt gesproken over het programma rijke schooldag. Daarmee wordt het lokale programma bedoeld. Het landelijke programma heeft de naam *School en omgeving*. Met het landelijke programma wordt onder andere een kennisinfrastructuur opgezet.

Het format Convenant is te vinden op de website gelijke-kansen.nl van de Gelijke Kansen Alliantie. De Gelijke Kansen Alliantie kan benaderd worden voor ondersteuning, advies en kennisdeling.

Artikel 2. Toepasselijkheid Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS

De Kaderregeling subsidies OCW, SZW en VWS (de Kaderregeling), die op 1 april 2016 in werking is getreden, is van toepassing op subsidies die op grond van deze regeling worden verstrekt.

In de Kaderregeling zijn algemene subsidieregels opgenomen over onder andere de verplichtingen van subsidieontvangers. De Kaderregeling kan worden gezien als algemene subsidieregeling, terwijl in de regeling de bijzondere regels staan die specifiek voor de subsidie voor Rijke Schooldag gelden. Het is daarom niet noodzakelijk deze ook in de regeling op te nemen.

Artikel 3. Doel en doelgroep

Doel van de subsidie

Het doel van deze subsidieregeling is in staat brengen van lokale coalities tot het bieden van een kwalitatief goed programma van activiteiten rond de school gericht op een stimulerende en ondersteunende omgeving zodat elke leerling zijn talenten en vaardigheden in de volle breedte kan ontwikkelen en benutten en daarvan kan leren.

Het uitbreiden en doorontwikkelen van een lokaal programma kan op verschillende manieren:

1. Uitbreiding van het aantal leerlingen
2. Uitbreiding van het aantal uren
3. Uitbreiding van het aanbod met meer activiteiten

4. Kwalitatieve doorontwikkeling van het programma. Hieronder verstaan we het werken aan een integrale aanpak waarin verschillende domeinen en partijen op elkaar aan worden gesloten, meer integraliteit in het programma van verschillende scholen en professionalisering. Een integrale aanpak kan bijvoorbeeld betekenen dat het lokale programma in samenhang wordt gebracht met aanpalend (gemeentelijk) beleid, te denken aan onderwijs, jeugdzorg, kinderopvang, maatschappelijk werk, armoedebeleid, ruimtelijke ordening etc.

Voor starters is het doel gericht op het tot stand brengen van een programma. Daarmee verschilt het enigszins van de voorlopers en doorgroeiers. Het convenant en het activiteitenplan is het eindpunt in deze regeling, maar tegelijk voor de gebieden een beginpunt om een programma tot uitvoer te brengen. Het uiteindelijke doel is voor alle gebieden daarmee gelijk.

De activiteiten moeten ten doel hebben om de brede ontwikkeling van de leerlingen te stimuleren. De variëteit aan activiteiten die met deze regeling kunnen worden gesubsidieerd is groot. Dit past bij het concept van deze eerste fase waar deze regeling op ziet, waarin zoveel mogelijk ruimte wordt gegeven aan lokale initiatieven die aansluiten bij de lokale problematiek en behoeften. Voorbeelden zijn sport- en muziekactiviteiten, hulp bij huiswerk (eventueel door ouders daarin te ondersteunen), bezoeken aan musea of andere wijken, de kennismaking met toekomstige beroepen of techniek, zorg en natuur, deelname aan hobby's in de vrije tijd zoals scouting. Het is aan de lokale coalitie om te onderbouwen hoe de activiteiten waarvoor subsidie wordt aangevraagd bijdragen aan een brede talentontwikkeling.

De activiteiten kunnen door verschillende aanbieders worden verzorgd. Voor wat betreft cultuur kunnen kansrijke coalities samenwerking opzoeken met bestaande netwerken zoals de penvoerders van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit, combinatiefunctionarissen cultuur (de cultuurcoaches) en bibliotheken. Ook op het vlak van leefstijl, jeugd en welzijn kan met diverse partijen worden samengewerkt, zoals met buurtwerk, buurtsportcoaches, zwembaden en speelverenigingen. Voor de pedagogische kennis en ervaring met het organiseren van activiteiten kan gedacht worden aan de inzet van pedagogisch medewerkers uit de bso.

(Neven-)Effecten

De verwachting is dat de activiteiten bijdragen aan factoren als motivatie, zelfvertrouwen, welzijn en gezondheid van leerlingen. Ook een goede oriëntatie op de wereld, vakmanschap en hoe een leerling zich daartoe verhoudt is van belang. Bijvoorbeeld in het kader van loopbaanontwikkeling en de sociale ontwikkeling. Daarnaast kan het zorgen voor een betere aansluiting tussen thuis, omgeving en school. Dit moet bijdragen aan meer kansgelijkheid in het onderwijs. Het effect van de activiteiten dat wordt beoogd is gericht op beter presterende leerlingen in het onderwijs op sociaal, mentaal, fysiek en/of cognitief vlak. Op de lange termijn moet dit bijdragen aan een betere voorbereiding van de leerling op het verwerven van een volwaardige positie in de maatschappij.

Doelgroep

Kansenongelijkheid speelt overal, maar niet altijd in gelijke mate of op dezelfde manier. Geografische en demografische verschillen maken de uitdagingen per locatie verschillend. Het optimaal ontwikkelen van de talenten van leerlingen vraagt dan ook op iedere plek iets anders en op die plekken waar de uitdaging het grootste is een grotere inzet.² Het gaat om scholen en schoolvestigingen waar de uitdagingen groter zijn.

Om de leerlingen die opgroeien in een ongunstige omgeving optimaal te bereiken wordt van scholen gevraagd te verklaren dat ze stimuleren **dat alle leerlingen** van de school of

schoolvestiging die een beroep doen op de subsidie deelnemen aan de activiteiten. Deelname van alle leerlingen van de school of schoolvestiging is een beleidsmatig uitgangspunt van het programma *School en omgeving*. Hiermee wordt de kans op deelname van de leerlingen die opgroeien in een ongunstige omgeving aan de activiteiten vergroot, wordt bijgedragen aan cohesie en het 'leren van elkaar' binnen de groep. De deelname van alle leerlingen op de school of schoolvestiging is echter geen verplichting, de activiteiten vallen immers buiten de onderwijstijd. Het is belangrijk in de aanvraag een realistische prognose te hebben van het aantal leerlingen dat daadwerkelijk aan de activiteiten deelneemt.

De subsidie van voorlopers en doorgroeiërs is bedoeld voor extra activiteiten, of te wel activiteiten buiten de verplichte onderwijstijd. Voor de activiteiten binnen het verplichte lesprogramma worden scholen gefinancierd vanuit de reguliere bekostiging. Van de aanvragende partijen wordt wel verwacht dat zij de activiteiten, zoals die in de aanvraag worden voorgesteld, zoveel mogelijk laten aansluiten bij de ontwikkeling van de leerling. Door te zorgen voor de aansluiting met het curriculum en de ontwikkeling van een leerling in de klas kan het maximale effect worden behaald uit het bevorderen van de brede leerlijn. Verzocht wordt de extra activiteiten zoveel mogelijk in en rond de school en de wijk te laten plaatsvinden vanwege de verbinding met de school en om de deelname laagdrempelig te houden en waar mogelijk te verduurzamen (bijvoorbeeld door aanmelding bij een vereniging). Dit extra activiteiten voor de rijke schooldag vallen buiten de wettelijke onderwijstijd, maar kunnen binnen de schooldag plaatsvinden. De extra activiteit kan bijvoorbeeld in de pauze van een schooldag worden georganiseerd. Maar deze mag niet in de plaats komen van reguliere onderwijstijd.

Samenwerking en rolverdeling

De doelgroep van de subsidie betreft ten eerste scholen die een convenant Rijke schooldag hebben opgesteld, waarin ze samenwerken binnen een lokale coalitie en die ze willen uitvoeren met deze subsidie. Ten tweede betreft het scholen die in de betreffende schooljaren komen tot een lokale coalitie die tezamen een Rijke schooldag willen gaan uitvoeren. Dit wordt vastgelegd in een projectplan in de geest van een convenant Rijke schooldag.

Het heeft de voorkeur om zoveel mogelijk samen te werken met maatschappelijke organisaties zonder winstoogmerk, teneinde het publieke geld niet te besteden aan het vergroten van winsten van commerciële partijen. Dit is echter geen absoluut doel. Zo zijn er commerciële sportaanbieders die een betekenis kunnen hebben in het aanbod rond de school of schoolvestiging, en kan de buitenschoolse opvang met alle pedagogische expertise een belangrijke rol vervullen. Partijen die aan de rijke schooldag deelnemen worden verzocht dit zoveel mogelijk tegen kostprijs aan te bieden, bijvoorbeeld als het gaat om commerciële onderwijsbureaus die bijlessen of huiswerkbegeleiding geven. Scholen en gemeenten kunnen hier bij het aangaan van lokale coalities op letten. Daarnaast dient rekening gehouden te worden met Europese regelgeving ten aanzien van staatssteun en aanbesteding.

Starters

Starters kunnen een aanvraag indienen voor de kosten die nodig zijn om tezamen met de gemeente(n) en lokale partners een projectplan op te stellen voor het in een vervolgfase uitvoeren van een rijke schooldag. Bij het opstellen van het projectplan en het verbinden van alle betrokken partijen heeft de gemeente een belangrijke faciliterende en ondersteunende rol. De betrokken school of scholen kunnen ervoor zorgen dat het projectplan aansluit bij de behoefte van de doelgroep en het curriculum, zodat er sprake is van een doorlopende leerlijn.

Artikel 4. Subsidieplafond, maximale hoogte subsidie

Deze subsidieregeling is bedoeld voor zowel voorlopers, doorgroeiërs, als starters. De minister verleent subsidie voor de financiering voor voorlopers en doorgroeiërs voor één jaar van programma's voor rijke schooldag die bij ontvangst van de aanvraag reeds begonnen zijn.

Artikel 5. Aanvrager

Voor aanvraag van subsidie wordt een door de minister vastgesteld aanvraagformulier gebruikt dat de Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen (DUS-I) beschikbaar stelt op haar website [Externe link:www.dus-i.nl](http://www.dus-i.nl).

Het bevoegd gezag van de school of schoolvestiging is penvoerder van de aanvraag. De reden hiervoor is dat de school een centrale rol heeft bij de rijke schooldag. De school heeft het beste zicht op de ontwikkeling en behoeften van de leerling. Daarnaast staat de school in direct contact met de leerlingen die met deze subsidieregeling moeten worden bereikt. De school heeft een sociale functie en biedt structuur en veiligheid. Hiermee biedt de school als vindplaats, vaak ook als werkplaats, een belangrijke uitvalsbasis voor het aanbod van de rijke schooldag.

Gezien de huidige werkdruk van scholen moet de werklast voor scholen bij deze subsidieregeling zoveel mogelijk worden beperkt. Daarvoor wordt een sterk beroep gedaan op de partijen die zich aansluiten bij de coalitie. De gemeente heeft een belangrijke rol in de organisatie van de rijke schooldag en kan vanuit een regierol maatschappelijke organisaties betrekken en het onderwijsbeleid, sportbeleid, zorgbeleid en cultuurbeleid bij elkaar brengen. Ook kan de gemeente helpen bij het organiseren van de lokale coalitie die de subsidieaanvraag voor een startende school of schoolvestiging gaat ondertekenen.

Een bevoegd gezag kan penvoerder zijn voor meerdere coalities. Een school of schoolvestiging kan echter maar aan één coalitie deelnemen. Een bevoegd gezag dat bijvoorbeeld vestigingen in verschillende gemeenten heeft, kan op deze manier subsidie aanvragen voor verschillende lokale coalities. Indien het bevoegd gezag penvoerder is voor meerdere coalities, wordt de aanvraag per gebied ingediend waarbij duidelijk wordt aangegeven in welke gemeente(n) dit gebied staat.

Artikel 6. Aanvraag subsidie

Een subsidieaanvraag kan worden ingediend door het bevoegd gezag van een uit 's Rijks kas bekostigde school of schoolvestiging als bedoeld in artikel 1 van de Wet op het primair onderwijs of artikel 1 van de Wet op het voortgezet onderwijs, artikel 1 van de Wet op de expertisecentra, artikel 1 van de Wet primair onderwijs BES, of artikel 1 van de Wet voortgezet onderwijs BES.

Alleen basisscholen, vestigingen in het vo en vestigingen in het (v)so met relatief veel leerlingen met een risico op een onderwijsachterstand kunnen in het kader van deze subsidieregeling onderdeel uitmaken van de lokale coalitie. Alleen deze leerlingen kunnen worden meegenomen in de subsidieaanvraag. Scholen of schoolvestigingen kunnen maar aan één aanvraag deelnemen.

Op de website van de GKA wordt een handreiking gepubliceerd waarmee de gebieden tot een goed activiteitenplan kunnen komen. In het activiteitenplan wordt beschreven op welke manier de coalitie tot de doelen van de regeling wil komen (zie toelichting artikel 3). Daarbij moet concreet worden aangegeven:

- Welk doel van de regeling met de activiteiten worden behaald;
- Welke partijen dit gaan uitvoeren;
- Welke procesafspraken hiervoor gelden.

Artikel 7. Aanvullende eisen aanvraag voorlopers en artikel 8. Aanvullende eisen doorgroeiërs

De subsidie is voor één jaar. Het convenant geldt echter voor drie jaar en kan gebruikt worden voor eventuele aankomende subsidierondes. Voorlopers kunnen voor de aanvraag van de subsidie zoveel mogelijk gebruik maken van het reeds opgestelde locatieportret. Het aanvraagformulier verschilt op enkele punten van het locatieportret. Het formulier kan niet worden ingediend zonder dat deze gegevens zijn ingevuld. Het convenant wordt door alle verantwoordelijke partijen van de coalitie ondertekend. Daarmee zijn zij ook verantwoordelijk voor bijvoorbeeld het aanleveren van de juiste informatie indien hierom wordt gevraagd.

Specifiek voor de voorlopers wordt gevraagd kenbaar te maken dat ze zijn geselecteerd als voorloper in de preselectieprocedure.

In de aanvraag wordt tevens verklaard dat al het personeel dat in de uitvoering van de activiteiten met de leerlingen werkt in het bezit is van een verklaring omtrent gedrag. Verzocht wordt in de aanvraag aan te geven dat dit wordt gegarandeerd.

Artikel 9. Aanvullende eisen aanvraag starters

Voor de categorie starters staat in de aanvraag een verklaring dat alle partijen die de aanvraag ondertekenen de intentie hebben als lokale coalitie een convenant Rijke schooldag op te stellen binnen de subsidieperiode. De aanvraag is getekend door alle partijen die willen gaan deelnemen aan de lokale coalitie. In deze verklaring, machtigen zij de penvoerder om hen in het kader van de subsidieverstrekking te vertegenwoordigen, en verklaren zij dat ze alle gegevens die voor de penvoerder noodzakelijk zijn voor de verantwoording van de besteding van de subsidie op verzoek aan de penvoerder zullen verstrekken.

Daarnaast verklaart de starter bij aanvrager een startend gebied is. Dit houdt in dat er geen bestaande coalitie is, of/en het aanbod zich beperkt tot één ontwikkelgebied en/of er minder dan twee uur per schoolweek aanbod is.

Artikel 11. Vaststelling, betaling en besteding subsidie

De aanvragers in de categorie voorlopers en doorgroeiërs hebben hun gesubsidieerde activiteiten verricht als zij de activiteiten zoals beschreven in het activiteitenplan hebben uitgevoerd.

De aanvragers in de categorie starters hebben hun gesubsidieerde activiteiten verricht als zij tezamen met de lokale coalitie een convenant en een activiteitenplan/projectplan hebben opgesteld.

Enkel indien de activiteiten van het gehele programma volledig zijn uitgevoerd en aan alle verplichtingen is voldaan, kan het niet aangewende deel van de subsidie worden besteed aan andere activiteiten waarvoor bekostiging is verstrekt.

Artikel 12. Subsidieverplichtingen algemeen

Alle activiteiten die met de subsidie worden gefinancierd, worden via een monitor geëvalueerd. Een belangrijk doel van deze fase is kennis op te bouwen over voorlopers en starters die de samenwerking rond hun school of schoolvestiging gaan opbouwen. Daarmee wordt kennis en ervaring opgedaan voor de volgende fase van de Rijke schooldag.

De aanvragende partijen zijn verplicht om mee te werken aan de beantwoording van vragen en het aanleveren van gegevens in het kader van de monitoring en evaluatie van de

subsidieregeling of aan de minister op diens verzoek. De monitor zal onder meer ingaan op hoe de implementatie verloopt en welke werkzame factoren en verbeterpunten uit het programma naar voren komen.

De aanvrager maakt er bij de minister melding van indien de activiteiten waarvoor de subsidie is verstrekt niet of niet geheel worden uitgevoerd. Doorgroeiërs en voorlopers kunnen uitstel aanvragen. Dit geldt niet voor starters aangezien zij drie jaar de tijd hebben voor het ontwikkelen van een convenant en projectplan.

Artikel 16. Verantwoording

Gekozen is voor het verantwoordingsmodel G1 om de administratieve lasten te beperken.

De aanvragers verantwoorden zich volgens het vastgestelde regime. De minister kan ter controle een steekproef doen om te verifiëren of aan de voorwaarden van de subsidie is voldaan. Als er niet aan de subsidievoorwaarden is voldaan, kan de minister (een deel van de) subsidie terugvorderen.

Regeldruk

Administratieve lasten betreffen de kosten om te voldoen aan informatieverplichtingen aan de overheid, voortvloeiend uit wet- en regelgeving van de overheid. Het gaat om het verzamelen, bewerken, registreren, bewaren en ter beschikking stellen van informatie aan de overheid. Deze lasten doen zich voor bij de subsidieaanvraag en bij de verantwoording hiervan. Ook worden scholen gevraagd informatie te verstrekken ten behoeve van monitoring.

Ingeschat wordt dat voor het invullen van het aanvraagformulier en voor het zorgdragen voor medeondertekening door alle partijen uit de lokale coalitie van de verklaring bedoeld in artikel 7, een tijdsinvestering van twintig uur per aanvraag nodig is voor voorlopers en doorgroeiërs.

Voor het verstrekken van informatie ten behoeve van monitoring wordt vijf uur per aanvraag gerekend. Hierin zijn niet de uren voor het voorloperstraject en kennisdeling verwerkt. Aangezien de verantwoording via de jaarverslaggeving plaatsvindt, zijn de administratieve lasten voor de verantwoording verwaarloosbaar. De minister kan een steekproef nemen om te controleren of een aanvrager heeft voldaan aan de subsidievoorwaarden. Ingeschat wordt dat deze activiteit de aanvrager een tijdsinvestering van drie uur kost. Voor voorlopers gaan we uit van een maximale tijdsinvestering voor aanvraag en monitoring van vier uur.

Uitgaande van € 50 per uur bedragen de administratieve lasten per subsidieaanvraag dus maximaal € 1.400. Voor de beoogde aanvragers samen, bedragen de totale administratieve lasten maximaal € 133.140.

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs, A.D. Wiersma

¹[Externe link:Manifest-kwetsbare-gebieden.pdf \(g40stedennetwerk.nl\)](#)

²Brief aan Minister MPVO, Gelijke Kansen Alliantie, Den Haag, 2 februari 2022.

Bijlage III - Flyer programma School en Omgeving

Wat doe jij na schooltijd?

Programma 27 mei t/m 21 juni 2024

>> Cupcakes versieren

Maandag 27/5, 3/6, 10/6 en 17/6 van 15.00-16.00 uur
Lokaal: AP.008

Mmm... dat is leuk en lekker, we gaan cupcakes versieren en een boltaartje maken.

>> Dansen met LaStesa

Donderdag 30/5, 6/6, 20/6 en 4/7 van 15.00-16.00 uur
Dansstudio Windmolen 24 in Almelo (vlakbij school)
Hiphop / streetdance en leer vele verschillende stijlen van professionele entertainers met kwaliteit en plezier.

>> Songwriting

Vrijdag 31/5, 7/7, 14/7 en 21/7 van 13.30-14.30 uur
Lokaal: AE.005 en de laatste les bij Studio 15

Het mooiste instrument heb je altijd bij je. Wij helpen je graag met je stem en eigen songs.

Aanmelden? [klik hier \(link\)](#)

Bijlage IV - Informatieblad deelnemers

Informatie voor deelnemers

aan het onderzoek

Kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs en het programma School en Omgeving

Graag nodig ik u uit om deel te nemen aan een onderzoek. Voordat u besluit hieraan wel of niet te zullen deelnemen, is het belangrijk u van nadere informatie te voorzien. Neem de tijd om de volgende informatie zorgvuldig te bestuderen en stel gerust vragen indien bepaalde zaken niet duidelijk zijn of indien u meer informatie wenst. Graag verneem ik van u of u al dan niet mee wenst te doen aan het onderzoek.

Over mijzelf en mijn onderzoek

Als student van de Master Educatie in de Mens- en Maatschappijwetenschappen aan de Universiteit Twente doe ik momenteel onderzoek in het kader van het schrijven van mijn scriptie. Het onderwerp van mijn onderzoek is 'Kansengelijkheid in het Nederlandse onderwijs en het programma School en Omgeving'. Vanuit de politiek is er de afgelopen jaren steeds meer aandacht voor kansengelijkheid in het onderwijs. Dit heeft geresulteerd in beleid dat erop gericht is kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen. Het programma School en Omgeving dat wordt uitgevoerd door de Gelijke Kansen Alliantie (GKA) is hiervan een uitvloeisel. In mijn onderzoek wil ik nagaan in hoeverre het beleid van de overheid werkt en of het programma School en Omgeving de kansengelijkheid onder leerlingen bevordert.

Wat houdt deelname in?

Deelname aan het onderzoek houdt in dat ik de deelnemers zal interviewen over mijn onderwerp van onderzoek. De interviewvragen gaan onder andere over het beleid van de school op het gebied van kansengelijkheid. Ik zal de deelnemers bezoeken op hun schoollocatie. Het interview duurt circa 45 minuten. Hierbij houd ik rekening met een uitloop van circa 15 minuten. Het interview wens ik graag op te nemen middels geluidsopname. De geluidsopname wordt vernietigd zodra ik mijn opleiding heb afgerond (uiterlijk 1 september 2024). Mocht de deelnemer bezwaar hebben tegen geluidsopname dan respecteer ik dat uiteraard en zal ik de antwoorden handmatig vastleggen. Deze schriftelijke uitwerking zal ik vanaf 1 september 2024 nog twee jaar bewaren.

Waarom u bent uitgenodigd om deel te nemen

In mijn onderzoek wil ik mij richten op vier middelbare scholen in de regio Twente. Bij voorkeur wil ik van elke school de locatiedirecteur spreken en de 'portefeuillehouder kansengelijkheid'. Gezien hun functie zullen zij het meest op de hoogte zijn van het thema kansengelijkheid op hun school.

Vrijwilligheid deelname

Als onderzoeker wil ik benadrukken dat deelname aan het onderzoek op geheel vrijwillige basis is. Dit brengt met zich mee dat men kan weigeren om deel te nemen, het beantwoorden van interviewvragen kan worden geweigerd en men zich kan terugtrekken uit het onderzoek zonder dat dit gevolgen heeft.

Mogelijke voordelen en risico's van deelname

Deelname aan het onderzoek brengt met zich mee dat onder meer inzage wordt gegeven in het gelijke kansen beleid van de school of juist de afwezigheid van zulk beleid. In dit kader kunnen de deelnemende scholen van elkaar leren. Een school kan bijvoorbeeld bekend raken met een subsidieregeling die de school eerder niet kende. Ik voorzie geen eventuele risico's van deelname.

Vertrouwelijkheid deelname

Vertrouwelijkheid en anonimiteit van de deelnemers wordt zo veel mogelijk gewaarborgd. De namen van de deelnemers en de namen van individuen die zij hebben besproken, zullen niet in het onderzoek worden genoemd. Ook de naam van hun school zal niet in de onderzoeksresultaten worden genoemd.

Slechts in uitzonderlijke gevallen zal het principe van vertrouwelijkheid doorbroken mogen worden. Dit geldt uitsluitend indien de onderzoeker de overtuiging heeft dat er een ernstig risico is van schade of gevaar voor de deelnemer of een ander individu.

De eerder genoemde audio-opnamen zijn niet geanonimiseerd. Originele audio-opnamen zijn immers te herleiden tot de deelnemers. In de schriftelijk uitgewerkte interviews en in de analyse zijn de deelnemers geanonimiseerd.

Opname, opslag en bescherming van verstrekte informatie

Originele audio-opnamen worden bewaard tot het moment dat mijn studie is afgerond (uiterlijk 1 september 2024). Een transcriptie van de interviews waarin alle identificerende gegevens zijn verwijderd, wordt hierna nog twee jaar bewaard. Zolang beschikbaar heeft de deelnemer recht op toegang tot de informatie die hij in het kader van het onderzoek heeft verstrekt.

Onderzoeksresultaten

De onderzoeksresultaten van mijn onderzoek zullen uitsluitend worden verwerkt in mijn masterscriptie teneinde te kunnen afstuderen. Ik ben niet voornemens om de onderzoeksresultaten te publiceren of te presenteren op een conferentie.

Nadere informatie

In het geval van een verzoek om nadere informatie kunt u contact opnemen met mij of een van mijn scriptiebegeleiders. Hieronder treft u onze contactgegevens.

Febroniya Atto f.atto@student.utwente.nl

dr. Harry de Boer h.f.deboer@utwente.nl

Hinke Mul MSc h.m.mul@utwente.nl

Bijlage V - Coderingstabelleninterviews

Interview 1

Respondent	Open codering	Axiale code	Selectieve code
Directeur 1	Als ik kijk naar ons aannamebeleid, zit daar ook een stuk kansengelijkheid in. We hebben het erover gehad dat als je hier al een broer of zus op school hebt zitten en jij meldt je aan en de lotingprocedure komt. Heeft die leerling dan wel of geen voorrang? We hebben er uiteindelijk voor gekozen van niet, omdat je dan op het stukje kansengelijkheid komt. Elke leerling is bij ons op school welkom. En ongeacht waar die wieg staat.	Kansengelijkheid	Aannamebeleid
Medewerker 1	We laten alles toe, ongeacht achtergrond. Als je maar voldoet aan de gewone, de minimale eisen, zeg maar, van IQ, leerachterstanden en dat soort dingen.	Kansengelijkheid	Aannamebeleid
Medewerker 1	We hebben dit jaar niet hoeven loten. Maar dat gebeurt sommige jaren wel. Een lotingsysteem. Dat is op voorhand netjes beschreven hoe. En daar zit ook altijd een als het ware 'externe' bij. En het is op basis van niks eigenlijk. Ik zou haast zeggen bingo-achtig.	Kansengelijkheid	Lotingsysteem
Medewerker 1	Kinderen kunnen gewoon hier op school naar huiswerkbegeleiding. Dat hoeven ouders dus niet zelf in te kopen.	Kansengelijkheid	Huiswerkbegeleiding
Medewerker 1	We hebben een verplichte laptop. Als ouders daar niet uitkomen, dan helpen we als school daarmee. En dat geldt voor alles. Ook als we ergens naartoe gaan en ouders kunnen dat niet betalen dan kunnen ze dat gewoon aangeven. En dan gaan we daarover in gesprek. En daar gaan we als school ver in. Dat we er eigenlijk voor zorgen dat er geen verschil is (tussen leerlingen).	Kansengelijkheid	Financiële ondersteuning
Medewerker 1	En dan heb je Stichting Leergeld natuurlijk. Die helpt daarin (leermiddelen etc.). En die is heel actief hier in de stad. Het is de Stichting Leergeld waar ouders zelf dingen moeten aanvragen. Dat is ook mooi van die stichting, zeg maar. Die komen	Kansengelijkheid	Stichting Leergeld

	dan ook vaak bij mensen aan tafel achter de voordeur. En die zien vaak nog veel meer gerelateerde problemen. Die ze dan ook op kunnen pakken, zeg maar.		
Medewerker 1	Ja, ons hele onderwijs is eigenlijk zo ingericht. Dat we geen onderscheid maken tussen leerlingen. Zei het alleen op niveau, zeg maar. Je hebt KB leerlingen en je hebt een gemengde leerweg leerlingen. Ja, daar zit het verschil in. En we proberen voor alle leerlingen zeg maar het maximale eruit te halen. En daar hebben we dus een heel rooster op ingericht.	Kansengelijkheid	Alleen onderscheid op niveau
Medewerker 1	Kijk, dat is ook een beetje onze stijl van een vmbo-school natuurlijk. We zijn geen havo/vwo school waar kinderen heel erg worden afgerekend op eindresultaten. Hier is het pedagogische klimaat veel en veel belangrijker eigenlijk. Eerst het contact maken met de kinderen. Kijken naar het kind in eerste instantie. En dan pas kijk je naar de rest.	Pedagogisch klimaat	Kijken naar het kind
Medewerker 1	Dus we hebben als je kijkt naar kansen..., de mentoren hebben veelvuldig contact met thuis. Dit zijn dus gesprekken met ouders. 'Driehoeksgesprekken' noemen we dat. Dus tussen school, leerling en ouders.	Kansengelijkheid	Driehoeksgesprekken
Directeur 1	En we hebben een groot expertiseteam waar heel veel expertise in zit. Ook pedagogen, psychologen, leerlingbegeleiders. We hebben trajectklassen, weet ik veel wat allemaal. Om die ondersteuning maximaal te laten zijn, om die leerlingen hier te laten bloeien. Een GGD in school, logopedie ook in de school. Jeugd en jongerenwerkers van een locale instelling, zitten hier ook in de school.	Kansengelijkheid	Groot expertiseteam
Medewerker 1	De instelling voor jeugd- en jongerenwerk is er in dat opzicht ook om de verbinding te leggen. Wat gebeurt er in de wijk, zie ik die kinderen op meerdere plekken? Vanuit school proberen we van hé, ik zie dat jij hier opvallend gedrag hebt. Van goh, kom eens een keer bij ons op locatie wat dingen doen. Dus op die manier proberen we wel de lijntjes zo kort mogelijk te houden.	Jeugd- en jongerenwerk	
Medewerker 1	Kijk, we hebben kinderen gehad, ik zeg wel eens die komen uit een gezin waar 'al drie generaties werkloosheid' is. Dus dat kind ziet eigenlijk niets anders dan ja, mijn	Kansengelijkheid	Drie generaties werkloosheid

	<p>vader die werkt niet, mijn opa ook niet en zijn opa ook niet. Ja, die zitten dan bij ons op school. En dus die ouders hebben we wel heel erg nodig om duidelijk te maken van weet je, je moet ook je diploma halen. Want dan kun je naar het mbo door. Dan kun je gewoon goed werken. Dan kun je in je eigen levensonderhoud voorzien. Dus we hebben dat nadrukkelijk in het kader van kansengelijkheid zeg maar voor de geest en in ons achterhoofd. Van ‘wat is de thuissituatie van zo’n kind en wat kunnen we daarin doen?’ En zeg maar met de hulp van allerlei andere organisaties. We vragen ons wel eens af, in hoeverre zijn we school en in hoeverre zijn we zelf maatschappelijk werk? Want je wilt ze toch zelf motiveren en stimuleren?</p>		
Medewerker 1	<p>En daarom is ook het schoolontbijt twee keer in de week. ’s Morgens om 8 uur kunnen kinderen hier op school eten als ze dat willen. Hoeft niet. De achtergrondgedachte is dat kinderen wel met een ontbijt op school komen. Er zijn toch echt wel gezinnen..Het is heel moeilijk om bijvoorbeeld de armoede boven tafel te krijgen. Want geen enkele ouder komt daar openlijk voor uit. En dus probeer je op die manier dat kinderen altijd wel een boterham kunnen smeren. En zonder dat je er de nadruk op legt van ‘Nou, jij in de klas mag het wel maar de rest, jullie hebben geld genoeg. Dus jullie mogen niet aansluiten’. Nee, het is gewoon ja, dan maar voor allemaal.</p>	Armoede	Schoolontbijt
Medewerker 1	<p>En dat geldt ook voor activiteiten zoals Sinterklaas. Je mag geen geld van ouders vragen voor dat soort activiteiten. Want dat betalen we vanuit school, proberen we via de ouderbijdrage binnen te krijgen. Maar niet door ongelijkheid te creëren door te zeggen ‘Nou ja, vijf euro kan wel, wat is nou vijf euro’. Voor sommige gezinnen is dat heel veel. En dat willen we gewoon niet hebben dat dat gevraagd wordt. Dat geldt voor Sinterklaas maar bijvoorbeeld ook voor een klassenuitje. Nee, daar mag geen geld voor gevraagd worden. Mag ook vanuit de overheid langzaam steeds minder, hè.</p>	Sinterklaas	Geen bijdrage
Medewerker 1	<p>Als wij zaken tegenkomen op het gebied van kansenongelijkheid dan.. Hoe we omgaan met Sinterklaas en alles. En dat schoolontbijt op die manier zijn we er wel bewust mee bezig.</p>	Kansengelijkheid	

Medewerker 1	Ook om te proberen iedereen ergens bij te betrekken, veranderen we dingen wel eens van naam. Dan denk je bewust na over titels van dingen hè. Nou, we hebben een keer een Halloweenparty gedaan. Nou, daar kwam van verschillende geloven natuurlijk wel wat kritiek op. Nou ja, dan gaan we de volgende keer het feest anders noemen want het gaat om het feest. Thema maakt niet zo veel uit. Dat geldt ook voor Sinterklaas. Vanuit sommige geloven mag je Sinterklaas niet vieren. Als je het een andere naam geeft, kun je alsnog een gezellige activiteit met de leerlingen doen. Dus op die manier ja, daar bewust over nadenken.	Inclusiviteit	Andere naam
Directeur 1	Ik weet niet of je dit speldje herkent. Dit zijn de kleuren van de SDG van de United Nations. We hadden vorige week hier Spaanse en Italiaanse collega's en leerlingen op bezoek waar we een heel internationaliserings-programma mee draaien. We proberen de blik bij de leerlingen breed uit naar de maatschappij te laten zijn. En dan heb je ook tijd en aandacht om dingen als kansengelijkheid..en te laten zien dat dit allemaal niet gelijk is in deze wereld. Want in Italië en Spanje zien die kansen er echt anders uit zeg maar. We doen dit niet onder de titel 'kansengelijkheid' maar in dit geval onder de titel 'Burgerschap'.	Internationaliserings-programma	Burgerschap
Medewerker 1	Kijk, dat moet ook. Want onze school is wat we noemen wel een witte school. Er zitten over het algemeen blanke kinderen op. Alhoewel dat wel sterk vind ik aan het veranderen is, zeg maar. Want van oudsher is dat landbouw, dat groen, is iets wat kinderen van allochtone afkomst heel weinig aanspreekt. Dat krijgen we ook echt niet voor elkaar. We hebben allerlei projecten doorgevoerd. Wij willen niet een witte school zijn, om het zo te zeggen. Dus we doen er wel allerlei activiteiten voor om het breed te zien. En langzaam zien we wel dat er een kentering in komt.	Witte school	
Medewerker 1	Maar het is voor onze leerlingen wel een lastig thema. Om om te gaan met mensen met een kleurtje bijvoorbeeld. Dat vinden ze toch lastig. Ze worden gediscrimineerd, uitgescholden, gepest, zoiets. Maar dat is dan weer reden om er actie op te nemen en centraal te stellen en te bespreken. Dus in die zin proberen we een school te zijn voor iedereen. Diversiteit is wel een lastig..Vaak gaat het dan toch wel om leerlingen van boeren afkomst. Vandaar de uitdrukking "wat een boer niet kent, dat eet hij niet". Dat is natuurlijk niet voor niks. En wij proberen wel hier	Diversiteit	Meer dan alleen het stukje boerenerf

	op school er dus zo veel mogelijk aan te doen. Dat ze veel meer zien dan alleen het stukje boerenerf bij huis. Omdat we dat wel belangrijk vinden.		
Medewerker 1	Ik denk wel dat we meer aandacht hebben voor kansengelijkheid dan vijf jaar geleden. Dat we er meer aan doen. Veel bewuster bij stilstaan. Dat komt denk ik omdat het ook in de maatschappij meer onder de aandacht is. En daardoor denk je bewust na over dingen die je doet. En kun je dat nog wel op die manier doen? Of vergeten we dan niet iemand? Dat soort dingen, daar sta je meer bij stil.	Kansengelijkheid	
Directeur 1	De armste straat van de stad. Ja, daar komen leerlingen uiteindelijk ook echt vandaan. School kent soms zelfs kilometervergoeding toe. Omdat anders de keuze gemaakt moet worden een kind naar school brengen of geen eten. We hebben het in de coronatijd heel erg gemerkt. Toen de leerlingen verplicht thuis moesten zijn. Op het toppunt van corona hadden we toch wel misschien zeventig à tachtig leerlingen hier op school omdat ze niet thuis konden zijn. Simpelweg omdat het huis te klein is of omdat er geen laptops beschikbaar zijn of omdat er herrie en onrust is (vader kijkt tv, zeg maar). En dat hebben wel heel erg opgevangen hier op school. Zo goed en kwaad als dat kon.	Armoede	Kinderen tijdens corona op school
Medewerker 1	Ook sowieso in het contact met ouders merk je het wel (kansengelijkheid). Onze teksten die wij schrijven naar huis, brieven en dat soort dingen, die zijn allemaal aangepast op taalniveau. Dat is op het eenvoudigste niveau. We communiceren kort en eenvoudig zeg maar. Voor iedereen te begrijpen eigenlijk.	Inclusiviteit	Aangepast taalniveau
Medewerker 1	We hebben hier op school nu een soort van 'weggeefhoek'. Dat is allemaal kleding, schoenen, schoolspullen die je eigenlijk kunt 'kopen' als leerling. Het loopt als een tierelier. Dus daar is echt behoefte aan.	Armoede	Weggeefhoek
Directeur 1	Nee, nee, we hebben als school nooit gebruik gemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving. Nee, ik had er ook nog nooit van gehoord.	Subsidieregeling School en Omgeving	

Medewerker 1	Er gaan heel veel subsidies rond. Ja, we worden helemaal gek van de subsidies! Dat is het ergste probleem. Nou ja, het is allemaal tijdelijk geld, hè?	Subsidies	
Medewerker 1	Ik weet wel dat we ook een keer bezig zijn geweest, ook wel in de trant van school en omgeving. Maar waar we tegenaan liepen was dat wij een hek om het gebouw hebben staan, en dat dat die subsidie in de weg zat. Sommige subsidies waren erop gericht dat je je schoolterrein beschikbaar stelt voor de buurt. Ja, dat is heel leuk. Maar ja, dat kan bij ons niet. Omdat wij natuurlijk ook dieren en alles hebben. Je kunt niet zomaar, terwijl niemand van school aanwezig is, allemaal mensen over de vloer hebben. Waar gaat die subsidie over? De Subsidieregeling School en Omgeving?	Subsidies	Schoolterrein beschikbaar stellen
Directeur 1	Nu je zegt dat de Subsidieregeling School en Omgeving te maken heeft met het aanbieden van naschoolse activiteiten..Ja, daar zijn we wel mee bezig. We zijn wel met de gemeente ook in gesprek. En voor de verlengde schooldagen of de rijke schooldagen. Mijn collega is daarmee bezig. Vanuit de ondersteuning, zeg maar. Dus we hebben nu niet een subsidie zelf lopen daarvoor. Maar ik weet niet of dat echt de Subsidieregeling School en Omgeving is. Dat weet ik niet. Vanuit de gemeente is er volgens mij een subsidie aangevraagd waarbij dus meerdere scholen zijn aangesloten. Om dus een rijke schooldag te organiseren.	Subsidieregeling School en Omgeving	
Medewerker 1	Extra activiteiten na school? Ja, aan dat soort activiteiten doen we wel mee, zeg maar. Maar met of zonder subsidie. Ik weet even niet of dat via de gemeente gaat. Maar ook via een instelling voor jeugd- en jongerenwerk. Die hadden wel een subsidietraject. En we hadden ze toen aangevraagd, want dat moest wel in samenspraak met een school. En dan gaven ze volgens mij bijvoorbeeld hip hop dansen en podcast maken. Dus ze hadden een paar verschillende workshops aangeboden. Maar welke subsidie ze daarvoor gebruikt hebben, weet ik niet.	Naschoolse activiteiten	Jeugd- en jongerenwerk
Directeur 1	We hebben heel veel te maken met de gemeente. Onze gemeente is een hele arme gemeente. Dus de mensen in de gemeente zijn arm maar de gemeente zelf is ook arm, zeg maar. De gemeente stond zelfs onder curatele. Ze hebben ook heel veel	Gemeente	Arme gemeente

	wegbezuinigd, zeg maar. En langzamerhand beginnen ze dan weer te komen, dit soort initiatieven.		
Directeur 1	Het is wel zo dat onze leerlingen, omdat de helft zeg maar van buiten af komt, hebben ze vaak niet echt het idee om hier dan 's avonds of na zes of zeven uur, drie uur, nog muziek te gaan maken of rappen. Dat sowieso vinden ze al lastig. Dus we hebben ook niet zo'n cultuur in de school dat er een schoolbandje is of een schooltoneel of dat soort dingen. Leerlingen willen over het algemeen het liefst na school zo snel mogelijk naar huis.	Naschoolse activiteiten	Leerlingen van buitenaf
Medewerker 1	Maar dit soort initiatieven (naschoolse activiteiten), zeker voor kinderen hier uit de stad, daar zijn we wel bij aangesloten. En we maken dat ook bekend, zeg maar. En daar wordt ook wel gebruik van gemaakt. Maar zoals die van de instelling voor jeugd- en jongerenwerk vrij weinig. Dus dat is wel jammer. Dat leeft niet zo onder onze leerlingen. Ze zullen zelf denk ik wel voldoende activiteiten hebben. Zolang de activiteit maar niet is 'in de stad rondhangen'.	Naschoolse activiteiten	Matig animo
Medewerker 1	Maar dat is het ook net hè, dat die jeugd- en jongerenwerkers hier op school rondlopen en weten van 'Hee, die leerling kom ik ook op straat tegen'. Leerlingen willen wel gezien en herkend worden hè. Dat is wel van belang. Daar zijn uiteindelijk wel korte lijntjes, ook met de wijkagent en alles. Wanneer jongeren lang op straat blijven hangen, dan zijn die vaak bij de wijkagent bekend. Ja, en bij ons bekend. En dat je dus met elkaar optrekt. Om ervoor te zorgen dat die leerlingen wel op het recht pad blijven.	Jeugd- en jongerenwerkers op school	Op het rechte pad blijven
Medewerker 1	En sinds corona gaat de instelling voor jeugd- en jongerenwerk ook meer langs de scholen. Om daar te ondersteunen maar ook om gesprekken te voeren. Want in de vrije tijd tijdens een pauze, kun je prima even met de leerlingen in gesprek. En ze zien ook vaak heel veel. Omdat ze de leerlingen hier uit de stad natuurlijk ook weer terug zien bij hun op locatie. De jeugd- en jongerenwerkster is ook veel op straat. En dan komt ze ook jongeren tegen die ze herkent van onze school. En op die manier probeer je de lijntjes dus heel kort te houden.	Instelling voor jeugd- en jongerenwerk	Korte lijntjes

Directeur 1	Ik weet niet zeker of onze school bezig is met de Subsidieregeling School en Omgeving. Dat weet ik niet. Onze teamleider weet dat gewoon. Als jij mij die vraag even stelt, gewoon even over de mail. Dan zorg ik ervoor dat zij er even naar kijkt.	Subsidieregeling School en Omgeving	
Directeur 1	Bij deze subsidie (Subsidieregeling School en Omgeving) weet ik het eigenlijk niet. Deze is volgens mij niet langs geweest. Kijk, soms kom je ook in een subsidietraject terecht als derde persoon. Dus dat betekent dat iemand anders de aanvraag heeft gedaan. In dit geval denk ik dat de instelling voor jeugd- en jongerenwerk die aanvraag heeft gedaan en ons als school heeft betrokken. En bij die andere (Subsidieregeling School en Omgeving) is vanuit de gemeente de aanvraag gedaan. Er zijn meerdere scholen betrokken. Maar ik weet dus niet precies welke partij welke aanvraag heeft gedaan. We leven in een subsidie land en je hebt zoveel subsidies.	Subsidieregeling School en Omgeving	Subsidie land
Directeur 1	Wat ik vind van de Subsidieregeling School en Omgeving als instrument om kansengelijkheid te bevorderen? Ik denk dat het heel incidenteel is. Een druppel op een gloeiende plaat eigenlijk. Het zijn prima activiteiten, zeg maar.	Subsidieregeling School en Omgeving	Druppel op een gloeiende plaat
Medewerker 1	Als je maar veel geld hebt, dan kun je veel bijlessen inkopen. En dan kun je verder doorgaan met studeren. Ik denk dat daar eerder de kansengelijkheid in zit. Dat iedereen recht heeft op hetzelfde. En dat is in Nederland..Wat wij zelf meemaken..Want dan krijgen ze allemaal hetzelfde, om uiteindelijk een diploma te behalen en daarmee verder te gaan. Het zou anders niet eerlijk zijn.	Kansengelijkheid	Iedereen recht op hetzelfde
Medewerker 1	Je zit op de basisschool. Op een gegeven moment doe je een CITO-toets of een eindtoets. En dan word je op een hele jonge leeftijd, op basis van je intellect, hoe je zo'n toets kunt maken, word je al ingedeeld.	Kansengelijkheid	Op jonge leeftijd ingedeeld
Medewerker 1	Het vmbo wordt vaak gezien als een negatieve optie. Wij zijn juist overtuigd voorstanders van beroepsonderwijs, van het vmbo. En zeker in onze huidige maatschappij. Probeer maar eens een loodgieter of een timmerman te vinden. Dat zijn eigenlijk hoger gewaardeerde beroepen. En op een gegeven moment is de	Herwaardering vmbo	AI kan geen timmerman vervangen

	vraag voor wat betreft de toekomst: waar hebben we nou echt behoefte aan? Want AI kan geen timmerman vervangen.		
Medewerker 1	De ministers van Onderwijs hebben hier ook heel veel aandacht voor gevraagd. Van ja, jongens laten we nou niet spreken in termen van hoger onderwijs, lager onderwijs, of een laag niveau, of een dom kind of een slim kind. Wij geven beroepsonderwijs en willen het maximale uit kinderen halen. Dus daar zit veel meer kansengelijkheid in. Het moment dat er wordt gezegd 'jij mag naar de Havo' en ouders willen dat heel erg graag voor een kind dan sta je eigenlijk al 1-0 achter als je naar het vmbo gaat. Nou, wij vechten daartegen. Wij vinden dat ook onzin. Want ja, hoe kun je dat op twaalfjarige leeftijd in godsnaam zeggen?	Herwaardering vmbo	Termen hoger/lager onderwijs
Medewerker 1	Wat vaak bij onze leerlingen ontbreekt is dat ze geen perspectief hebben. Ik weet dat mijn directeur van een andere locatie een keer zei "staan we er wel bij stel dat we de vierde generatie werklozen ook in huis hebben". Dus wat is hun perspectief? Ze zien dat hun ouders niet werken. Dus waarom zou ik wel aan het werk gaan. Dus om daar verandering in te brengen vond ik het 'maatjesproject' toen heel mooi. Dat ze in gesprek gaan met iemand waar ze heel hoog tegenop kijken. Als ze met een directeur spreken en ze zien dat hij misschien ook wel op het vmbo is begonnen, denken ze 'ik kan toch wel meer bereiken'. Maar heel veel leerlingen worden al eigenlijk door de maatschappij en de omgeving in een hokje gedrukt van 'maar jij gaat BBL doen'. Of 'jij bent dyslectisch', dus dan kom je niet zo ver.	Maatjesproject	Bieden perspectief
Medewerker 1	Ik weet dat een andere locatie van onze school al met een project zit met de gemeente om zelfs te kijken naar het begin van de basisschool. Hoe begint de leerling aan de basisschool? Dat je eigenlijk voor een aantal kinderen wilt dat dat gewoon nog eerder begint. Omdat ze thuis eigenlijk heel weinig mee krijgen van de Nederlandse taal. Dus op hele jonge leeftijd hè. Onder de vier al. Maar dat geldt ook voor de Engelse taal. Bij het centraal overleg met alle locaties kwam weer naar voren dat het blijkt dat er steeds meer basisscholen de Engelse taal niet aanbieden. En die kinderen beginnen dan al met een achterstand.	Kansengelijkheid	Eerder naar de basisschool

Medewerker 1	Of er nog andere instrumenten zijn die de overheid zou kunnen inzetten om kansengelijkheid in het voortgezet onderwijs te bevorderen? Ik denk eerder dat het in de mensen zelf zit. Maar ja, in ieder geval uitstralen wat we net zeiden. Dat een beroepsopleiding ertoe doet. Dat eigenlijk. Het stond nu voor het eerst in de krant. Dat er ook aandacht is voor de praktijkexamens. Dat haalde eerder nooit het nieuws. Nu wel.	Herwaardering vmbo	Aandacht voor praktijkexamens
Medewerker 1	Of wij op het gebied van kansengelijkheid nog tegen bepaalde problemen aanlopen? Nee, dat zit eerder op beeldvorming. En dat is iets dat, vind ik, heel diep geworteld is uiteindelijk in de maatschappij. Dat is niet iets dat zo in een keer is opgelost. Niet alleen wat betreft het imago van het vmbo maar überhaupt met alles, het oordelen of een andere mening vormen. En ik heb wel het idee dat dat erger is geworden. Doordat het veel meer een individualistische cultuur is geworden.	Kansengelijkheid	Beeldvorming

Interview 2

Respondent	Open codering	Axiale code	Selectieve code
Directeur 2	Nou, als het gaat om kansengelijkheid, misschien even ingaan op School en Omgeving. In onze stad is het zo dat het basisonderwijs denk ik twee jaar geleden de subsidie gekregen heeft daarvoor. En ook volgens mij het praktijkonderwijs en het ISK. Die hebben de subsidie wel gekregen, maar de reguliere voortgezet onderwijsscholen allemaal niet. En toen heeft de gemeente samen met de bestuurders van zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs gezegd van “Nou we gaan toe die gelden gewoon bij elkaar stoppen”. Dus ook wij en ook een andere school. Wij mochten gewoon meedoen. Dat speelt nu. En ook vorig schooljaar.	Kansengelijkheid	Programma School en Omgeving
Directeur 2	Ook leerlingen van het voortgezet onderwijs kunnen mee doen met de buitenschoolse activiteiten (van het programma School en Omgeving). Voor het afgelopen jaar hadden ze er twee gekozen: koken en kickboksen. En ze zijn ook bezig om dat verder uit te breiden.	Programma School en Omgeving	Koken en kickboksen
Directeur 2	Dus hier in de stad heb je een instelling voor jeugd- en jongerenwerk. Die houdt zich heel erg bezig met jeugdcoaching en wijkcoaching en dat soort dingen. Zij werken met subsidie vanuit de gemeente. En zij zitten in een studio. Dat is een culturele studio waar allerlei activiteiten plaats vinden. Muziek maken, film maken, dat soort dingen allemaal. De gemeente is erbij betrokken. Twee collega's van mijn school zijn er ook bij betrokken.	Instelling voor jeugd- en jongerenwerk	Jeugdcoaching en wijkcoaching
Directeur 2	Alleen onze leerlingen doen eigenlijk nog niet in die activiteiten mee, omdat we het zelf al georganiseerd hadden. Wij hebben ook twee medewerkers op dit moment van de instelling voor jeugd- en jongerenwerk die we vanuit de NPO-middelen zeg maar aan onze school hebben gekoppeld. Dat is ook vanuit de gemeente geregeld. De gemeente had geld gekregen, ook NPO-middelen. Scholen hebben dat gekregen vanuit de coronamiddelen, zeg maar. De gemeente heeft dat geld eigenlijk bij de instelling neergelegd om scholen daarin te ondersteunen. En wij zijn een van de scholen waarin	NPO-middelen	Koken en kickboksen

	ze activiteiten doen. En wij deden als school dat kickboksen en dat koken al. Dus nu hebben ze eigenlijk de andere scholen ook die mogelijkheid gegeven.		
Directeur 2	Inmiddels, dat heb ik net voor de meivakantie gedaan, heb ik wel de Subsidieregeling School en Omgeving aangevraagd. Want er is nu een nieuwe subsidieronde gekomen voor het Programma School en Omgeving. Wij voldoen als school aan alle eisen. Dus onze doelgroep voldoet aan de eisen, dus ik heb hem gewoon aangevraagd. En als we die subsidie krijgen, dan komt dat geld ook in de grote pot eigenlijk. Dus zodat we daar met elkaar gebruik van kunnen maken.	Subsidieregeling School en Omgeving	
Directeur 2	Eigenlijk is het wat meer samengebracht. De gemeente vindt het belangrijk dat, zeg maar de leerlingen die kansarm zijn, vanaf jonge leeftijd meer kansen krijgen. Want we hebben veel arme gezinnen in de stad. Dus bij onze school komt 38% van onze leerlingen uit wijken waar armoede is. Dat betekent niet dat iedereen dat is, maar dat is echt een groot aandeel. En dat is in het basisonderwijs natuurlijk precies zo. Dus we hebben best wel een populatie waarin veel kinderen zitten die weinig kansen hebben, zeg maar, en weinig extra activiteiten kunnen doen. Dus daarom is er vanuit de gemeente gezegd “Nou we gaan dat wat meer bundelen met elkaar”. En ze zullen die activiteiten ongetwijfeld voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs apart doen. Maar daar wordt wel in gezamenlijkheid over nagedacht.	Armoede	Kansarme leerlingen vanaf jonge leeftijd meer kansen geven
Directeur 2	De Subsidieregeling School en Omgeving is een hele gekke regeling. De scholen vragen dit aan. Maar je moet wel een consortium vormen met zowel de gemeente als met zorginstanties. Dus scholen kunnen een aanvraag doen maar die moeten dan wel aangeven bij welk consortium zij zich aansluiten. En volgens mij is het zo dat de gemeente daar dan de regie in neemt. Tenminste, dat zie je wel zo. Dat er dus een medewerker van de gemeente is die een soort van kartrekker is. In dit geval zijn twee zorginstanties in de stad betrokken.	Subsidieregeling School en Omgeving	Consortium van school, gemeente en zorginstantie(s)
Directeur 2	Ja, wij houden ons wel bezig met het bevorderen van kansengelijkheid. Dit doen wij door twee zorginstanties in te zetten voor activiteiten buiten school (middels NPO-middelen en het programma School en Omgeving). Die wij zeg maar buiten school	Kansengelijkheid	Aanbieden van naschoolse activiteiten

	organiseren. Dus dat betekent niet dat onze docenten dat uitvoeren, maar wij maken dat wel mogelijk.		
Directeur 2	We hebben ook de hulpverleners binnen de school regelmatig, zodat leerlingen daar terecht kunnen als ze problemen hebben, op wat voor gebied dan ook.	Kansengelijkheid	Hulpverleners binnen de school
Directeur 2	Daarnaast is het zo dat als we gezinnen hebben die met financiële problemen zitten, dat we aan dat soort dingen ook iets doen, zodat je de gezinnen ook helpt. Dus dat valt eigenlijk ook onder het bevorderen van kansengelijkheid. Daarnaast is het zo dat scholen het verplicht zijn. Als school mag je een ouderbijdrage vragen. Maar sinds een paar jaar moeten alle activiteiten toegankelijk zijn voor leerlingen, ook al kunnen of willen ouders de ouderbijdrage niet betalen. Dus dat is ook bij ons. Dus we proberen wel zo veel mogelijk activiteiten te doen. En we laten de kinderen mee gaan waarvan de ouders het niet kunnen betalen.	Kansengelijkheid Armoede	Niet kunnen betalen ouderbijdrage
Directeur 2	En daarnaast is het zo dat wij in ons eigen programma ook talenturen hebben. En dat betekent dat wij in ons eigen lesrooster twee uur per week ruimte hebben gemaakt. Dat leerlingen gewoon allerlei activiteiten kunnen doen die niet direct aan schoolvakken gelinkt zijn. We noemen dat 'talenturen' en dat betekent dat leerlingen van vakantie tot vakantie bepaalde activiteiten kunnen doen. Dus dat zijn vijf periodes per jaar. Kunnen ze meedoen aan een activiteit. Kunnen ze zich gewoon voor inschrijven. Dat kan een buitensport zijn, mountainbiken, kanoën en dat soort dingen. Dus echt stoere sporten. Maar ook een taart bakken, koken, textiel, muziek maken etc. Ja, allerlei verschillende activiteiten eigenlijk die leerlingen dan tussen de zes en acht weken doen. Steeds van vakantie tot vakantie.	Kansengelijkheid	Talenturen
Directeur 2	De talenturen bieden we aan in leerjaar 1 en in leerjaar 2 bij ons. En leerlingen moeten altijd verplicht een periode meedoen. Dan zeggen we, je moet in ieder geval even ruiken. Maar ze mogen twee jaar lang aan alle activiteiten meedoen als ze willen. En ze kunnen zich steeds voor een volgende vakantie weer inschrijven voor de volgende periode. Dus zo proberen we ook de kinderen die dat niet van huis uit mee kunnen krijgen of kunnen doen, in ieder geval in aanraking te laten komen met cultuur, sport en dat soort dingen.	Kansengelijkheid	Talenturen

Directeur 2	Ja, kansengelijkheid maakt onderdeel uit van ons beleid. De visie van onze school is dat wij onze leerlingen een wereld aan mogelijkheden willen bieden. Naast een heel breed onderwijspalet (acht profielen) horen daar ook andere dingen bij. Dus wij willen de leerlingen eigenlijk een brede basis meegeven. Onze visie hebben wij opgenomen in ons schoolplan. Dat wil ik wel met je delen.	Kansengelijkheid	Visie in schoolplan
Directeur 2	Wij hadden een hele duidelijke visie toen we ons college zijn begonnen. We hebben een hele duidelijk visie geschreven van wat voor school we willen zijn. En onze visie is dus dat we leerlingen die wereld aan mogelijkheden willen geven. Sowieso voor het vmbo om zich goed voor te bereiden op 'wat voor beroep wil ik straks uitoefenen'. Want wij bereiden onze leerlingen heel nadrukkelijk voor op vervolgonderwijs in het mbo. Dus onze doelgroep hebben wij ook benoemd, dat zijn de 'makers van morgen'. Maar daar horen ook dit soort dingen bij, he. Naast school, ook andere activiteiten. Ja, en dat hebben we heel duidelijk beschreven. Dit beleid is vanaf het begin eigenlijk zo geweest. Ik denk dat wij in 2021 onze missie en visie helemaal hebben uiteengezet.	Beleid en visie school	Wereld aan mogelijkheden bieden
Directeur 2	Volgens mij heette het programma School en Omgeving eerst de Rijke Schooldag. En eigenlijk hebben ze (gemeente) verschillende dingen bij elkaar genomen. En soms duizelt het mij ook een beetje. Want er liep ook weer een initiatief van zeg maar het traject voor de begeleiding van 12 tot 18 jarige leerlingen. En dat is allemaal een beetje onderdeel hiervan. Ik heb het idee dat de gemeente samen met ons ook een beetje aan het zoeken is van "Nou, hoe kunnen we in ieder geval de leeftijdscategorie van 12-18 als het over het VO gaat, hoe kunnen we die nou goed ondersteunen op school? En wat kunnen we ze allemaal bieden aan activiteiten en hoe kunnen we ze ondersteunen?"	Kansengelijkheid	Soms duizelt het mij ook een beetje
Directeur 2	Wat tot nu toe de effecten/resultaten zijn van het aanbieden van naschoolse activiteiten? Nou, we doen de dingen met de instelling voor jeugd- en jongerenwerk al langer. Dat soort buitenschoolse activiteiten gebeurde ook al toen ik op het Erasmus werkte. En dat is eigenlijk superpositief. Want dit zijn echt leerlingen die daar heel graag naar toe gaan. En die we inderdaad een kans bieden om gewoon ook buiten school ook andere dingen te doen die ze anders niet kunnen. Omdat er domweg geen geld voor is. Omdat de gezinssituatie zo is dat er gewoon helemaal geen ruimte voor is. Soms niet	Naschoolse activiteiten	Armoede en andere problemen binnen gezinnen

	financieel maar soms ook hebben we allerlei andere problemen binnen gezinnen. Waardoor ze daar gewoon helemaal niet de kans hebben.		
Directeur 2	Dus ik denk dat dat (het aanbieden van buitenschoolse activiteiten) echt wel noodzakelijk is. En dat het heel goed helpt. Door de instelling voor jeugd- en jongerenwerk en door ons wordt er feedback gevraagd bij de leerlingen. Er wordt bevraagd wat leerlingen ervan vinden. Ze rapporteren daar ook over, ieder jaar. Dus dat gebeurt inderdaad systematisch. Dat (effect) geldt ook voor de activiteiten die vallen onder de Subsidieregeling School en Omgeving. Het maakt dus geen verschil. Het is een ander subsidiepotje.	Naschoolse activiteiten	Noodzakelijk en helpt heel goed
Directeur 2	In het verleden was het zo dat gemeentes hier best wel middelen voor hadden, om scholen daarin te ondersteunen (niet schoolse zaken en activiteiten organiseren). Ik weet dat vanuit het Erasmus (mijn vorige school) er al heel lang vanuit de jeugdhulpverlening op verschillende manieren gewoon ondersteuning was. Dus er waren gewoon medewerkers in de school waar leerlingen terecht konden. Als het om niet-schoolse zaken ging maar ook die activiteiten organiseerden. Dit was super succesvol. Dat liep heel erg goed. Waarschijnlijk werd dit gewoon rechtstreeks vanuit de gemeente gefinancierd, de instelling voor jeugd- en jongerenwerk was in dit geval de uitvoeringsinstantie.	Jeugdhulpverlening	Ondersteuning en organiseren van activiteiten
Directeur 2	Toen kwam NPO, toen had de gemeente wat extra middelen om dat te doen (ondersteuning door jeugdhulpverlening). Maar je ziet nu dat die gelden steeds weer afgebouwd worden. En dat de subsidie nu echt nodig is om het een klein beetje te proberen het in stand te houden. Maar je ziet gewoon dat dat heel erg onder druk staat. Dus ik weet ook zeker dat wij volgend jaar alweer minder inzet van de jeugdhulpverlening kunnen verwachten dan dit jaar. En dat was alweer minder dan het jaar daarvoor. En dat heeft gewoon met geld te maken.	NPO	Afbouwen NPO-gelden
Directeur 2	En dan is het fijn dat er toch weer wat subsidiepotjes komen. En dan is het fijn dat er toch weer wat subsidiepotjes komen. Alleen wat niet fijn is, is dat het allemaal heel erg <i>tijdelijk</i> is en dat je dus eigenlijk helemaal niet een goede relatie kunt opbouwen. Want je kunt medewerkers ook niks bieden. Dat is echt een probleem. Waarbij het in het	Nieuwe subsidieregelingen	Heel erg tijdelijk

	verleden wat langduriger was, had ik het idee. In ieder geval als het om dit onderwerp gaat.		
Directeur 2	Het is beter werkbaar als een subsidieregeling structureler is. Maar het heeft natuurlijk gewoon met geld te maken. En er wordt op allerlei vlakken natuurlijk gewoon bezuinigd. Dus gemeenten krijgen gewoon minder geld. Die kunnen ook minder geld uitgeven aan allerlei preventie zaken. Dus ook als het gaat om jeugdhulpverlening. En dat is gewoon een feit. Ja, en dan moet je keuzes maken. En dat betekent dat wij er ook last van hebben.	Bezuinigingen	Minder geld voor preventie
Directeur 2	Als je als school nieuwe dingen opzet, dan moet je minstens vier, vijf, zes jaar iets gaan doen. Want de wereld verandert natuurlijk ook. En dan is het wel heel goed om weer te kijken, oké maar hoe willen we dan verder en evalueer je dat. Maar eigenlijk moet je wat meer lange termijn visie daarop hebben. En dan is het goed dat je niet tien jaar hetzelfde doet. Maar ik denk dat je zo om de vier jaar moet evalueren. En van oké, is onze aanpak nog goed? Alleen zou je op een langere termijn moeten zeggen “Nou weet je, er is gewoon structureel geld”. Elk jaar opnieuw om de kansengelijkheid te bevorderen. Op welke manier dan ook. En dan moet je steeds kijken van past de manier waarop we dat doen nog steeds?	Lange termijn visie	Om de vier jaar evalueren Structureel geld
Directeur 2	Volgens mij wordt de subsidie voor het programma School en Omgeving steeds verleend voor een periode van twee jaar. En dat geldt ook voor het NPO-geld. Met een uitloop van nog een extra jaar op een gegeven moment. Want je mocht het geld dat je nog niet had besteed nog binnen een jaar opmaken. En dan moet je het echt hebben uitgegeven. Ja, dat is veel te kort vind ik. Maar dat vind ik niet alleen hoor. Maar dat is in het algemeen als het om subsidies gaat. Niet alleen bij scholen, maar in zijn algemeenheid is het zo dat die eigenlijk allemaal net wat te kort zijn.	Subsidieregelingen	Duur veel te kort
Directeur 2	NPO had eigenlijk twee dingen. Vanuit het NPO kreeg je als school rechtstreeks subsidie om binnen school dingen te organiseren. Bijvoorbeeld extra lessen, extra ondersteuning, extra personeel in dienst nemen etc. En het andere deel was vanuit de gemeenten. Waar het echt ging om de jeugdhulpverlening eigenlijk en de jeugd daarin te helpen. Een onderdeel daarvan is natuurlijk ook kansengelijkheid. Dus als het gaat	NPO	Stok achter de deur voor gemeenten

	om het deel dat de gemeente kreeg, dan maakt het eigenlijk niet uit, uit welke noemer dat komt. Als er maar genoeg middelen zijn waarbij je samen vanuit de gemeente, samen met scholen en samen met andere instanties ervoor kunt zorgen dat het een goede plek wordt voor deze kinderen. Dat je dingen kan organiseren en de kinderen ook kunt helpen die met problemen zitten. Of die iets niet kunnen vanuit huis. Ja, en dan maakt het eigenlijk niet zoveel uit hoe je dat (die gelden) noemt. Maar het zou wat mij betreft in ieder geval structureler moeten zijn. En of dat dan met extra subsidies en zo moet, dan moet dat gewoon. Ja, er moeten wel middelen zijn om dat te kunnen doen. En gemeentes hebben waarschijnlijk wel een beetje een stok achter de deur nodig. Van ja, je moet het hier ook aan uitgeven. Want anders gaan ze het misschien aan andere dingen uitgeven.		
Directeur 2	Op het gebied van kansengelijkheid zien we gewoon dat er grote verschillen zijn. En dat is best wel lastig. En dat zie je natuurlijk ook in de school. Dan zie je dat de ene leerling veel meer heeft dan de andere leerling. Dat is wel wat ons zorgen baart natuurlijk.	Kansengelijkheid	Grote verschillen
Directeur 2	Wij verwachten als school dat ouders investeren. We vragen dat ze een laptop aanschaffen, dat ze schoolspullen aanschaffen en dat leerlingen de vereiste kleding bij zich hebben. En bij de ene leerling is het geen probleem. En bij de andere is dat wel een probleem. Ja, dus dat zie je. En dan zijn er wel allerlei mogelijkheden. En dan wijzen we ook ouders erop dat ze bij instanties kunnen aankloppen. Maar dat is zeker niet leuk voor die ouders en voor de leerlingen. Dus dat is even los van dat die mogelijkheid er wel is.	Kansengelijkheid	Grote verschillen
Directeur 2	Maar leerlingen moeten natuurlijk bij allerlei instanties aankloppen om eigenlijk naar school te kunnen. En eigenlijk zou je willen dat als onderwijs verplicht is, dat dat onderwijs voor iedereen gewoon gratis is. En ongeacht het inkomen van je ouders dat je dezelfde kansen hebt en dezelfde schoolspullen kunt aanschaffen. Zonder dat je bij allerlei instanties moet aankloppen. Dus dat zie ik wel echt als een probleem.	Kansengelijkheid	Gratis onderwijs
Directeur 2	Eigenlijk zouden scholen de middelen moeten hebben om dat (leerling die schoolspullen niet kan aanschaffen) gewoon op te vangen. Dat je misschien als school	Kansengelijkheid	Extra middelen

	wel moet aangeven “Nou, we hebben zoveel gezinnen en daar vragen wij als school de middelen voor”. Maar dat je die ook gewoon krijgt omdat de overheid vindt of dat me met elkaar vinden dat het geld er gewoon moet zijn. En nu moeten ouders daar zelf achteraan. En daar mag je als school wat mij betreft verantwoording voor afleggen, hè. En duidelijk maken dat het echt zo is. Want anders krijg je dat weer.		
Directeur 2	Ouders komen er vaak niet uit. Het is een extra drempel voor ze. En daar schamen ze zich vaak voor. En dan weten ze dat ze zelf de weg moet vinden en daar proberen we wel zo goed mogelijk in te begeleiden maar ze moeten aanvragen vaak zelf doen bijvoorbeeld. En daar kunnen wij allemaal wel in helpen. En dat gebeurt ook wel. Maar het is wel een drempel. En dat zou eigenlijk niet zo moeten zijn.	Kansengelijkheid	Extra drempel
Directeur 2	Eigenlijk zou het mooiste zijn dat je gewoon als school zegt, want wij hebben natuurlijk verschillende profielen en daar hoort ook verplichte kleding bij. Dat je als school helemaal geen ouderbijdrage vraagt. Dat het gewoon voor je wordt geregeld. En dat het niet uitmaakt wat het inkomen van je ouders is. Alle spullen die je nodig hebt, krijg je gewoon ongeacht het inkomen van je ouders.	Kansengelijkheid	Geen eigen bijdrage
Directeur 2	Scholen zouden gewoon structureel geld - vergoedmiddelen - moeten hebben om dat ook echt te kunnen doen. Kijk, scholen krijgen geld per leerling. En dat zou voldoende moeten zijn om dat te organiseren. Dat zou de drempel wegnemen. Maar dat betekent dat er structureel meer geld naar scholen moet. Dat betekent ook wel dat ouders die het wel kunnen betalen, die ontvangen het ook gratis. Maar ja, dat is kansengelijkheid ook. En je kunt het misschien wel zo regelen.. Dat gebeurt natuurlijk al. We hebben een belastingstelsel waar mensen die meer verdienen meer belasting betalen. Je kunt het op zo'n manier regelen. Hebben zij op die manier wel een iets grotere bijdrage geleverd aan de hele maatschappij zeg maar. En dus ook aan het betaalbaar maken van onderwijs. Ze betalen dan indirect. Het zou veel beter zijn dan subsidies. En dat heeft puur met dat tijdelijke karakter te maken. Ja, en ook, je moet het allemaal weer aanvragen en verantwoorden. Dus er gaat ook nog eens ongelooflijk veel tijd in zitten. Die je liever aan andere dingen besteedt.	Kansengelijkheid	Structureel geld

Directeur 2	De Subsidieregeling School en Omgeving hebben wij dit schooljaar voor het eerst aangevraagd. Hij was door verschillende scholen al eerder aangevraagd, toen hebben scholen hem niet gekregen. Bijvoorbeeld het Erasmus. Dat was zeg maar twee jaar geleden.	Subsidieregeling School en Omgeving	Eerste aanvraag
Directeur 2	Bij de Subsidieregeling School en Omgeving moet je het aantal leerlingen opgeven dat daaraan meedoet. En dan krijg je een bedrag per leerling. Dus dan moet je dat ook verantwoorden. Dus na twee jaar moet je ook zeggen dat is echt zo veel. Dus wij hebben 100 leerlingen opgegeven, even uit mijn hoofd. En dan moet je ook kenbaar maken dat minstens 75 van die 100 leerlingen alle activiteiten hebben meegedaan. Dus dat betekent dat je het moet aanvragen. Dat is allemaal niet zo ingewikkeld in dit geval. Maar achteraf moet je helemaal bijhouden wie waar aan mee heeft gedaan. Ja, dat is allemaal extra werk.	Subsidieregeling School en Omgeving	Achteraf verantwoorden
Directeur 2	Onder welke omstandigheden ik de Subsidieregeling School en Omgeving in de toekomst weer zou aanvragen? Kijk, als het weer op dezelfde manier gaat, zal ik hem gewoon weer aanvragen. Omdat ik denk dat dit soort trajecten wel heel erg belangrijk zijn.	Subsidieregeling School en Omgeving	Subsidie weer aanvragen
Directeur 2	Maar ja, nogmaals, het liefst zou ik willen dat je dat helemaal zonder subsidie kan doen en dat het sowieso kan. Dat kinderen van gezinnen waarvan de ouders het sporten of andere activiteiten niet kunnen betalen, dat die drempel wat lager is. Want nu kost het hartstikke veel geld. En dat is vaak de reden waarom ze er vaak niet voor kiezen. Je wilt dat eigenlijk alle leerlingen daar gewoon gebruik van kunnen maken. En dat die drempel niet te hoog ligt. Dat geldt net als met schoolspullen ook voor buitenschoolse activiteiten.	Naschoolse activiteiten	Te hoge drempel
Directeur 2	Wat ik vind van de Subsidieregeling School en Omgeving als instrument om kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen? Weet je, de subsidie jaagt het nu een beetje aan dat we daarmee aan de slag gaan. Maar ik vind subsidie voor dit soort dingen helemaal niet goed. Door het tijdelijke karakter. Dat is eigenlijk het simpele antwoord.	Subsidieregeling School en Omgeving	Subsidie jaagt het een beetje aan

Directeur 2	Wij verplichten leerlingen om naar school te gaan tot een bepaalde leeftijd. En dan zou onderwijs in ieder geval gratis moeten zijn. En dat is het gewoon niet. Omdat wij als scholen allerlei dingen vragen en soms ook verplicht zijn om dingen te doen. Dus als leerlingen hier HBR gaan doen, dan moeten ze wettelijk gezien een schort en allerlei kleding hebben. Want dat moet gewoon volgens de hygiënewet. We hebben ook een hele technische afdeling. Die moeten werkschoenen met verstevigde neuzen en werkkleding hebben. Dat is allemaal gewoon verplicht. Dat is hartstikke duur. Het kledingpakket van HBR kost €200,-. Het pakket van de technische afdeling kost ongeveer €150,-. Het gaat om kleding en gereedschap dat verplicht is. Wat wij doen is dat wij een deel zelf betalen als school en ook de ouders een kleine bijdrage vragen. Want ja, als we dat helemaal gratis doen, betekent dat dat we niet genoeg personeel kunnen aannemen. De scholen zouden voldoende middelen moeten hebben, zodat het onderwijs echt gratis is.	Kansengelijkheid	Gratis onderwijs
Directeur 2	En datzelfde geldt ook, vind ik, voor activiteiten die je leerlingen wel gunt buiten de school. Dus als ze lid willen worden van de sportvereniging, dat je misschien wel een kleine bijdrage vraagt, maar niet vijftig euro per maand. En dan helpt een subsidie wel even iets. Doordat je binnen school vanuit de subsidie een aantal dingen gratis kunt aanbieden. Maar dat is allemaal een beetje ... (tijdelijk).	Naschoolse activiteiten	Kleine eigen bijdrage
Directeur 2	Het klopt dat wij één ochtend in de week schoolontbijt aanbieden. Daar hebben we subsidie voor aangevraagd. Dat is ook allemaal weer tijdelijk. Dat is dan weer belachelijk veel geld. Scholen hebben echt heel veel geld gekregen om dit mogelijk te maken. Maar het is maar voor een jaar. Uit een recente visitatie is gekomen dat onze leerlingen aangaven dat ze het schoolontbijt echt als positief punt zagen. We voldoen aan een behoefte. Er zijn leerlingen die zonder ontbijt naar school komen. We willen dat ook uitbreiden.	Armoede	Schoolontbijt
Directeur 2	Wij zijn in ieder geval eerst begonnen om het één dag per week te doen. We doen dat nu sinds een paar maanden. Dat we ook even kijken, loopt dit? En wat betekent dat dan? En kunnen we dat goed organiseren. Dus daarom zijn we met een dag begonnen. Maar het is wel de bedoeling om dat uit te breiden. Dat is wel onze wens. Om dat vaker te doen per week. Wij vinden dat leerlingen niet met een lege maag op school moeten	Armoede	Schoolontbijt

	<p>komen. Want dan kunnen ze zich niet concentreren. En kunnen ze gewoon niet goed werken. Maar het gebeurt wel. Er zijn echt leerlingen die met lege handen op school komen. En de hele dag soms niet eten. Ja, omdat er echt gewoon niks is. Dat zijn wel de uitzonderingen, hè. Maar toch zijn dat er nu te veel. Dus niet voor niets is dat schoolontbijt daarop ingezet. Maar ja, ook weer wel met de subsidie, hè. We hebben zoveel leerlingen uit de armoedewijken. We voldoen wel in een behoefte.</p>		
Directeur 2	<p>Vanuit kansengelijkheid moet je dan wel alle leerlingen die kans geven om gebruik te maken van het schoolontbijt. We kunnen niet zeggen, jij mag wel en jij mag niet. Dat is niet de bedoeling. Blijkbaar is het echt nodig dat wij als scholen dit voor leerlingen regelen. En dat gaat ook niet weg. Dus dat betekent ook dat je met een tijdelijke subsidie., dat is hartstikke leuk even. Maar daarna zal er toch wel iets moeten komen. Zodat scholen dit kunnen blijven doen. Op dit moment maakt 100% van onze leerlingen er gebruik van omdat we alle klassen uitnodigen. Personeel komt er zo veel mogelijk bij zitten. Dat is ook echt wel een heel mooi moment gezamenlijk. Soms is de ene woensdag drukker dan de andere woensdag. En er zijn een paar leerlingen die echt altijd komen. En er is zelfs een leerling waarvan ik weet dat hij nog wat extra boterhammen smeert. Want dan heeft hij over de rest van de dag ook nog wat. Dat kende ik niet van vroeger van mijn eigen schooltijd. Dus dat is ook wel echt veranderd. Je ziet dat die armoede groter is geworden.</p>	Armoede	Schoolontbijt
Directeur 2	<p>Of er volgens mij nog andere instrumenten zijn die de overheid zou kunnen inzetten om kansengelijkheid in het onderwijs te bevorderen? Nou ja, dat heb ik eigenlijk al een paar keer gezegd, door dit wat meer structureler te maken. Door aan de ene kant gemeentes in ieder geval in de gelegenheid te stellen om hier echt wat aan te doen en aan de andere kant ook de scholen. Dus het maakt mij niet uit waar dat ligt. Maar dat alle leerlingen de mogelijkheid hebben om met voldoende eten naar school te gaan. En ook om dingen buiten school te doen. Want dat helpt gewoon als zij in de maatschappij ook kansen krijgen.</p>	Kansengelijkheid	Structurele gelden
Directeur 2	<p>Ik denk dat buitenschoolse activiteiten wel bijdragen aan meer kansengelijkheid. Ik denk dat elk klein dingetje dat je daarin doet en waar leerlingen zeg maar net even een bredere blik krijgen altijd helpt. En ik vind bijvoorbeeld iets buiten school doen wel iets</p>	Kansengelijkheid	Buitenschoolse activiteiten

	anders dan bijvoorbeeld op school leren. Het is belangrijk voor leerlingen dat ze die mogelijkheid hebben om te ontdekken van 'hé, wat past bij mij, wat vind ik leuk?' Om te sporten, muziek te maken of wat dan ook. Want dat verrijkt je gewoon.		
Directeur 2	Ik kom uit een gezin waar ook heel veel niet kon. Maar ik had gelukkig een moeder die al onze kleren maakte in het begin. Zodat er geld opzij kon worden gezet, zodat we toch wat muziek konden doen. Nou, als ik zie wat wij er allemaal wel beter van zijn geworden. Doordat je de mogelijkheid hebt gehad. Want je ontmoet gewoon andere mensen. Je doet daar ervaring mee op. Je leert daar gewoon echt van. Weet je, muziek draagt ook gewoon bij aan je cognitieve capaciteit, op een iets andere manier dan uit de boeken leren. Daar heb je gewoon echt wat aan. Dat is hoe ik erin sta in ieder geval. En alleen al het onderdeel zijn van en dat jij daar ook bij hoort. En dat je niet het gevoel hebt van ja maar ik word hier buiten gesloten. Dat alleen al.	Kansengelijkheid	Meerwaarde muziek en andere buitenschoolse activiteiten
Directeur 2	Het is belangrijk dat wie dan ook die verschillende kansen krijgt en met verschillende activiteiten, mensen, doelgroepen in aanraking komt. En dat daar in ieder geval voor jongeren zo weinig mogelijk drempels in zitten. Ik denk dat dat heel belangrijk is. En nu zijn drempels gewoon soms te hoog. Soms voor ouders en soms voor de leerlingen zelf. Dat zou eigenlijk niet zo moeten zijn.	Kansengelijkheid	Met verschillende activiteiten, mensen en doelgroepen in aanraking komen
Directeur 2	Eerder was het zo dat je lid kon worden van de bibliotheek. Je muziek tot een bepaalde leeftijd was gewoon gratis. Daar kon je gewoon aan meedoen. Want daar waren gewoon middelen voor. Dus die (muziekverenigingen) kregen gewoon middelen vanuit de overheid. En dan kon je daar gewoon aan deelnemen. En eigenlijk zou je daar veel meer naar toe willen. Je hebt een soort basis, waar iedereen gewoon gebruik van kan maken.	Kansengelijkheid	Gratis basisvoorzieningen
Directeur 2	Dus volgens mij moet je keuzes maken. Wie doet wat, hè? Dus de school doet bepaalde dingen. Er zijn misschien culturele instellingen, verenigingen die dingen doen, maar die daar voldoende middelen voor hebben. Dat iedereen daar gebruik van kan maken tot een bepaald niveau of tot een bepaalde leeftijd. En dat is wat vroeger ook zo was. Dus 20 jaar geleden kon dat. Of misschien is het nog iets langer geleden. Dus een aantal van	Kansengelijkheid	Gratis basisvoorzieningen

	die basisvoorzieningen, daar zou je gewoon echt vanuit de overheid gewoon middelen voor moeten hebben.		
Directeur 2	En of een school dan twee keer zo veel geld moet krijgen per leerling (om bepaalde zaken te kunnen faciliteren)? Nee, er moeten gewoon duidelijke keuzes worden gemaakt van wat hoort bij de school en wat hoort ergens anders. Want je moet ook niet allemaal hetzelfde gaan doen. Of elkaar daarin beconcurreren. Dat heeft ook helemaal geen zin.	Meer middelen voor scholen	Duidelijke keuzes
Directeur 2	Het is best wel ingewikkeld hoor. Als je dan vraagt hoe ik daar tegenaan kijk dan denk ik ja, dat zouden we moeten onderzoeken. In hoeverre dat geld wat structureler zou kunnen. Gek genoeg heeft het natuurlijk altijd met geld te maken. Omdat het altijd geld kost. En je die mensen moet inzetten en spullen moet kopen.	Meer middelen voor scholen	Structurele gelden
Directeur 2	Maar eigenlijk moet je het niet hebben over geld. Maar je moet zeggen: wat zijn basisvoorzieningen die je gewoon voor iedereen gewoon geregeld wilt hebben? Nou, en als wij leerlingen verplichten om naar school te gaan, zou school geen geld moeten kosten. En als wij een visie hebben dat school genoeg is en dat school bijvoorbeeld een paar activiteiten doet is dat ook prima. Maar je moet in ieder geval een duidelijk doel voor ogen hebben van wat je vindt dat in dit geval leerlingen nodig hebben om op te groeien tot een goede burger. Welke basisvoorziening moet je gewoon allemaal geregeld hebben? En nu is er te weinig geregeld. Er zijn allerlei potjes die er vroeger wel waren, die zijn afgeschaft. Of structurele middelen zijn afgebouwd. Waardoor we het nu proberen te repareren met subsidies. Wiens schuld dat is? Ik denk dat het de schuld is van meerdere kabinetten. Er is heel veel gedecentraliseerd.	Bieden van basisvoorzieningen	Repareren met subsidies

Interview 3

Respondent	Open codering	Axiale code	Selectieve code
Directeur 3	Op het moment dat je zegt, kansengelijkheid bevorderen dan denk ik al..Het zou jammer zijn als je daar specifiek iets voor zou moeten organiseren. Dus meer normaliseren is misschien wel het begrip in eerste instantie. Het is heel normaal dat we hier een afspiegeling kennen van de maatschappij met al zijn mooie dingen en gebreken. Dat we ook hier te maken hebben met mensen die allemaal heel divers zijn in hun uitingen, in lichaam, in gedragingen, in wat ze kennen, kunnen. Dus eerst de basiszaken normaliseren. Ik denk dat dat zit in begripsontwikkeling en in hoe we dat uitstralen. Ik denk dat dat de grootste interventie is met de meeste impact.	Kansengelijkheid	Meer normaliseren
Directeur 3	Op het moment dat we de zaken niet meer op die manier zo gaan bespreken, dat bepaalde zaken niet meer voor ons gevoel niet meer normaal is..En dan ga je heel erg op leerling-niveau zitten. Dan ga je kijken, is dat inderdaad iets wat ondersteuning behoeft? Moeten we daar iets specifiek op inrichten? Moeten we de context, moeten we de omgeving wijzigen? En dan pas komen dit soort vragen.	Kansengelijkheid	Leerling-niveau
Directeur 3	Ik zit zelfs de laatste tijd na te denken over, echt een heel simpel voorbeeld. Zoals een Paarse Vrijdag. Dan zit ik soms echt na te denken. Moet je dat nog wel willen? Moet je het niet elke dag pakken? Paarse Vrijdag fungeert prima als een soort van katalysator. Aanvankelijk heeft het aandacht nodig. Maar nu je er extra aandacht aan gaat geven, dan is het dus niet meer normaal of zo. En wat je dan krijgt is dat kinderen er weer iets van gaan vinden. En dat is juist niet (wat je wil).	Kansengelijkheid	Paarse Vrijdag
Directeur 3	Je wilt het zo normaal mogelijk hebben in je school. Iedereen hoort erbij. Punt. Dus alles wat je extra gaat doen. Dat krijgt extra aandacht. En daarvan zeg je eigenlijk, dat is bijzonder. We hebben Paarse Vrijdag nog wel. Maar voor hoelang weet ik niet.	Kansengelijkheid	Zo normaal mogelijk
	Maar dat we er steeds meer zo over aan het nadenken zijn, zegt wel iets over hoe we erin staan. Net zoals dat je aparte clubjes gaat creëren onder de leerlingen met een	Leerlingen met specifieke	Inclusie bevorderen

Directeur 3	specifieke ondersteuningsbehoefte. Deze leerlingen uit de groep halen en dan min of meer apart behandelen vinden wij averechts werken op een omgeving die inclusie moet bevorderen. Dat hoorde prima bij het passend onderwijs van toen, maar niet meer bij de inclusie van nu.	ondersteuningsbehoefte	
Directeur 3	Dus een kind met dyslectie. Ja, dat betekent niet dat er niks meer moet. Nee, zeker niet. Maar het zou wel fijn zijn als die ondersteuning binnen dezelfde les gerealiseerd kan worden. Dan heb ik liever dat de docent een les zo inricht of zodanig deskundig is dat hij de leerling op de goede manier kan bedienen in zijn reguliere les, zonder dat het kind uit de groep wordt gehaald. Of dat je desnoods expertise binnenhaalt en zegt “Nou, ik ga heel even bij je zitten en dan ga ik je even helpen binnen de les”. Daar waar het kan is het mooi als het lukt. Dat lukt niet altijd.	Leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoefte	Inclusie bevorderen
Medewerker 2	En we proberen wel om in het kader van kansengelijkheid dat leerlingen elkaar opzoeken. Die inclusie proberen we te bevorderen. Bijvoorbeeld door zo'n huiskamer in te richten die we hebben. Daar komen kinderen van 12 tot 14 jaar van BK tot en V van wit tot van alles. Daar kunnen ze lekker zitten. Daar kunnen ze lekker een spelletje doen. Daar kunnen ze met elkaar kletsen. En wat je ziet is dat ze kinderen opzoeken die ze normaal gesproken niet in hun sociale groep hebben zitten. Wij werken al met dakpanklassen. Maar bijvoorbeeld een V kind zal niet zo heel snel contact hebben met een kind uit de BK vmbo. Terwijl ze elkaar daar treffen en dan bemerken hé, jij bent eigenlijk heel leuk. Ik heb jou nog nooit gezien hier. Nou, dat is eigenlijk waar je naar toe wilt.	Kansengelijkheid	Bevorderen inclusie Huiskamer
Directeur 3	Dat is ook de kracht van ons project voor naschoolse activiteiten. Er zijn kinderen die vanuit huis misschien gewoon niet in aanmerking komen met verschillende activiteiten, omdat ze het gewoon niet kunnen of de financiële middelen niet voor hebben. Wat hier wel kan. En dan treffen ze ook nog eens andere kinderen uit andere groepen, waardoor ze zich misschien ook door kunnen ontwikkelen. Het project voor naschoolse activiteiten is een middag per week.	Kansengelijkheid	Project voor naschoolse activiteiten
Medewerker 2	En wij hebben nu schooljongerenwerkers aan het werk op onze locatie. Die zijn dit jaar aangesteld. En zij breiden die buitenschoolse activiteiten ook wel uit. Zij		

	proberen ook op de andere middagen na school dingen te organiseren. Waardoor je ziet dat leerlingen niet meer gaan hangen in de buurt. Maar dat ze op school blijven. Omdat er wat georganiseerd wordt. Of omdat ze gewoon lekker kunnen kletsen of een spelletje doen.	Buitenschoolse activiteiten	Schooljongerenwerkers
Directeur 3	Wij hebben op school dakpanklassen. Dit is kansengelijker dan homogene groepen. Nu heb je twee niveaus in een klas zitten. Dat geldt voor beide jaren.	Kansengelijkheid	Dakpanklassen
Medewerker 2	En we proberen gedurende het schooljaar momenten te creëren van meer ontmoetingen. Een sportdag en excursie zijn hier voorbeelden van. Een excursie gebeurt, daar waar het kan, samen. En niet apart van elkaar.	Kansengelijkheid	Meer ontmoetingen tussen verschillende niveaus
Medewerker 2	Ik denk dat het belangrijk is om later te determineren dan dat we nu doen. Nu is dat in groep 8. Okay, jij bent B, jij bent K. En eigenlijk vinden wij dat je dat op die leeftijd nog helemaal niet kan zeggen. Omdat kinderen zich ook wel doorontwikkelen.	Kansengelijkheid	Later determineren
Medewerker 2	Maar eigenlijk is het vanuit kansengelijkheid belangrijk dat kinderen zich verder ontwikkelen en te kijken hé, daar zit misschien een hoger niveau in. Het heeft ook invloed op de kansengelijkheid in die zin dat je in de basisschool in zo'n sjoelbak in zo'n bakje zit. En je bent heel erg afhankelijk van een of twee leerkrachten die zich een mening hebben gevormd over jouw kansen, jouw perspectief.	Kansengelijkheid	Later determineren
Medewerker 2	Als je de basisschool dwingt om een opleidingsperspectief te benoemen, dan vind ik dat je al behoorlijk de kansen beperkt van een leerling. Terwijl je juist in het VO met je brein zit die zich enorm aan het ontwikkelen is met andere interesses, met een andere omgeving, andere kinderen waar je wel of niet mee optrekt. Dan gebeurt er nog zoveel in de leeftijd 12-14 jaar. En als je dan in een koker zit dan beperk je enorm de kansen. En het liefst heb ik ook een veel bredere brugklas dan twee niveaus.	Kansengelijkheid	Brede brugklassen

Directeur 3	Het project voor naschoolse activiteiten is ooit ontstaan op onze vmbo locatie. Het had er toen mee te maken dat er een grote groep jongeren in veel rondhing in de stad en veel kapot maakte. Toen zijn de jongerenwerkers in de stad gaan nadenken over wat zij hier samen met de scholen aan zouden kunnen doen. En toen hebben zij zich ingelezen in een preventiemodel. En daar is het eigenlijk op geënt. Maar ja, dat preventiemodel wordt ook wel wat meer losgelaten omdat je ook gaat kijken naar kansengelijkheid. En hoe kunnen we kinderen mooi toeleiden naar een club, naar een sport, andere dingen. Op een gegeven moment is het steeds meer uitgerold naar andere locaties van onze school, in samenwerking met de gemeente en andere partijen. Dus steeds meer een ander karakter dan oorspronkelijk.	Project voor naschoolse activiteiten	Preventieve werking
Directeur 3	Het project voor naschoolse activiteiten wordt doorontwikkeld eigenlijk. Dat is alleen maar mooi. Het is niet een kwestie of we willen meedoen. Het project is gewoon van ons. Het voelt heel erg als iets van onszelf. Maar wel met meerdere partijen. Onze school, de gemeente, de musea en een stichting voor sociaal werk. Dat maakt het sterk.	Project voor naschoolse activiteiten	School, gemeente, musea en stichting voor sociaal werk
Directeur 3	Volgens mij wordt de Subsidieregeling School en Omgeving aangewend om het project voor naschoolse activiteiten te financieren of deels. Want wij financieren ook een deel gewoon vanuit onze reguliere bekostiging. Wij hebben daar wel subsidies voor vanuit de overheid. En een deel gewoon vanuit de reguliere bekostiging. Dit ook in het kader van kansengelijkheid. Want wat vraag je dan en kan iedereen dan nog meedoen? Dat is niet wat je wilt. Iedereen moet eraan mee kunnen doen.	Subsidieregeling School en Omgeving	Deels aangewend voor project naschoolse activiteiten
Directeur 3	Ik weet niet wat onze school vijf jaar geleden deed aan kansengelijkheid. We bestaan in onze huidige vorm nog maar drie jaar. Ik ben sinds twee jaar directeur. Ik weet niet wat ze toen allemaal gedaan hebben. Ik weet wel dat we nu een school aan het opbouwen zijn. Dus ja, kom je over vijf jaar weer dan kunnen we de vraag beantwoorden. Misschien is er dan nog wel meer naschoolse dynamiek.	Kansengelijkheid	Meer naschoolse dynamiek
Directeur 3	Ja, wij maken gebruik van de Subsidieregeling School en Omgeving. Die wordt volgens mij aangewend voor het project naschoolse activiteiten. Je hebt heel veel		

	kleine subsidies die we allemaal hebben aangewend hiervoor. Wij kunnen dit blijven financieren. Mede door de subsidie.	Subsidieregeling School en Omgeving	Deels aangewend voor project naschoolse activiteiten
Medewerker 2	Wat de resultaten/effecten zijn van het project naschoolse activiteiten? Nou, het is toevallig net allemaal uitgevraagd bij de leerlingen. Wat ik ervan zie is dat het als positief ervaren wordt. En als je het dan hebt over het aantal leerlingen. Dat neemt eigenlijk per jaar toe. Het project wordt eigenlijk steeds bekender. Het wordt steeds professioneler. We hebben nu ook van die mooie banners. Het valt of staat ook met het enthousiasme van de kartrekkers en de mensen die het moeten doen en of collega's de kinderen in de klas een beetje lekker maken daarvoor. Dus je ziet wel een toename van het aantal leerlingen dat eraan meedoet. Wel afhankelijk van de activiteit die ze op dat moment doen. Voor de ene activiteit is er meer animo dan voor een andere activiteit. Het zijn heel verschillende creatieve activiteiten. Van koken tot zelfverdediging, sleutelhangers maken, tasjes maken van leer, bubbelbal, van alles.	Project naschoolse activiteiten	Resultaten/effecten
Directeur 3	De eerste bevindingen van het project naschoolse activiteiten waren vrij positief. Uit die analyse is ook gekomen dat er in ieder geval minder problemen in de wijk zijn vanuit jongeren op straat. Dit hebben wij ook van de wijkagent te horen gekregen. Onze leerlingen hebben de leeftijd 12-14 jaar (onderbouw). Dat is net een leeftijd dat wel of niet op straat hangt. Maar het is wel alle jeugd dat hier komt. Dus alles wat we doen, zou impact kunnen geven. Het is eigenlijk jammer dat het project naschoolse activiteiten niet stevig doorzet naar de bovenbouw. Want dan heb je juist te maken met de wijkproblematiek. Dat is juist de leeftijd 15-17 jaar. Volgens mij moet je die juist enthousiast maken door in de avond ergens anders naar toe te gaan. Maar dat komt moeilijk van de grond.	Eerste bevindingen project naschoolse activiteiten	Minder problemen in de wijk
Directeur 3	Je kunt misschien wel denken dat iedereen op een sport zit. Daar kon je je nog wel eens in vergissen. Want er zijn natuurlijk heel veel leerlingen die dat niet durven. Die de stap niet durven maken naar het verenigingsleven. En hoe mooi is het dan dat je stap wel kunt zetten via onze naschoolse activiteiten? En dan toch bij een sport of	Project naschoolse activiteiten	Stap naar het verenigingsleven

	iets anders kunt komen? Dat was het oorspronkelijk idee achter onze naschoolse activiteiten. Dus kinderen meenemen naar het verenigingsleven. Kijk, van bepaalde leerlingen heb je als docent geen last. En dan zie je misschien de noodzaak niet zo. Maar het is er wel.		
Directeur 3	De gemeente heeft gemeten in hoeverre leerlingen uit de arme wijken deelnemen aan het project voor naschoolse activiteiten. Hieruit is gekomen dat hier best veel leerlingen van deelnemen. Dat valt op. Het is ook geen vaste groep leerlingen. Het wisselt de hele tijd.	Project voor naschoolse activiteiten	Leerlingen uit arme wijken
Medewerker 2	Het zijn ook vaak de boefjes die niet per se een activiteitenplek willen hebben om hier te blijven. Want die huiskamer die wij nu hebben met onze eigen jongerenwerkers, dat is gewoon een heerlijke hangplek. En soms hebben juist die kinderen dat nodig. Even een hangplek, maar wel onder het toezien van volwassenen. Wij hebben onze eigen jongerenwerkers in dienst. Dat is vrij nieuw. Wij kennen niet heel veel scholen die dat hebben. We hebben ze bewust ingezet om het schoolklimaat buiten de les min of meer te beïnvloeden.	Jongerenwerkers in dienst	Schoolklimaat buiten de les beïnvloeden
Medewerker 2	En dat is de kracht van de huiskamer. Want die is iedere dag open van 's ochtends vroeg tot laat, en ook na schooltijd. En de deur is open en je kunt hangen. Dat zijn vaste mensen. Het zijn mensen die heel bereikbaar zijn, heel toegankelijk, weinig leeftijdsverschil. En na schooltijd mag de Playstation aan. En dan beginnen de andersoortige gesprekken. En in plaats van dat ze bij de vijver gaan zitten na school, blijven ze hier hangen. Onder min of meer begeleiding van ons. Tot aan etenstijd. En stel een leerling heeft problemen thuis. Die bespreekt dat dan met zo'n jongerenwerker. Maar hij is geen behandelaar	Huiskamer	Onder begeleiding hangen
Medewerker 2	De jongerenwerkers zijn binnengekomen vanuit een nieuwe CAO. In het kader van de werkdrukregeling. Om docenten te ontlasten. In de CAO was afgesproken dat het personeel samen met de MR moest bepalen hoe die gelden besteed zouden moeten worden. Daar heeft de schoolleiding geen aandeel in gehad. En toen heeft het personeel uiteindelijk besloten om de huiskamer in te richten met twee schooljongerenwerkers en met het idee dat het schoolklimaat sociaal veilig is op	Werkdrukregeling	Indirecte werkdrukverlichting en goede sfeer

	school als er vertrouwen is. Als iedereen zich gezien en welkom voelt. Tussen de lessen door. Dat heeft dan een positieve impact op de lessen. En zo krijg je indirecte werkdrukverlichting. Dit heeft gigantisch goed uitgepakt. Gewoon na een half jaar merk je al enorme verschillen. Gewoon echt in de sfeer. Die werkdrukgeden zijn heel goed besteed. Het zou wel goed zijn om hier misschien wat meer geld in vrij te maken.		
Directeur 3	Wij willen het project voor naschoolse activiteiten koppelen aan onze schooljongerenwerkers. Dus dan krijg je eigenlijk straks het project voor naschoolse activiteiten door de hele week heen. En niet alleen met de vaste club van de donderdag. Maar wel in het klein misschien. Nou, dat is eigenlijk wat je wil. De kinderen voelen nog wel de ruimte om na schooltijd nog hier te blijven.	Project voor naschoolse activiteiten koppelen aan schooljongerenwerkers	Naschoolse activiteiten door de hele week heen
Medewerker 2	Als leerlingen een laptop nodig hebben en deze niet kunnen betalen dan komen die kinderen waarschijnlijk in aanmerking voor een aanvraag bij Stichting Leergeld. En er wordt geen leerling uitgesloten van een schoolreisje als hij deze niet kan betalen. Dan betalen we het zelf. Dat mag sowieso al niet meer. Maar je zou het ook niet willen.	Armoede	Stichting Leergeld
Directeur 3	Of wij ergens tegenaan lopen op het gebied van kansengelijkheid? Wij hebben dakpanklassen maar wij zouden het liefst willen dat er veel meer ontmoetingen zijn tussen de verschillende niveaus leerlingen. En op financieel gebied vragen wij nog steeds de eigen bijdrage. Eigenlijk zou je dat helemaal niet willen.	Kansengelijkheid	Meer ontmoetingen tussen verschillende niveaus Eigen bijdrage
Directeur 3	Wij weten wel dat subsidies altijd eindig zijn. Daarom werken wij er vaak naar toe dat als we het idee hebben dat het een succesvol traject is.. Hoe kunnen we dit dan alsnog duurzaam met reguliere bekostiging alsnog voortzetten? Stel je voor dat het niet langer wordt bekostigd door de gemeente, dan kunnen wij een heleboel zelf alsnog doen. Ik ben er niet zo bang voor dat wij dit niet zouden kunnen voortzetten in het klein. Maar de kracht is juist die verbinding. En die ga je dan missen.	Subsidies zijn eindig	Duurzaam met reguliere bekostiging voortzetten

Medewerker 2	De kracht van het project naschoolse activiteiten is ook het interprofessioneel werken met elkaar. Dus de ontmoeting met elkaar, de contacten tussen de jongerenwerkers met de andere jongerenwerkers, musea, noem het allemaal maar op. Ik denk dat het beter is dat meerdere instellingen betrokken zijn.	Kracht project naschoolse activiteiten	Interprofessioneel werken met elkaar
Directeur 3	Ik denk dat er nog te weinig de potentie gezien wordt van zo'n school als dit. Twee jaar lang heb je kinderen op een leeftijdsfase waarin je ze echt nog heel goed kunt vormen. En dan vanuit de hele stad en omringende regio. Hier heb je gewoon een publiek waarin je het een en ander zou kunnen organiseren. En het is een gemiste kans om daar niks in te doen. Want hierna krijg je die scheiding. Dan gaan ze naar het vmbo op een locatie en de andere helft gaat naar een andere locatie. En daarna krijg je normaalgesproken een scheiding. En dan is het maar net toevallig of ze elkaar bij de voetbalvereniging of de hockey treffen. Maar hier heb je ze allemaal bij elkaar.	Alle onderbouw in een school	Scheiding na de onderbouw
Directeur 3	Omdat je ze op onze school allemaal bij elkaar hebt, zijn thema's als democratische waarden en kansengelijkheid juist geschikt om te behandelen. Als je als gemeente, vereniging, culturele instelling hier iets mee wilt doen dat is dit het geschikte moment. Je kunt kansengelijkheid zo bijvoorbeeld benaderen vanuit een inter-professionele invalshoek. Nog even niet op leerlingniveau, maar. Doordat je het met elkaar integraal aanvliegt op een locatie waar je ze allemaal hebt. Dan zou het jammer zijn om daar geen gebruik van te maken.	Alle onderbouw in een school	Kansengelijkheid benaderen vanuit een inter-professionele invalshoek
Directeur 3	Onder welke omstandigheden zouden wij als school de Subsidieregeling School en Omgeving weer aanvragen? Onder dezelfde omstandigheden zouden we de subsidie weer aanvragen. Ja, want wij wenden hem hiervoor aan. We proberen wel heel creatief te kijken naar een subsidie. Kan het wel, kan het niet? Ook als we de subsidie niet meer krijgen.. Dan moeten we zelf creatief zijn in de reguliere bekostiging. Dat gaat altijd weer ten koste van iets anders.	Subsidieregeling School en Omgeving	Creatief zijn in de reguliere bekostiging

Directeur 3	Je hebt ook de zwaardere weging subsidie. Als je echt op microniveau van tevoren het een en ander moet aanleveren op activiteit. Dat zou dan een belemmering kunnen zijn. Deze verantwoording is heel licht. Deze is volgens mij achteraf. En dat wat je niet benut, kun je elders opnieuw inzetten voor een vergelijkbaar doel. Ja, dit is voor ons heel goed.	Subsidieregeling School en Omgeving	Lichte verantwoording achteraf
Directeur 3	Hoe wij aankijken tegen de Subsidieregeling School en Omgeving als instrument om kansengelijkheid te bevorderen? Het is uiteraard een beetje afhankelijk van hoe de school dit inricht. Het is niet afhankelijk van de subsidie of wij onze doelen halen. Het is een extra stimulans voor dit project.	Subsidieregeling School en Omgeving	Extra stimulans
Directeur 3	Maar daarnaast hebben wij ook te maken met de professionalisering van onze docenten die in de klas ervoor zorgen dat iedereen de kans krijgt om van vergelijkbaar onderwijs te kunnen genieten. Hoe wij denken over inclusiviteit en iedereen krijgt bij ons dezelfde kansen. Want dit is wel wat je voorleeft.	Kansengelijkheid	Inclusiviteit en gelijke kansen
Directeur 3	Het bedrag dat wij krijgen vanuit de Subsidieregeling School en Omgeving is in feite maar een klein bedrag. Het is een extraatje. Het is niet zo dat we het hebben over miljoenen of zo. Wij zijn 'doorgroeiers'. We hebben bewust niet gekozen voor de voorlopers, want de voorlopers kenden volgens mij weer een andere verantwoording. Volgens mij moest je dan echt heel expliciet benoemen wat je ermee deed.	Subsidieregeling School en Omgeving	Doorgroeiers
Directeur 3	Kijk, stel dat je zes ton subsidie krijgt. Je moet je dan ook bedenken dat je die dingen ook moet kunnen blijven doen als je die zes ton niet meer krijgt. Kijk, daar zit het risico met subsidies. Want, dan ga je iets open in met een bepaalde verwachting. En als je dat niet meer hebt, moet je iedereen teleurstellen. Met NPO zie je dat nu ook. Je ziet dat die NPO-gelden steeds minder, minder, minder worden. En op een gegeven moment is het er niet meer. Die jongerenwerkers moeten over twee jaar bijvoorbeeld een vaste aanstelling krijgen. Wat gaan we nu doen dan? Zij hebben wel enorm geïnvesteerd hier binnen in de school en met de kinderen. Maar ja, het heeft een tijdelijk karakter hè die gelden.	Subsidies	Risico van subsidies

Directeur 3	Ik geloof heel erg in subsidies met het karakter van alleen ontwikkelingskosten. Met een duurzame implementatie zeg maar. Voor de huiskamer en de schooljongerenwerkers zouden we een dusdanige reguliere bekostiging moeten krijgen dat we dat kunnen doen. Je krijgt een boost maar na een half jaar stopt die boost. Maar dan moet je het ook hebben. Dan moet je het ook hebben vanuit de reguliere bekostiging. Ik heb liever dat de reguliere bekostiging meer is en de subsidies wat minder. Maar er wordt enorm veel subsidies gewoon ja, het land ingegooid met een tijdelijk karakter. Bijna overal zie je dat als er weinig verantwoording is dat wordt gezien als een extra potje. Er wordt dan gedacht, laten we het maar snel doen. Als de verantwoording laag is, kunnen we het ook daarvoor gebruiken.	Subsidies	Reguliere bekostiging
Directeur 3	En als we dat (die subsidie) ieder jaar hebben, dan wordt het bijna een betrouwbaar beeld van de overheid. “We kunnen jou nu wel een vaste aanstelling geven. Want we krijgen toch wel ieder jaar zo’n subsidieregeling. Totdat je een nieuwe formatie krijgt en een nieuw kabinet en die zegt we gaan er stoppen hiermee. Ja, dan heb je een probleem. Dus de overheid is voor mij geen betrouwbare partner als het gaat om subsidies. Dus de overheid is voor mij geen betrouwbare partner met betrekking tot bekostiging. Om dat ze steeds met die subsidies komen, met een tijdelijk karakter.	Subsidies	Overheid geen betrouwbare partner
Directeur 3	En de subsidie, dat is een beetje het karakter, lijkt wel heel erg sturend te zijn op hoe je een school moet inrichten momenteel. Door de reguliere bekostiging laag te houden en veel subsidies te verstrekken, stuurt de overheid op onderwijsontwikkeling. En met het risico dat het dus zo tijdelijk is dat je als school op een gegeven moment te maken hebt met ja, wel of geen vaste aanstellingen. Of wel of niet dit vast inrichten. Dan doe je dat niet omdat het tijdelijk geld is. Dus het is helemaal niet zo’n fijne manier voor een school.	Subsidies	Sturend karakter
Directeur 3	Of er volgens ons nog andere instrumenten zijn die de overheid zou kunnen inzetten om kansengelijkheid te bevorderen? De reguliere bekostiging is nu een soort pot hè, dat geld dat je standaard krijgt per leerling. Als de overheid kansengelijkheid echt belangrijk vindt dan moet ze voor de lange termijn zeggen dat een deel van die lumpsum, zoveel procent, moet gaan naar kansengelijkheid. Of een	Reguliere bekostiging	Deel van de reguliere bekostiging besteden aan kansengelijkheid

	deel van het waarderingskader van de Inspectie. Maar weet je, het is regulier. Laten we zeggen het is voor minimaal tien jaar of zo. En in je verantwoording naar de Inspectie geef je aan hoe je dat geld besteed hebt.		
Directeur 3	Op het gebied van subsidies is er veel ad hoc. Er is nu een probleem geconstateerd. Tijdelijke subsidie. En in dit tijdsbestek moet je het regelen. Vaak binnen dezelfde termijn van het kabinet. Bijvoorbeeld de subsidie basisvaardigheden	Subsidies	Ad hoc

Interview 4

Respondent	Open codering	Axiale code	Selectieve code
Directeur 4	Vijf jaar geleden waren wij nog een zeer zwakke school. Stapsgewijs zijn wij natuurlijk aan het werven naar docenten. En het belangrijkste is denk ik dat kinderen uit achterstandssituaties, omdat ze bijvoorbeeld taalachterstanden hebben of omdat het sociaal niet goed gaat in het gezin of wat dan ook, om die mensen van kennis te voorzien. Die mensen die weten dingen niet. Die hebben bepaalde gesprekken niet gehad. Die kennen veel minder woorden, weten de kennis achter die woorden dan ook niet. En hebben een veel smallere context. In de literatuur heet dat het missen van 'mentaal klittenband'.	Zeer zwakke school	Mentale klittenband opbouwen
Directeur 4	Dat betekent dat als jij daar in je onderwijs niet heel gestructureerd aan gaat werken en dat die kinderen in samenhang dat mentale klittenband opbouwen, dan verklaar je achterstanden niet. Ook al doe je dingen met de beste bedoelingen van de wereld. De belangrijkste opdracht voor ons is zorgen dat we op deze plek zorgen dat wat wij doen in ons curriculum, dat het deugt. En dat het kinderen echt helpt in het opbouwen van die context, die klittenband in hun hoofd, om vervolgens allerlei nieuwe kennis aan te plakken. Dus dat zijn wij aan het doen. Dat doen wij heel gericht met een aantal partners in Nederland.	Mentale klittenband opbouwen	Curriculum
Directeur 4	Of wij iets doen om kansengelijkheid onder leerlingen te bevorderen? Ja, wij doen wel losse dingen. Maar het belangrijkste wat een school kan doen om kansengelijkheid te bevorderen, is heel goed onderwijs geven. En zorgen dat die kinderen succesvol worden in de schoolse situatie. En daarna dus een kader, een context uitbreiden. Maar wij doen daar wel dingen omheen. Zo hebben we vanaf deze week bijvoorbeeld schoolfruit. Dat kunnen kinderen de hele dag door pakken. Maar we doen ook projecten met lezen. We hebben het taalondersteunings-onderwijs. We hebben NT2 onderwijs. Dus we proberen op allerlei manieren om kinderen die wegvallen toch erbij te betrekken.	Kansengelijkheid	Heel goed onderwijs geven Schoolfruit NT2 onderwijs

Directeur 4	Maar we zijn ervan overtuigd dat als we een paar jaar verder zijn en ons onderwijs staat in de volle breedte, zoals dat hoort te staan, dat dat (heel goed onderwijs geven) de belangrijkste voorwaarde wordt om te werken aan kansengelijkheid. De manier waarop wij dat doen is dat wij samen met een hele grote scholengemeenschap in Den Haag, de Schilderswijkschool en Academica Kenniscentrum in Amsterdam werken aan het Nederlands kenniscurriculum. En dat doen wij door voor onze schoolvakken eigenlijk vanaf nul een curriculum op te bouwen.	Kansengelijkheid	Werken aan Nederlands kenniscurriculum
Directeur 4	Je hebt een aantal uitgangspunten in het Nederlandse onderwijs. Je hebt kerndoelen in de onderbouw. Je hebt eindtermen in de bovenbouw. Met name die kerndoelen zijn heel erg vaag. Volgens die kerndoelen onderwijs geven, leidt er nou niet direct toe dat je de context in het hoofd van die leerling verruimt. Wij werken samen om die kerndoelen en die eindtermen eigenlijk te ontleden. En om de stapjes te maken. Heel concreet in allerlei tussendoelen naar kennis die we opbouwen. En we werken en we kijken daarin naar samenhang binnen de vakken.	Werken aan Nederlands kenniscurriculum	Kerndoelen en eindtermen
Directeur 4	Wij weten dat als een leerling heel veel leest en een andere leerling leest niet heel veel. Maar die leerling die niet zo veel leest, veel minder woordenschat heeft, zit wel op voetbal. En die weet alles van voetbal. Op het moment dat die leerlingen een tekstverklaring moeten maken die over voetbal gaat, dan gaat die leerling die veel weet van voetbal waarschijnlijk hoger scoren. Dus kennelijk is om succesvol te zijn in onderwijs, datgene wat je al weet het belangrijkste vliegwiel wat jou succesvol maakt. Dus dan word je van alles aangereikt in het onderwijs, maar datgene wat jij al weet, bepaalt in hoge mate hoe je leert, hoe snel je leert, hoe goed dingen beklijven enz.	Kansengelijkheid	Vergroten algemene kennis
Directeur 4	Dus dat is wat wij te doen hebben. En daarom is dat nodig. Wij weten dat wij een groep kinderen hebben die thuis niet elke avond aan tafel discussieert over allerlei onderwerpen. Niet samen het journaal kijkt. Dus allerlei dingen niet doet die een grote groep leerlingen op andere scholen wel doet. Dus datgene wat het meest bepalend is voor hun succes, dat wat ze al weten, is een veel kleiner bakje. En wat is nou nodig om die kinderen succesvol te maken? Dat is dat bakje van die kinderen groot te maken. Dus zorgen dat zij die achtergrondkennis ook hebben, zodat als zij straks een vraag over scheikunde op een examen vwo moeten beantwoorden maar die speelt in de	Kansengelijkheid	Vergroten algemene kennis

	context van duurzaamheid of politieks of wat dan ook, dat zij niet continu hun werkgeheugen vol hebben zitten en niet denken 'waar gaat dit over' maar eigenlijk meekunnen. Dus wij moeten dat bakje met algemene kennis, dat moeten wij uitbreiden. Met name in de onderbouw.		
Directeur 4	Sommige wijken in de stad zijn historisch armoedegebied. Daar heb je een aantal plekken van in Nederland. De wijk waar veel van onze leerlingen vandaan komen, is zo'n plek. Dat betekent dat armoede en kansenachterstanden vaak generaties achter elkaar zijn doorgegeven. Dat betekent helaas dat die kinderen het vaak slechter doen in het onderwijs. En ik ben ervan overtuigd dat als wij de goede dingen doen, dat dat niet perse nodig is. Maar dan moeten wij ons wel bezighouden met waar wij verstand van hebben. En dat is heel goed onderwijs maken.	Armoede	Heel goed onderwijs maken
Directeur 4	Op het gebied van kansengelijkheid doen wij dingen als het gaat om gratis fruit en NT2 programma's. Maar het zwaartepunt van datgene wat wij doen (op het gebied van kansengelijkheid) is beter onderwijs maken. Dat is het onderwerp waar we echt verstand van hebben. En waar we ook het verschil kunnen maken voor kinderen.	Kansengelijkheid	Beter onderwijs maken
Directeur 4	De ISK hier is ook een school van mij. En wij hebben de ISK-functie voor een aantal steden in de regio. Die kinderen komen onze school binnen in ISK en blijven best vaak plakken. Er zitten relatief veel van die kinderen bij ons op school. Natuurlijk gaan een aantal terug naar bijvoorbeeld Hengelo maar relatief veel blijven ook wel plakken. Dus ja, we hebben veel vluchtelingenkinderen in de klas.	ISK	Vluchtelingenkinderen
Directeur 4	Wat de reden is dat wij niet iets specifiek doen om kansengelijkheid te bevorderen? Ik denk dat wij heel veel doen aan kansengelijkheid. Ja, het is misschien in de context van het verhaal misschien niet helemaal het goede. Ik denk dat wij van alles doen om kansengelijkheid te bevorderen en meer dan de meeste scholen in het land. En ik denk dat het ons in toenemende mate lukt om onze leerlingen heel succesvol te maken en dat is uiteraard de bedoeling hè, iets doen aan kansengelijkheid. Maar dat wil niet zeggen dat wij het zoeken in allerlei losse oplossinkjes of projectjes, omdat wij gewoon weten dat dat uiteindelijk niet voldoende gaat betekenen voor onze leerlingen. Ik weet niet wat allerlei scholen doen maar ik denk dat je aan naschoolse programma's kunt	Kansengelijkheid	Losse oplossinkjes en projectjes

	denken enz. Maar ik denk dat de meeste impact is die je hebt op school. Het zit hem echt in datgene waar wij voor gefinancierd worden en waar we voor doorgeleerd hebben. En dat is het maken van onderwijs. En als wij dat beter doen, worden onze leerlingen succesvoller.		
Directeur 4	Ik denk dat heel goed onderwijs ervoor zorgt dat de meeste kinderen, en er zit altijd een maasje op alles, maar dat de meeste leerlingen het beter gaan doen. En dat is uiteindelijk je doel als school. Je wilt dat kinderen kansen krijgen om succesvolle keuzes te maken in hun leven waar ze gelukkig van worden. Daar gaat het om. En of je dan allerlei projecten daaromheen nodig hebt, weet ik eigenlijk niet. Ik denk wel dat als je als school nog veel te doen hebt, wij zijn zo'n school, dat het verstandig is om je te richten op waar je in de kern voor bent. En dat heel erg goed te doen. Omdat dat ook is waarom ouders en kinderen voor jouw school kiezen.	Kansengelijkheid	Goed onderwijs
Directeur 4	Wat wij vijf jaar geleden deden aan kansengelijkheid? Vijf jaar geleden gaven wij slecht onderwijs. En als er een ding funest is, als je vanuit een situatie van minder kansen komt, dan is het slecht onderwijs. Dus wij doen nu veel meer aan kansengelijkheid. Ik denk dat het relatief rustig en veilig is op school. Ook vergeleken met scholen met totaal andere populaties. Kinderen zijn in de les gefocust op wat daar gebeurt voor het bord. Wij bieden de stof stap voor stap aan. Wij zorgen ervoor dat kennisopbouw en taalopbouw hand in hand gaan. We hebben een eigen schrift ontwikkeld waar kinderen aantekeningen en opdrachten in maken. Waar helemaal structuur in zit, waar ook woordenlijsten in zitten met kennis die ze opdoen. Ja, ik denk dat we hard op weg zijn om onze kinderen heel kansrijk te maken.	Kansengelijkheid	Slecht onderwijs funest voor kansengelijkheid
Directeur 4	Of wij wel eens gebruik hebben gemaakt van de Subsidieregeling School en Omgeving weet ik zo niet. Wij maken gebruik van allerlei subsidieregelingen voor zover dat onze leerlingen betreft. En daar wordt ook op het niveau van onze stichting naar gekeken.	Subsidieregeling School en Omgeving	
Directeur 4	De basisvaardigheden subsidie daar hebben we iets mee gedaan. En wij krijgen natuurlijk kansen- en gelijkheidsgelden voor onze leerlingen. Omdat we in bepaalde	Subsidie basisvaardigheden	

	postcodegebieden vallen. Over het algemeen geldt dat wij gebruik maken van de regelingen die er zijn, maar ik ken ze niet uit mijn hoofd.	Kansen- en gelijkheidsgelden	
Directeur 4	U zag de naam van onze school in de lijst die in de periode 2022-2023 subsidie hebben ontvangen? Het zou best kunnen dat het is toegewezen aan het ISK. Zeker hoor. Het zou heel goed kunnen. Dat komt, ik heb vier hele verschillende takken van sport op mijn scholen. Dus ISK is er een van. Maar daar zijn soms ook hele andere regelingen van toepassing. Dus het zou zomaar kunnen.	Subsidieregeling School en Omgeving	ISK
Directeur 4	Het is wel aardig om over onze ISK te vertellen dat het ons lukt om alle kinderen te plaatsen. Dat is best bijzonder in Nederland. Dat we dus geen wachtlijsten hanteren en dat we ook een volwaardig programma met ze draaien. Om het maar over kansengelijkheid te hebben. Dat zie je op veel plekken anders. We zien dat onze ISK leerlingen het op de plekken waar ze terecht komen relatief goed doen ten opzichte van hun klasgenoten. We investeren ook maximaal voor zover het gaat in dat onderwijs. En dat lukt ons echt heel erg goed. Het is wel een succes story. Het is een tweejarig traject. Wij zien in toenemende mate dat er ook wel kinderen zonder schoolse vaardigheden ongeletterd naar school komen. En voor die kinderen geldt dat wij ze vaak drie jaar in onze ISK houden. Omdat ja, er is dan nog heel erg veel te leren.	ISK	
Directeur 4	Op de ISK is Nederlands een belangrijk onderdeel. En de andere vakken staan vaak wel in het teken van Nederlands. Wij zijn de eerste ISK school in Nederland die het vak muziek standaard nu in het curriculum heeft opgenomen. We zitten nu in een proces samen met het conservatorium dat we in drie jaar tijd zeggen “Nou, we gaan echt een curriculum schrijven voor dat vak”. Dus over een dikke twee jaar moet dat af zijn. Dan krijgen onze leerlingen ook twee jaar, of als ze drie jaar hier zitten, drie jaar lang fatsoenlijk muziekonderwijs. En ze leren bijvoorbeeld koken.	ISK	Muziekles
Directeur 4	Het zou kunnen dat de ISK gebruik heeft gemaakt van die Subsidieregeling School en Omgeving. Ik ga het even checken. Voor nu zegt het me zo niks. Maar dat zegt eigenlijk ook niet zoveel. Er komt zoveel voorbij wat betreft subsidies. Dat is een van de dingen die we moeten oplossen denk ik.	Subsidieregeling School en Omgeving	ISK

Directeur 4	Wat ik wil zeggen over al die subsidieregelingen is dat je natuurlijk te maken hebt met scholen voor hogeropgeleide mensen in Nederland die zeer gedreven zijn om verstandige beslissingen te nemen als het gaat om hun leerlingen en dat allerlei losse subsidies die je volgend jaar misschien weer niet hebt, niet bijdragen aan structureel onderwijs. En het zou veel verstandiger zijn op het moment dat dat geld beschikbaar is voor onderwijs ook structureel naar die scholen gaat. Dan moet je natuurlijk wel zorgen met elkaar dat dat dan ook bij het onderwijs terecht komt. En niet op allerlei andere manieren blijft steken in de organisatie. Maar ik denk dat dat uiteindelijk veel meer kan betekenen voor het onderwijs.	Subsidies	Structureel geld
Directeur 4	Dus ik ben persoonlijk helemaal geen fan van allerlei dingen oplossen met subsidies. Ik zou zeggen subsidies is heel erg geschikt op het moment dat een school pioniert op een thema waar je in Nederland nog met elkaar kennis over zou willen opbouwen, zou ik zeggen. Dan is daar een subsidie voor die tijdelijkheid heel erg geschikt. Maar dan ook wel een beetje fatsoenlijk. Ik denk heel vaak dat het geld beter besteed had kunnen worden. Op het moment dat het gewoon structureel beschikbaar was geweest voor mij.	Subsidies	Structureel geld
Directeur 4	Of wij op het gebied van gelijke kansen ergens tegenaan lopen? Het belangrijkste wat wij nodig hebben om die dingen voor elkaar te krijgen (goed onderwijs) is geld. Al denk ik dat geld niet het echte probleem is in het onderwijs. Maar het helpt wel. Kan je mensen aan het werk zetten om die dingen te ontwikkelen. Maar twee is ook gewoon tijd. Wij hebben een aantal jaren nodig om dit te doen (ontwikkelen nieuw curriculum) en dan leveren we ook echt iets op denk ik, wat door heel veel scholen in Nederland gebruikt zou kunnen worden.	Kansengelijkheid	Geld en tijd
Directeur 4	Ik loop niet tegen zoveel dingen aan. Ik denk wel dat wel eens onderschat wordt dat wij extra kosten maken in vergelijking met andere scholen. Als het gaat om zorgen dat elk kind elke dag in de les zit bijvoorbeeld. Daar hebben we echt mensen op lopen. Die daarvoor zorgen. Omdat onze leerlingen vanuit huis wat betreft school niet altijd worden gesteund. Dus dat soort dingen zorgt ervoor dat onderwijs maken op een plek als deze veel duurder is dan onderwijs maken in Hengelo. Dus dat dit soort scholen iets meer geld nodig hebben, dat lijkt mij vrij helder. Maar ik denk dat het belangrijkste voor een school en een docententeam goed management is en kennis over hoe je heel	Kansengelijkheid	Structureel genoeg geld

	effectief onderwijs geeft. Die kennis zorgt ervoor dat je je kinderen uiteindelijk verder kunt helpen. En daarvoor heb je eigenlijk structureel geld nodig. Daarvoor heb je structureel genoeg geld nodig, zodat je ook langdurig in dingen kunt investeren en ook in je eigen kennisopbouw als organisatie kunt investeren.		
Directeur 4	Wat ik vind van de Subsidieregeling School en Omgeving om kansengelijkheid te bevorderen? Natuurlijk kan het een beetje helpen. Het maakt dan wel uit wat je met dat geld doet. En je moet je ook goed realiseren dat je als organisatie met een beperkte groep docenten die hoog zijn opgeleid, maar wel heel effectief onderwijs maken, en dat je je aandacht niet op alles kunt richten. En op het moment dat ik mijn aandacht.. Als ik weet, ik ga vanmiddag nog dit of dat doen met die kinderen.. Ik zou het wel jammer vinden als die leerlingen vervolgens een vijf halen voor Nederlands. Ja, het zou ten koste van het onderwijs kunnen gaan, op het moment dat je het niet goed doet. En bovendien wordt de kansengelijkheid juist vergroot als ze met een zo goed mogelijk diploma naar het vervolgonderwijs kunnen.	Subsidieregeling School en Omgeving	Ten kosten van het onderwijs
Directeur 4	Leerlingen moeten geen last hebben van taalachterstanden waarmee zij een school binnenkomen. Sociale context, wat dan ook, dat lossen we op in ons onderwijs en die moeten uitstromen op het niveau dat bij ze past. Waardoor zij een opleiding kunnen gaan kiezen die bij ze past en succesvol kunnen worden. En dat verhoogt hun kans. Onderwijs is echt een vliegwiel voor het stijgen op de sociale ladder. Natuurlijk doen wij dat soort dingen (activiteiten). Natuurlijk hebben wij muziekavonden met onze leerlingen. En natuurlijk staat een piano in de hal. Er wordt bijna elke pauze door leerlingen klassieke muziek op gespeeld. Dus dat doen we allemaal.	Kansengelijkheid	Muziekavonden en piano in de hal
Directeur 4	Uiteindelijk moeten we zorgen dat die kinderen met goede cijfers op het goede niveau doorgaan. En dan doen wij het maximum dat wij kunnen doen aan kansengelijkheid. Daar zijn wij voor. Er is geen vliegwiel zo sterk als onderwijs. En daar zou het zwaartepunt moeten liggen. Daar moet het echt liggen. En je ziet in alle landen waar onderwijs heel succesvol is, dat het daar ook ligt. Bijvoorbeeld Estland en heel veel landen in Azië.	Kansengelijkheid	Zwaartepunt op onderwijs

Directeur 4	Je ziet in het Nederlandse onderwijs, dat het echt minder doet, dat sociale verschillen eerder worden uitgegroot dan verkleind. Dus het Nederlandse onderwijs is veel eerder een systeem dat verschillen vergroot dan verkleint. De kans dat kinderen in de wijken van onze stad succesvol worden in het Nederlandse onderwijs is aanzienlijk kleiner dan dat kinderen in Bloemendaal succesvol worden in het Nederlandse onderwijs. Dat kunnen we gewoon met cijfers laten zien en die verschillen worden alleen maar groter dan kleiner. Dat heeft ermee te maken dat als jij die sociale context niet in huis hebt en je krijgt dingen niet mee en de school repareert dat niet..dan moet jij uiteindelijk zeker bij de huidige concept/context examens, waar continu een beroep wordt gedaan op die context die jouw werkgeheugen volzet, moet jij concurreren met kinderen waar jij helemaal niet tegen op kunt concurreren. Want die hebben daar duizenden, duizenden en duizenden woorden meer in hun lange termijn geheugen zitten.	Kansenverschillen	Verschillen worden eerder vergroot dan verkleind
Directeur 4	Voor die algemene brede kennis is het nodig om op allerlei plekken, over allerlei onderwerpen succesvol te kunnen discussiëren, meepraten enz. Je moet zorgen dat al je leerlingen kansrijk worden. Dat ook zij diezelfde basiskennis meekrijgen. En daarmee verklein je verschillen. En natuurlijk moet je vervolgens ook met mensen gaan rappen en allerlei andere dingen doen. Dat is heel belangrijk. Maar de basis die daaronder ligt moet uiteindelijk op orde zijn. En wij moeten verschillen verkleinen in plaats van vergroten.	Kansengelijkheid	Verschillen verkleinen
Directeur 4	Of er volgens mij nog andere instrumenten zijn die de overheid zou kunnen inzetten om kansengelijkheid te bevorderen? Vol inzetten op het Nederlands kennis curriculum, op een gemeenschappelijk breed curriculum, kennisbasis voor het Nederlands onderwijs. Zodat al die leerlingen iets gemeenschappelijks meekrijgen, zodat ze ook een gelijkere ondergrond hebben. Dit zou de kansengelijkheid van grote groepen jongeren in achterstandgebieden kunnen bevorderen. Ik denk dat Dennis Wiersma wel heeft gezien dat wij in die brede kennisbasis in Nederland nog wat te doen hebben. Op zich had hij een goed plan en had hij in ieder geval een aantal beginnetjes te pakken van waar we met elkaar op zouden moeten inzetten.	Andere instrumenten om kansengelijkheid te bevorderen	Nederlands kennis curriculum

Directeur 4	Wij bieden onze reguliere leerlingen geen schoolontbijt. Wij doen het wel voor onze ISK leerlingen. Daar smeren de docenten het brood en krijgen ze het in een zakje. Voor de ISK is het echt nodig.	Schoolontbijt	
Directeur 4	Achter het schoolfruit zit een subsidieregeling. We willen dat alle leerlingen op elk moment van de dag wat te eten kunnen pakken. En het is ook gezond. Er is ook gratis water met munt en citroen.	Schoolfruit en water	
Directeur 4	We houden de kinderen individueel echt wel in de gaten. Wat is er nou echt nodig? Ja, daar was die afweging. Er is gekozen voor regulering van fruit en wat te drinken en voor de rest een kantine die kan draaien. Ja, dat is een afweging geweest ergens. Die subsidieregeling voor het fruit duurt volgens mij tot en met december. En dan moeten we daarna weer kijken. En dit is precies waar het over gaat. Die tijdelijkheid. Want het brengt voor de school ook heel veel extra werk met zich mee. Weer een aanvraag doen, weer verantwoorden. Kijk, wat de meeste andere landen beter doen dan Nederland is dat je de kinderen gewoon te eten geeft op school. Dat zou een hartstikke goed idee zijn. Maar dan moet je het in Nederland wel gaan regelen met elkaar. Dan moet je dat voor alle scholen doen. En dan moet je dat niet eens voor een half jaar of een jaar uitproberen maar structureel doen.	Regulering van fruit en water	
Directeur 4	Hoe wij het NPO geld hebben besteed? Wij hebben gezorgd voor meer onderwijs in de basisvaardigheden, Nederlands, Engels, Duits en wiskunde. We hebben kleinere klassen gemaakt. Eerst de beheersbaarheid van het onderwijs organiseren voordat je.. Dus dat heeft ons wel wat gebracht. Wat je dan eigenlijk hoopt is dat dat geld structureel wordt, zodat je het vervolgens niet overal vandaan moet halen en van een muur moet schrapen zo'n beetje om die dingen nog te blijven doen.	NPO gelden	Geld van de muur schrapen
Directeur 4	We hebben een gigantisch onzekere factor in het onderwijs, dat is de overheid. En het geld dat er binnenkomt. Dus dat zou structureler moeten. Er zou ook wel naar postcodegebied geld moeten gaan. Dat doen we al hè, via de kansen gelijkheidsregeling. Dat gaat al wel. Wij krijgen meer geld dan sommige andere scholen. Ik denk dat dat goed is. Dat we dat ook nodig hebben voor de dingen die ik net vertelde.	Overheid als onzekere factor	Structurele gelden

